

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

**PROBLEMATIKA POROZVODOVÉ PÉČE O DÍTĚ
V ČR**

Zpracovala: Alice Singrová

Plzeň 2016

Čestné prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni dne 15. 3. 2016

.....

Poděkování:

V první řadě bych ráda poděkovala JUDr. Radkovi Spurnému za vedení a cenné rady při zpracování této diplomové práce. Dále bych ráda vyjádřila svůj velký dík JUDr. Ing. Romaně Rogalewiczové za přínosné poznatky získané její odbornou praxí, o které se se mnou podělila. Moje poděkování patří také Markétě Novákové, zakladatelce zapsaného spolku Cochem.cz. Dále mým kolegům z organizací Člověk v tísni, o.p.s. a Bílý kruh bezpečí, z.s. za sdělení jejich názorů a zkušeností získaných v rámci jejich profesního působení v oblasti mezilidských a rodinných vztahů. Velmi si vážím také času a energie paní soudkyně Mgr. Dobroslavy Žižkové z Okresního soudu Plzeň – město a pana soudce Mgr. Radovana Hronka z Okresního soudu Plzeň – jih, kteří se mi ochotně věnovali v rámci mé praxe přímo v soudních síních, za což jsem jim upřímně vděčná.

Obsah

Úvod	1
1 Vývoj právní úpravy	4
1.1 Období nejstarších dějin	4
1.1.1 Poměry ve starověkém Řecku	5
1.1.2 Římské právo	5
1.1.3 Poměry pod vlivem kanonického práva	6
1.2 Vývoj právní úpravy na území České republiky	8
1.2.1 Dekreta Břetislavova	8
1.2.2 Novověká právní úprava.....	9
2 Současná právní úprava rodinného práva	20
2.1 Vznik manželství	20
2.2 Zánik manželství.....	23
2.2.1 Rozvod manželství	23
2.3 Právní ukotvení porozvodové péče o dítě.....	25
2.4 Zákonná úprava rodičovské odpovědnosti při rozvodu manželství	29
3 Judikatura a praxe v oblasti porozvodové péče o děti	36
3.1 Statistické zhodnocení vývoje pojmu manželství.....	36
3.2 Praktické poznatky z oblasti porozvodové péče o dítě.....	40
3.3 Postavení advokáta v řízení o porozvodové péči o dítě.....	43
3.4 Péče o nezletilé děti v době před rozvodem a po rozvodu	46
3.4.1 Svěření dítěte do péče jednoho z rodičů.....	48
3.4.2 Střídavá péče.....	48
3.4.3 Společná péče	51
3.4.4 Svěření dítěte do péče jiné osoby	52
4 Komparace s vybranými právními řády	54
4.1 Slovenská právní úprava porozvodové péče o dítě	54
4.1.1 Manželství a rozvod na Slovensku	55

4.1.2 Porozvodová péče o dítě na Slovensku	56
4.1.3 Formy výkonu rodičovských práv a povinností	58
4.2 Německá právní úprava porozvodové péče o dítě.....	60
4.2.1 Manželství a rozvod v Německu	60
4.2.2 Porozvodová péče o dítě v Německu	61
5 Cochemský model	64
5.1 Cochemský model v praxi	67
5.2 Průběh řízení podle Cochemského modelu	68
5.3 Cochemský model a právní řád ČR.....	69
Závěr	78
Resumé.....	81
Seznam použitých zkratk	82
Použité zdroje.....	83

Úvod

Rodinné právo bylo jedním z prvních odvětví práva, jehož normy na mě měly již v dětství praktický dopad. Od té doby proto stále uvažuji (s různou mírou vstupních znalostí) o právní úpravě procesu rozvodu a stanovení porozvodové péče o dítě s ohledem na co nejšetrnější postup pro všechny zúčastněné.

V průběhu svých studií jsem získala další možnost se nad touto tematikou opět zamýšlet, tentokrát z jiného úhlu pohledu. Bylo to v souvislosti s praktickými zkušenostmi pramenícími z kontaktu s lidmi v krizových situacích, se kterými jsem přišla do styku při mé práci v organizacích Bílý kruh bezpečí, z.s. a Člověk v tísni, o.p.s. Dalším impulsem pro zájem o danou problematiku byly skutečnosti z kauz, se kterými jsem se obeznámila na základě praxe absolvované u Okresního soudu Plzeň-město a Okresního soudu Plzeň-jih. Díky uvedeným aspektům se stále více utvrzuji v tom, jak naléhavé, problematické, specifické a individuální jsou otázky porozvodové péče o dítě. Na základě teoretických znalostí, které jsem získala při studiu na své alma mater a praktických zkušeností ze svého života i životních osudů lidí, se kterými jsem se seznámila, jsem se rozhodla pro zpracování diplomové práce právě na toto téma.

Problematika právní úpravy porozvodové péče o dítě je velice aktuální vzhledem ke skutečnosti, že míra rozvodovosti se v současné době pohybuje kolem hranice padesáti procent a soudobé společenské vnímání tohoto fenoménu neznáčí, že by mělo dojít k nějaké výrazné změně. Situace je naopak ještě horší o to, že mnohé páry v současné době do manželství vůbec nevstupují a rozchod partnerů je reálně mnohem snazší. Pro děti z těchto svazků to však nepřináší žádné výhody. Při rozchodu rodičů jsou ve stejném postavení jako děti, jejichž rodiče se rozvedli. Vzhledem k rozsahu této práce od problematiky péče o děti z nesezdaných párů abstrahuji, čímž v žádném případě nechci podcenit její význam. V obou případech je nutné cestou vhodné právní úpravy zajistit co možná nejméně kruté následky, jež má rozchod rodičů na vývoj nezletilého dítěte. Přesto se v práci zaměřuji výhradně na porozvodovou péči o děti.

Listina základní práv a svobod ve svém článku 32 odst. 1 zakotvuje zákonnou formu ochrany rodičovství a rodiny, z čehož lze dovozovat, že rodinné právo je zařazeno mezi jedno z významných odvětví práva, jež právní řád České republiky upravuje. Předmětem úpravy rodinného práva je tedy rodina, jakožto elementární sociální jednotka, která je založena na blízkých osobních vztazích

v rámci plnění určitých rolích, jež v rodině daný člen vykonává. Prakticky jde o vztahy mezi manželi, rodiči a dětmi, dalšími příbuznými a osobami, které některou z těchto rolí přebírají nebo doplňují. Osobní vztahy mezi členy rodiny jsou založeny na principu emocionálních vazeb mezi těmito osobami. A právě emocionální pouto mezi subjekty práva odlišuje normy rodinného práva od jiných právních odvětví. Rodinné právo je specifické nerovností subjektů, jejichž práva a povinnosti upravuje. Zvýšené ochrany se zde dostává nezletilému dítěti, neboť právě dítě je tím nejzranitelnějším členem rodiny. Zákon chrání dítě například v podobě institutu, jež dítěti zaručuje ochranu před domácím násilím, naopak neexistuje žádné ustanovení zákona, které by dítě chránilo před rozvodem jeho rodičů. Rozvod manželství má nepochybně negativní vliv nejenom na samotné vztahy mezi manželi, ale výrazně zasahuje i do vztahů mezi rodiči a dítětem. Dítě se obvykle, bez vlastního přičinění, ocitá v nejistotě, při níž dochází k riziku přerušování jeho zdárného vývoje, což patří mezi primární účel institutu rodiny. Záleží především na postoji rodičů dítěte, jak zásadně nastalá změna poměrů dítěte zasáhne. I přes skutečnost, že manželé jako partneři selhali, nemělo by dojít k opomenutí jejich rodičovských povinností vůči dítěti. Ty je třeba v zájmu dítěte vykonávat na základě vzájemné komunikace a spolupráce.

Předložená práce se vzhledem ke svému rozsahu nezabývá právní úpravou vyživovací povinnosti rodičů vůči dítěti, naopak se prioritně věnuje komplexnímu uchopení problematiky porozvodové péče s velkým důrazem na historický vývoj a výchozí legislativní úpravu, která je dále rozvedena v rozhodovací činnosti soudů. Vzhledem k možnosti poučení se z historie a předpokladu úplného zpracování dané problematiky v kontextu dějinného vývoje se tato práce věnuje obecnému popisu vývoje institutů manželství, rodiny, rozvodu a péče o dítě v kontextu rodinného práva. Z důvodu rozpoznání možných mezer v současném českém zákonodárství se práce zaměřuje také na právní úpravu institutů rodinného práva na území Slovenska a Německa. A právě z Německa pochází pojem tzv. Cochemského modelu, který představuje relativně novou koncepci řešení porozvodové péče o dítě formou spolupráce subjektů zapojených do opatrovnického řízení s ohledem především na zájem dítěte a jeho právo na péči obou rodičů.

Cílem diplomové práce je tedy zmapovat historické pojetí rodinného práva a porozvodové péče o dítě, popsat její současnou právní úpravu v České republice, včetně jejích výchozích pramenů, a srovnat ji se současným stavem na Slovensku

a v Německu. Vzhledem ke komparaci s právními řády uvedených států se tato práce zabývá i možností změny právních předpisů, které by napomohly lepšímu dostání závazků plynoucích České republice z mezinárodního práva v podobě nutnosti naplňování zájmu dítěte. Velká část předložené práce se věnuje právní úpravě instrumentů, jejichž účelem je ochrana dítěte před následky rozvodu rodičů.

Hlavní přínos práce spočívá v návrhu na zefektivnění současného procesu stanovení porozvodové péče o dítě. Jedná se o možnost převzetí zkušeností z Cochemského modelu a zakotvení rychlejšího a operativnějšího postupu při stanovování porozvodové péče o děti včetně naznačení optimálních cest, jak těchto změn dosáhnout. Účelem návrhů, ke kterým směřuje tato práce, je tedy především představení možných změn v současném pojetí porozvodové péče o dítě, jež by mohly prospět nejenom zájmu každého jednotlivého dítěte, jehož se rozvodové řízení týká, ale i celé společnosti. Naše společnost se totiž skládá z jedinců, na jejichž vývoji se může projevit trauma z následků rozvodového řízení jeho rodičů. To se může následně odrazit v podobě negativního vnímání života a vztahů, a zároveň ve vytváření nežádoucích životních vzorů. Těmto následkům je třeba předcházet, a právě vhodná právní úprava je pro to ideálním prostředkem.

1 Vývoj právní úpravy

Pojem porozvodové péče o dítě je spjat primárně s možností uzavřít manželství, které je následně možno rozdělit formou rozvodu, jakožto jednou z legálních cest. Rozvod je v právní terminologii chápán jako ukončení manželského soužití s možností uzavření nového sňatku.¹ Dosažení dnešní právní úpravy předcházely dlouhý společenský a legislativní vývoj. Problematice porozvodové péče o dítě je věnována pozornost především až v posledních desítkách let, kdy dochází k propojování psychologických, sociologických a právních poznatků, jejichž účelem je co možná nejlepší úprava vztahů ve společnosti.

V historických souvislostech lze lépe pochopit celkovou problematiku rodinných vztahů a případně se poučit z chyb, ke kterým v rámci vývoje rodinného práva, včetně právní úpravy péče o dítě, došlo. V rámci kompletního přehledu postavení členů rodiny v takovém pojetí, v jakém ho známe dnes, je třeba nastínit i vývoj pojmu rodiny od začátků lidské existence.

1.1 Období nejstarších dějin

Vůbec první popsanou formou vztahu mezi zástupci opačných pohlaví byla forma skupinového manželství. Tento typ manželství spočíval v manželském soužití mužů jednoho rodu s ženami z jiného rodu, přičemž byly jasně stanovené hranice, a to zákaz pohlavního styku mezi rodiči a dětmi, případně mezi sourozenci, ale počet partnerů opačného pohlaví nebyl nijak omezen.² V této rovině se nedá hovořit o právu v dnešním slova smyslu, nýbrž o tzv. právu nepsaném, které je problematické z hlediska splnění požadavku formální určitosti právní normy, což je jeden z principů, na nichž je postaveno současné pojetí práva a právních norem.³ Druh takového manželství není v současné době legislativně ukotven v právním řádu žádného státu.

V prvobytně pospolné společnosti bylo zvykem, že muž obstarával obživu, a tím pádem trávil většinu času mimo domov. Ženy se běžně stýkaly i s jinými muži, čímž nebylo možno zjistit pravé otcovství narozených dětí a příbuzenská

---

¹ ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Rozvod manželství*. vyd. 1. Praha: Leges, 2013, s. 28

² MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Ilustrace Vladimír Jiránek. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), s. 15-17

³ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk) s. 80

linie se odvíjela od matky, z čehož plyne i označení pro toto období jako tzv. matriarchát.⁴

Postupem času dochází k ustálení k dnešní všeobecně uznávané formě tzv. párového manželství, kdy se stává pravidlem soužití jednoho muže s jednou ženou, s čímž souvisí i individualizace otcovství.

Rodiče dětí pak po svém boku zůstávali tak dlouho, dokud to obě strany uznaly za vhodné. Po rozchodu děti zůstávaly v péči matky. Po objevení bronzu dochází ke zbohatnutí mužů a ženy se tímto dostávají do podřízené role. Tím byly položeny základy patriarchálního typu manželství, kdy je přáním muže, aby jeho majetek převzali jeho skuteční potomci. Monogamie se tak postupně stává jedinou uznávanou formou soužití. Zkoumáním těchto forem soužití muže a ženy můžeme dovodit závěr, že základní funkcí svazku bylo početí a následná výchova narozených potomků. Nutno je však dodat, že možnost uspokojování sexuálních potřeb byla minimálně omezována nějakými předpisy či náboženským učením.

1.1.1 Poměry ve starověkém Řecku

Dalším významným vývojem prochází rodina v období existence starověkého Řecka. Přestože rodina byla striktně patriarchální, požívaly i zde ženy určité volnosti a úcty jako dávkyně života. Vzhledem k vojenskému zaměření zde existovala stálá „potřeba kvalitního potomstva“ a velkou hodnotu mělo udržení rodu. Mužům byl povolen styk s konkubínami, a také vztahy k mladým mužům nebyly ojedinělé. Nutno podotknout, že situace v Aténách se mnohým dosti odlišovala od situace ve Spartě, kterou vystihuje tento popis. Zatímco ve Spartě se ještě setkáváme se silnými zbytky skupinového manželství, pro Atény je charakteristická tuhá despotická monogamie, kdy žena byla v podstatě celý život v moci muže - nejprve otce, a poté manžela. Hlavním úkolem žen byla péče o domácnost a potomky.

1.1.2 Římské právo

Klasická římská rodina byla podle právníka Modestina chápána jako společenství podle božského a lidského práva, což prakticky představovalo společenství osob a majetku s pokrevním poutem. Rodina byla založena na základě právních vazeb za účelem trvání rodu, přičemž dominantní postavení

---

⁴ KLABOUCH, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. 1. Vyd. Praha: Orbis, 1962, s. 14

v rámci rodiny zastával otec rodiny, pater familias, který nebyl nikomu odpovědný, a jemuž patřil veškerý rodinný majetek.⁵ Skutečná římská rodina vznikala v okamžiku, kdy emancipovaný římský občan uzavřel mantrimonium, z něhož se narodili potomci. Dominantní postavení otce spočívalo například ve skutečnosti, že jediným pánem nad dětmi byl právě on.⁶ Dochází zde tedy k přelomu v dosavadním pojetí postavení ženy a dítěte v rámci rodiny, kdy zásadní moc nad dítětem i matkou je v rukou otce, který je oprávněn disponovat se životem i smrtí podřízených dětí.⁷

Manželství byl, v té době, oprávněn uzavřít pouze dospělý občan Říma, který byl duševně zdravý a disponoval souhlasem otce své původní rodiny. Zánik manželství byl v římském právu upraven způsobem podobnými současné právní úpravě. Manželství zanikalo smrtí jednoho z manželů, dále také pokud manžel ztratil způsobilost k manželství – například v případě, kdy manžel pozbyl římské občanství a poslední možností byl institut rozvodu.⁸ Ten však nebyl chápán v dnešním slova smyslu, neboť zde neprobíhalo žádné řízení před soudem a k rozvodu stačilo v případě volného manželství pouhé vyhnání manželky z domu, které bylo doprovázeno slovy „tuas res tibi habeto/agito“. Později, v souvislosti s křesťanskými reformami, však byly podmínky rozvodu omezeny zákonnými důvody, neboť manželství je chápáno jako svátost.⁹ Porozvodová péče o dítě je v římském právu svěřena do rukou otce, jakožto hlavy rodiny. Pro manželské děti je stanovena vzájemná vyživovací povinnost s rodiči - například v případě neschopnosti práce, nebo chudoby.¹⁰

1.1.3 Poměry pod vlivem kanonického práva

Současné pojetí manželství, jakožto trvalého společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem¹¹, je silně ovlivněno křesťanskými principy a pravidly. V souvislosti s přijetím Milánského ediktu z roku 313, který byl původně výrazem tolerance vůči křesťanství, avšak postupně přešel

⁵ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin. *Římské právo*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1990, s. 85

⁶ VESELÁ, Renata, *Rodina a rodinné právo*, 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 54

⁷ TUREČEK, Josef a kol., *Světové dějiny státu a práva ve starověku*, Praha: Orbis, 1963, s. 269 a násl.

⁸ HRDINA, Antonín Ignác, DOSTALÍK, Petr. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 45

⁹ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin. *Římské právo*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1990, s. 181

¹⁰ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 95

¹¹ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 2. rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 359

v rovnoprávnost až privilegovanost křesťanství, se světské právo dostává pod přímý vliv práva církevního.¹² Zásadními principy, kterými církev ovlivnila vývoj manželského práva, bylo monogamní pojetí manželství, nerozlučitelnost manželství za života manželů a pojetí manželství jakožto svátosti.

Právě svátost manželství odlišuje křesťanské pojetí od pojetí světského (jakožto klasického smluvního vztahu mezi mužem a ženou). Základem pro vznik takového svazku je pokřtění obou osob. V tomto směru na sebe kanonické právo přebírá oprávnění rozhodovat o vzniku, platnosti a trvání manželství.¹³ Pojetí monogamního manželství dosáhlo dnešní podoby až vlivem scholastického učení, neboť například Starý zákon o zásadě monogamie manželství nehovoří, což se projevovalo například v židovském a egyptském pojetí pojmu manželství, kde muž uzavíral sňatky s více ženami současně.

Zásadním se jeví princip nerozlučitelnosti manželství za života manželů, který původně obsahoval i zákaz opětovného sňatku vdovců a vdov. Toto učení však bylo v protikladu se záměrem státu, jehož cílem je zabezpečení reprodukce celé společnosti¹⁴, čímž byla církev nucena tento striktní požadavek omezit.

Kanonické právo bylo silně ovlivněno římským právem, rozdíl zde však lze spatřovat především v nemožnosti rozlučitelnosti manželství, kdy po copula carnalis (vykonání soulože) platí absolutní nerozlučitelnost manželství. Až do roku 1888 měl pouze papež ve své moci možnost udělit výjimku, která by dovolovala uzavření nového manželství osobě, která již manželský svazek v minulosti uzavřela. Důvodem pro udělení této výjimky mohla být například impotence druhého z manželů. Ve srovnání s dnešní právní úpravou papež při zkoumání důvodů pro udělení výjimky pro vznik nového manželství nebral v potaz postavení dětí či jejich zájmy. V podstatě tento institut sloužil spíše majetkovým zájmům církve¹⁵ a jiné skutečnosti ohledně trvajících manželství nebyly zkoumány.

Pojem odloučení manželů z pohledu kanonického práva není vnímán v dnešním slova smyslu, neboť manželství formálně trvalo i nadále, což mělo

---

¹² TRETERA, Jiří Rajmund. *Církevní právo*. 1. vyd. Praha: Jan Krigl, 1993, s. 31

¹³ VESELÁ, Renata, *Rodina a rodinné právo*, 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 57

¹⁴ HOLLÄNDER, Pavel. *Základy všeobecné státovědy*. 2., rozš. vyd., (Ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 1. vyd.). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 102

¹⁵ VESELÁ, Renata, *Rodina a rodinné právo*, 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 60

za následek nemožnost uzavření nového manželství. Odloučení bylo možno dosáhnout rozhodnutím místního ordináře nebo soudním rozsudkem, a to ze závažných důvodů jako bylo například cizoložství.¹⁶ Manželé měli pouze oddělená bydliště a byli osvobozeni od manželských povinností.

1.2 Vývoj právní úpravy na území České republiky

Prameny právní úpravy manželského práva na území současné České republiky byly z velké části ovlivněny kanonickým právem v souvislosti s šířením křesťanství. Roku 863 byly příchodem sv. Cyrila a Metoděje na Moravu položeny základy specifické formy slovanského křesťanství¹⁷, jehož šíření šlo cestou shora - od panovníka k jeho lidu.

1.2.1 Dekreta Břetislavova

V nejstarší souvislé české právní památce, Dekretech Břetislavových z roku 1039, dochází k první právní úpravě rodinného práva s důrazem především na křesťanské zásady, čímž bylo manželství podřazeno pod církevní kontrolu.¹⁸ Břetislav výslovně stanovuje výsadní postavení kanonického práva ve věcech manželských. Dochází k nařízení zásady zákonnosti, monogamie a nerozlučitelnosti manželství, jakožto svátosti dle kanonického práva. Vznik manželství byl spjat s obřadem před zástupcem církve. V případě rozpadu manželství byl viník vypovězen do Uher a neexistovala žádná možnost jeho návratu. Také matka, která porodila nemanželské dítě, byla vypovězena do Uher.¹⁹ Zánik manželství upravovaly obecně normy kanonického práva. Případné manželské spory byly projednávány před duchovenským soudem²⁰, kde se dle Břetislavových dekretů jako důkazní prostředek používaly ordály – tzv. boží soudy.²¹

Delikty proti rodině a manželství postihovalo stavovské trestní právo, přičemž se jednalo například o bigamii, cizoložství, únos, znásilnění, smilstvo,

---

¹⁶ HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo: zvláštní část*. Vyd. 1. Plzeň: Západočeská univerzita, 1996, s. 92

¹⁷ BÍLÝ, Jiří Libor. *Právní dějiny na území ČR: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2003, s. 49

¹⁸ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 124

¹⁹ KNOLL, Vilém, RUNDOVÁ, Alena, JÁNOŠÍKOVÁ, Petra. *Vybrané mezníky českých právních dějin*. 1. vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002, s. 24

²⁰ BÍLÝ, Jiří Libor. *Právní dějiny na území ČR: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2003, s. 153

²¹ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 94 a s. 124

či krvesmilstvo. Tehdejší právo neznalo systém trestů v námi známé podobě a výčet trestů byl velmi rozmanitý od trestů peněžitých, zmrzačujících až po trest smrti. Institut rozvodu manželství nebyl v podobě soudobé právní úpravy znám.

1.2.2 Novověká právní úprava

Ke změně v oblasti možného rozvodu manželství došlo až učením protestantských církví za období stavovské monarchie. Stejně jako dle římského práva byly děti podřízeny moci otcovské, a to až do nabytí zletilosti. Hranice zletilosti byla stanovena různě, teprve v roce 1549 byla stanovena obecná hranice dospělosti 20 let pro muže šlechtického stavu, 18 let pro měšťany a 15 let pro dívky.²² Určování hranice dospělosti a zletilosti mělo však řadu různých odchylek.²³ V případě smrti otce se v zájmu ochrany majetkových zájmů sirotka ustanovil poručník, kterým byl zpravidla nejbližší příbuzný, přičemž nebylo vyloučeno, aby se poručníkem stala i žena, která však poručnictví mohla být zbavena soudním rozhodnutím.²⁴

Vlivem humanismu, renesance a následné reformace dochází v oblasti manželského práva k prosazování myšlenky odmítnutí myšlenky manželství jakožto svátosti. Příznivci protestantismu vyslovují princip možnosti rozlučitelnosti manželství s možností uzavření nového sňatku. Reakcí katolické církve na tyto snahy bylo dogmatické prohlášení manželství za jednu ze sedmi svátostí a následné usnesení Tridentského koncilu, které potvrdilo křesťanské pojetí manželství a navíc zpřísnilo podmínky uzavírání manželství.²⁵

Na základě moderního pojetí lidství, a s tím spojenými základními lidskými právy, se církevní právo dostává do přímého konfliktu s právem světským. Na území České republiky k tomu došlo například vydáním manželského patentu císaře Josefa II. Z roku 1783, který stanovil smluvní pojetí manželství, dále určil zákonný rámec pojmu a rozhodovací pravomoc ve věcech manželských svěřil státnímu soudu. Tímto byla zrušena církevní jurisdikce, která byla v českém právním prostředí platná od dob Břetislavových dekretů. Manželský patent však neznamenal odebrání veškerých kompetencí církve.

---

²² MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 122

²³ KAPRAS, Josef. O zletilosti dle českého práva. *Časopis Matice moravské*, roč. 28, 1904, s. 302-311

²⁴ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 127

²⁵ VESELÁ, Renata, *Rodina a rodinné právo*, 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 62

Hranice mezi kompetencí církve a státu byla ale často nepřesná.²⁶ Císařským patentem z roku 1787 došlo ke zrovnoprávnění manželských a nemanželských dětí. To je projevem osvícenství, jehož hlavní myšlenkou je svoboda a rovnost. V souvislosti s myšlenkovým uvolněním a upuštěním od církevního pojetí práva pod vlivem osvícenského absolutismu v našich zemích dochází k prvním snahám o kodifikaci práva. Prvním takovým projevem byl občanský zákoník, který vznikl pod názvem Codex Theresianus z roku 1766, ten byl však více učebnicí než zákonem.²⁷ Práce kompilační komise tedy vyvrcholila až vydáním tzv. josefinského občanského zákoníku (z roku 1786 - období vlády Josefa II.). Tento zákoník položil základ k výstavbě moderního zákonodárství.²⁸

Snahy o tvorbu kodexu občanského práva vyvrcholily přijetím Všeobecného občanského zákoníku, který byl vyhlášen patentem z 1. června 1811 pod číslem 946/1811. Jeho původní originální název zněl *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie*, zkráceně „ABGB“, jehož některá ustanovení byla v českých zemích platná až do roku 1965.

Přijetím tohoto zákoníku dochází k ukončení dlouhodobých sporů mezi církví a státem o pojetí manželství. ABGB uznává pro řešení věcí týkajících se manželství pouze občanské právo a dále svěřuje rozhodování ve věcech manželských pouze státním úřadům. Zákoník ve svém prvním dílu upravoval rodinné a manželské právo, přičemž stanovil smluvní formu manželství, která má formu tzv. snubní svobody. Právní koncepce manželství byla převzata z kanonického práva, ale na její realizaci dohlížel stát.²⁹ Manželství je v tehdejší pojetí sňatkem dvou vzájemně si nerovných subjektů, neboť žena je v podřízeném postavení vůči muži, což vyplývá z § 91 ABGB ve znění citace daného ustanovení „... muž je hlava rodiny. V této vlastnosti přísluší mu obzvláště právo vésti domácnost.“ Muž byl stejně jako v římském právu hlavou rodiny, nedisponoval však již oprávněním rozhodovat o životě a smrti potomků a své ženy. Ke zrušení manželství mohlo dojít smrtí jednoho z manželů či jeho prohlášením za mrtvého,

---

²⁶ VESELÁ, Renata, *Vývoj rodinného práva do roku 1938*, 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 6

²⁷ BÍLÝ, Jiří Libor. *Právní dějiny na území ČR: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2003, s. 218

²⁸ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 178

²⁹ BÍLÝ, Jiří Libor. *Právní dějiny na území ČR: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2003, s. 362

prohlášením za neplatné, nebo rozlukou.³⁰ Zánik manželství rozlukou byl ovlivněn vyznáním manželů. Za nerozlučitelná byla nadále považována ta manželství, jež uzavřel alespoň jeden příslušník katolické církve.³¹ Toto omezení bylo platné až do roku 1919, v čemž lze spatřovat rozdíl v porovnání s evangelíky, kteří měli povolenou rozlukou již tímto zákoníkem od roku 1812.

Hlava třetí ABGB upravovala právní postavení rodičů a dětí, kde došlo k rozštěpení původního pojmu moci otcovské na moc rodičovskou, příslušející oběma rodičům a moc otcovskou, která zahrnovala pravomoci otce jako například určit jméno dítěte, činit zásadní rozhodnutí týkající se dítěte, spravovat jeho majetek a dítě právně zavazovat.³² K zániku moci otcovské došlo okamžikem dosažení zletilosti, přičemž ABGB stanovil zákonnou hranici zletilosti dovršením 21. roku života. Vůči nemanželským dětem měl otec pouze vyživovací povinnost a moc otcovskou nemohl na své potomky uplatňovat (§ 155 ABGB). V porovnání s císařským patentem Josefa II z roku 1787, který zrovnoprávňoval manželské a nemanželské děti, bylo tedy ustanovení tohoto zákona z hlediska vývoje legislativy krokem zpět. Zákoník výslovně zakotvil právo manželských dětí vůči svým rodičům na výživu (§§ 140, 143 ABGB) s tím, že její konkrétní výše je odvislá od jmění manžela a otce, jakožto jejího poskytovatele, ale také na osobních potřebách dětí. Již v této době je známá zásada stejné životní úrovně v rámci jedné rodiny. V případě rozvodu či rozluky následovaly děti svého otce. Matce byly svěřovány pouze chlapci do věku 4 let a dívky do 7 let věku. Pozdější novelou došlo ke zrušení tohoto ustanovení a o budoucím svěření dětí do péče rozhodoval soud s ohledem na zájmy dětí, postavení rodičů a důvody rozluky či rozvodu.³³

Právní pojetí ABGB vycházející z principů kanonického práva zavinilo vznik dalších střetů mezi státem a církví, které vyvrcholily v období Bachova absolutismu, kdy byla opět jurisdikce ve věcech manželských svěřena do rukou

---

³⁰ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 292

³¹ VESELÁ, Renata, *Rodina a rodinné právo*, 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 65

³² SEDLÁČEK, J. *Rodinné právo*. Brno: Československý akademický spolek Právnick, 1934, s. 145.

³³ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 293

církevních soudů. Tato změna však netrvala dlouho a již v šedesátých letech 19. století byly řízení ve věcech manželských opět vedeny před civilními soudy.³⁴

Zákon č. 54/1870 ř.z. zavedl obligatorní občanskou formu uzavírání manželství pro osoby bezkonfesní. Od sedmdesátých let 19. století probíhaly snahy o reformaci manželského práva na území monarchie. Jejich cílem bylo podpořit alimentální práva dětí a změnit pojetí poručenství. Hlavním přínosem těchto novel, které byly vydány pod císařským patentem č. 276/1914 ř.z. a č. 196/1916 ř.z.³⁵, bylo umožnění soudního zásahu do výkonu rodičovských práv a rozšíření práv dítěte ohledně právního jednání.³⁶

V souvislosti s koncem 1. světové války, rozpadem monarchie a vznikem Československého státu, byla přijata recepční norma, která převzala rakouské a uherské normy upravující mimo jiné i rodinné právo. Vůbec prvním návrhem podaným v Revolučním národním shromáždění byla reformace rodinného práva. Závěrem tohoto podnětu bylo po dlouhých polemikách se zastánci církevního pojetí manželského práva přijetí tzv. rozlukového zákona, zákonem č. 320/1919 Sb. Vliv kanonického práva v pojetí českého právního řádu však nebyl smazán ani touto manželskou novelou, která sice dala snoubencům na výběr z formy církevního či světského manželství, avšak například překážky vzniku manželství dle kanonického práva zůstaly neodstraněny. Přelomový však tento zákon je v možnosti rozvodu a rozluky manželství, čímž dochází k prolomení základního křesťanského principu nerozlučitelnosti manželství.³⁷ V praxi však tento zákon obsahoval nedostatky, které měly být odstraněny celkovou reformou manželského práva. Té však nebylo dosaženo, bylo přijato pouze několik dílčích zákonů, např. zákon č. 256/1921 Sb., o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských, zákona č. 56/1928 Sb., o osvojení, zákona č. 4/1931 Sb., na ochranu osob oprávněných požadovat výživu, výchovu nebo zaopatření. Dalším novelizacím bylo zabráněno s počátkem 2. světové války.³⁸

Poslední kodifikace kanonického práva v Codexu Iuris Canonici z roku 1983 přinesla změnu v podstatě chápání manželství, kdy se ustupuje od pojetí

---

³⁴ BÍLÝ, Jiří Libor. *Právní dějiny na území ČR: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2003, s. 363

³⁵ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo*, 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 76

³⁶ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 290

³⁷ BÍLÝ, Jiří Libor. *Právní dějiny na území ČR: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2003, s. 366

³⁸ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo*, 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 77

manželství v podobě ryze právního vztahu mezi manželi na vztah lásky a vzájemného darování sebe sama. Další změnou v souvislosti s rekonstrukcí je jiné pojetí postavení dítěte ve smíšeném manželství, které mělo být do té doby vychováváno pouze podle přání katolického partnera.³⁹ Současné tendence katolické církve tedy směřují k lidštějšímu přístupu a přizpůsobení se současnému světu.

Legislativní vývoj nejenom rodinného práva byl přerušen podepsáním Mnichovské dohody dne 30. 9. 1938 a následnou nacistickou okupací. Předpisy vydané v období od 30. 9. 1938 do 4. 5. 1945 nejsou dle ústavního dekretu prezidenta Beneše ze dne 3. 8. 1944 pod č. 11/1944 Úředního věstníku, o obnovení právního pořádku, začleněny do československého právního řádu. Legislativní činnost tehdejší protektorátní vlády měla své výstupy například ve vládním nařízení ze 7. března 1940 č. 136 Sb., kterým se vydávají předpisy o židech a židovských míšencích, jež slouží k doplnění Norimberských zákonů. Toto nařízení mimo jiné zakazovalo uzavřít manželství protektorátním příslušníkům s osobou židovského původu či mimomanželský pohlavní styk mezi židem a protektorátním příslušníkem.⁴⁰

V rámci politických změn, ke kterým došlo v souvislosti se skončením 2. světové války, se dospělo k nutnosti celkového přehodnocení stavu současného právního řádu. Ústava 9. května z roku 1948 výslovně zakotvila rovné postavení muže a ženy, čímž došlo k naplnění základní zásady lidsko-právního pojetí práva. V rámci tzv. dvouletky je naplňován plán na přepracování a kodifikaci celého právního řádu. Na základě těchto souvislostí dochází k oddělení rodinného práva, jakožto samostatného právního oboru, od práva občanského.⁴¹ Důkazem toho byl vznik dvou nových zákonů, a to zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném a zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník.

Tehdejší normotvůrci vyvíjeli snahu (prostřednictvím legislativní činnosti) po co největší kontrole státu nad existencí a fungováním rodiny. To potvrzuje i výrok Alexeje Čepičky, tehdejšího ministra spravedlnosti, „*Jestliže manželství přestává být soukromou záležitostí, je třeba, aby si stát od samého jeho vzniku*

---

³⁹ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo*, 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 64

⁴⁰ VESELÁ, Renata, *Rodina a rodinné právo*, 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 84

⁴¹ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva. Instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 7

zajistil účast.“⁴² Pravomoc státu zasahovat do rodinných vztahů se projevila například i v projevu poslance dr. Ivana Štefánika, který se vyjadřoval o nemožnosti rozvodu manželství, kde sice nastal hluboký rozvrat, ale rozvod manželství by nebyl v zájmu nezletilých dětí „*Tu je zdůrazněny zájem státu na riadnom plnení funkcie manželství a rodiny, který manželov predovšetkým zavazuje, aby riadne vychovávali deti, a tu je formovaná vysoká morálka ludovo demokracikej rodiny.*“⁴³ Výsledkem těchto snah bylo přijetí zákona o právu rodinném, který se v mnoha ohledech inspiroval sovětskou právní úpravou. Dochází k sekularizaci manželství, kdy se civilní sňatek stává obligatorním a tento stav platí až do roku 1992.⁴⁴ Církev byla tehdy zcela oproštěna od pravomoci zasahovat do věcí rodinného práva v souvislosti s únorovou revolucí. Církevní sňatek byl pouze tolerován za předpokladu uzavření občanské formy sňatku.⁴⁵ Manželé si podle tehdejšího pojetí byli rovni v právech i povinnostech, o podstatných záležitostech týkajících se rodiny rozhodovali společně a dále byli manželé, jakožto rodiče, povinni pečovat o duševní a tělesný vývoj dětí, což zahrnovalo poskytnutí odpovídající výchovy a výživy. Pojem rozvodu nahrazuje tehdejší terminologii rozluky a představuje trvalé ukončení manželského soužití, včetně možnosti uzavřít sňatek nový. Rozvod manželství mohl být dle § 30 zákona o právu rodinném proveden pouze na základě jednoho zákonného důvodu, a to hlubokého a trvalého rozvratu manželství ⁴⁶. Manželství nemohlo být rozvedeno v případě, kdy měli manželé nezletilé dítě, a případný rozvod by byl v rozporu se zájmem dítěte.⁴⁷ Tato právní úprava je srovnatelná se současnou právní úpravou platnou a účinnou na území České republiky. Zákon o právu rodinném byl přelomovým zákonem především v uzákonění zásady rovnosti mužů a žen, odstranění rozdílného pojetí manželských a nemanželských dětí, jež byly také zrovnoprávněny, správa majetku nezletilých dětí s péčí řádného hospodáře a dále zdůrazňování zájmu dítěte, jakožto klíčového pojmu v rámci rodinného práva.

---

⁴² Řeč Alexeje Čepičky, ministra spravedlnosti, ze dne 7. prosince 1949 na 37. schůzi Národního shromáždění republiky Československé [online]. [Cit. 13. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/037schuz/s037005.htm>

⁴³ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo*, 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 92

⁴⁴ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 292

⁴⁵ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo*, 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 66

⁴⁶ ČEŠKA, Zdeněk. *Československé rodinné právo*, 1. vyd. Praha: Panorama, 1985, s. 66

⁴⁷ ČERNÁ, Petra. *Rozvod, otcové a děti*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2011, s. 51

Na základě zákonné úpravy dle zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, a zákona č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, došlo k oddělení rozhodování o výchově nezletilých dětí po rozvodu od řízení o rozvodu manželství. Rozhodnutí o rozvodu manželství nebylo možno dosáhnout, dokud nebylo rozhodnuto o právech a povinnostech rodičů k dětem po dobu po rozvodu manželství. Zákon výslovně neuváděl obligatorní postup soudu k vydání rozhodnutí o výchově nezletilých dětí. Zásadním zde však je zájem dítěte a jeho blaho, podpůrně měl soud přihlídnout k majetkovým poměrům rodičů.

Rodinný kodex z roku 1949 byl zásadně novelizován na základě zákonného opatření předsednictva Národního shromáždění č. 61/1955 o změně předpisů o rozvodu. Toto opatření upravovalo situaci, kdy obecně nešlo vyhovět návrhu na rozvod manželství manžela, jež byl výlučným viníkem rozvodu, bez souhlasu manžela, který na rozvodu nenesl vinu. Ve výjimečných případech na základě prokázaného společenského zájmu a za podmínky dlouhodobého odloučení manželů, mohl soud návrhu na rozvod vyhovět i proti vůli nevinného manžela.⁴⁸

Další politický vývoj s sebou přinesl i novou rekodifikaci práva v podobě zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a zákona č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Zásadní změnou z pohledu dřívější právní úpravy bylo přesunutí právní úpravy majetkových vztahů mezi manželi do občanského zákoníku, kdy se dosavadní pojem majetkového společenství manželů změnil na bezpodílové spoluvlastnictví manželů. Zákon o rodině s účinností od 1. 4. 1964 výrazně posílil pravomoci národních výborů při kontrole nad výchovou dětí, což souviselo s myšlenkami tehdejšího celkového politického směřování. Základní prosazovanou myšlenkou zákona o rodině byla zásada, že rodina je základním článkem společnosti. Povinností rodičů odpovídat za správný duševní a tělesný rozvoj dětí, který měl být podporován různými typy společenských institucí.

V rámci právní úpravy problematiky rozvodu dochází k upuštění od určování viníka rozvodu ve výroku rozsudku. Stále zde však platí zásada, která určuje povinnost soudu zkoumat příčiny rozvratu manželství, konkrétně stanovit, zda se jedná o tzv. kvalifikovaný rozvrat⁴⁹. Na základě sjednocující stanoviska Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 1966, sp. zn. 4/66, měla být vážnost

---

⁴⁸ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo*, 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 94

⁴⁹ ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Rozvod manželství*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 31

rozvratu posuzována podle intenzity a trvání rozvratu. V praxi dané znamenalo zkoumání plnění společenského účelu manželství, kterým byla funkce biologická, výchovná a ekonomická. Zájem společnosti byl v rámci tehdejších poměrů klíčovým pojmem, který zastínil i souhlas druhého z manželů s rozvodem, jež nebyl zákonem stanoven jako nutná podmínka pro rozvod manželství. Součástí rozsudku o rozvodu bylo i rozhodnutí stanovující práva a povinnosti rodičů k jejich nezletilým dětem po dobu po rozvodu manželství. Co se týče úpravy styku rodičů s dětmi, ten nebyl až na výjimečné případy v rámci soudního řízení řešen a tato otázka zůstávala na domluvě rodičů. Zákon o rodině výslovně stanovuje vyživovací povinnost rodičů k dětem, dětí k rodičům a také vzájemnou vyživovací povinnost mezi manželi.

Myšlenku tehdejší doby o řádné výchově dětí pro budoucí prospěch celé společnosti podpořil i zákon č. 69/1952 Sb., o sociálně právní ochraně mládeže. Tento zákon upravoval náhradní péči o děti v podobě poručenství a ochranu dětí, které nebyly v péči svých rodičů. Danou úpravu později změnil zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči. Dle slov tehdejšího ministra práce a sociálních věcí Michala Štancel'a představoval pojem pěstounské péče nový způsob, jímž může stát řídit a kontrolovat dlouhodobou náhradní péči o děti⁵⁰, přičemž vztah mezi dítětem a pěstounem se přibližoval přirozeným rodinným vztahům.

Novelou ustanovení § 70 a násl. OSŘ byla do právního řádu zakotvena povinnost soudu provádět řízení o smíření manželů, které obligatorně předcházelo řízení o rozvod manželství. V praxi se však tento institut stal spíše formalitou, která byla odstraněna zákonem č. 49/1973 Sb.⁵¹ Rozhodnutí, na jehož základě bylo možno nezletilé dítě svěřit do výchovy jiného občana odlišného od rodičů, zakotvuje ustanovení § 45 ZOR, jež bylo změněno zákonem č. 132/1982 Sb. Tímto ustanovením byly položeny právní základy části ustanovení § 907 odst. 1 ObčZ o svěření dítěte do péče jiné osoby než rodiče.

Právní úprava rodinného práva, včetně hmotněprávní a procesněprávní úpravy institutu rozvodu a porozvodové péče o děti, patřila do roku 1989, v komparaci s ostatními právními řády světa, spíše k těm nejjednodušším.⁵² Změna politické situace po roce 1989 s sebou přinesla i změny týkající se celého

---

⁵⁰ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo*, 1. Vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 101

⁵¹ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva. Instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1999, s. 61

⁵² RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva. Instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1999, s. 61

právního řádu. Nastalo období intenzivních debat o nutnosti přijetí nového občanského zákoníku, který po poměrně složitých přípravách vešel v účinnost až po téměř 25 letech od tzv. Sametové revoluce. V mezidobí byla přijata významná novela č. 91/1998 Sb., kterou se změnil a doplnil zákon o rodině. Až tímto zákonem dochází k odstranění ustanovení § 23 ZOR, které stanovovalo nutný předpoklad, aby rozvod byl v souladu se zájmem společnosti, čímž se z institutu rozvodu stává soukromá záležitost, která je ovšem omezena zájmem nezletilých dětí.

Za jeden z největších přínosů zákona č. 91/1998 Sb. se dá označit začlenění ustanovení § 24a ZOR, které umožnilo tzv. zkrácené řízení o rozvodu manželství, kde soudy nezjišťují příčiny rozvratu manželství. Tento tzv. nesporný rozvod může proběhnout za předpokladu, že manželství trvalo alespoň jeden rok, manželé spolu nežijí minimálně šest měsíců a na návrhu rozvodu manželství se oba manželé shodnou. Tato nová alternativa k rozvodu manželství, v níž je soud povinen zjišťovat příčiny rozvratu manželství, byla zástupci právnické veřejnosti kvitována především s ohledem na šetření mezilidských vztahů, kdy proti sobě manželé nejsou nuceni stát jako odpůrci, nýbrž jako navrhovatelé.⁵³

Další změna týkající se rozvodu manželství je zakotvena v ustanovení § 25 ZOR, podle kterého nelze rozvést manželství do té doby, dokud nenabude právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu. Daná úprava byla našemu právnímu řádu známá již v doby účinnosti zákona o právu rodinném, čímž dochází de facto k návratu ke staré právní úpravě. Soudní rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu je možno nahradit i dohodou rodičů nezletilého dítěte. Dané je umožněno pouze za předpokladu, že tuto dohodu schválí soud, který je povinen chránit zájem dítěte.⁵⁴ Hlavním účelem navrácení se k již neúčinné právní úpravě byla především snaha předejít vleklým soudním sporům rodičů o stanovení porozvodové péče o dítě.⁵⁵

Neméně významnou novinkou v rámci tzv. velké novely ZOR⁵⁶ je zavedení střídavé výchovy a společné výchovy obou rodičů, jakožto alternativy porozvodové péče o dítě. Do té doby byly děti v naprosté většině případů

---

⁵³ NYKODÝM, Jiří. *Novela zákona o rodině zákonem č. 91/1998 Sb.*, Bulletin advokacie. 1998, č. 8, s. 12 a násl.

⁵⁴ HOLUB, Milan. *Zákon o rodině: komentář a předpisy souvisící*. 8. aktualiz. A dopl. vyd. podle stavu k 1. 9. 2007. Praha: Linde, 2007, s. 69

⁵⁵ HRUŠÁKOVÁ, M. *Zákon o rodině, registrovaném partnerství, Komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 89

⁵⁶ ŠMÍD, Ondřej a Renáta ŠÍNOVÁ. *Rozvod manželství*. vyd. 1. Praha: Leges, 2013, s. 34

svěřovány do péče matek. Otcům byl na základě soudního rozhodnutí stanoven pravidelný styk s dítětem.⁵⁷ Jako nezbytné se jeví podotknout, že praktické uplatňování střídavé výchovy nezapočalo až s účinností velké novely ZOR, dne 1. 8. 1998, ale v judikatuře soudů je tento fenomén uplatňován již v době před novelou. Například na základě rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 18. 3. 1997, sp.zn. NC 41/95, je dítě svěřeno do střídavé výchovy s následujícím odůvodněním „*Gramatický výklad § 50 zákona o rodině nevylučuje, aby se rodiče ve výchově svého dítěte střídali, neboť toto ustanovení pouze praví, že soud rozhodne, komu bude dítě svěřeno do výchovy, nežijí-li rodiče spolu.*“.

V roce 2010 byly vyvinuty snahy o prosazení další podstatné novelizace zákona o rodině, spočívající především ve změně ustanovení § 26 odst. 2 ZOR. Zde mělo dojít k nahrazení ustanovení ve znění „*Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby.*“ na znění „*Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, soud svěří dítě do střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte.*“. Tímto mělo dojít ke zvýšení ochrany zájmu dítěte a dodržování práv dítěte na rodičovskou výchovu.⁵⁸ Odebrání možnosti volné úvahy soudců při rozhodování o svěřením dítěte do střídavé či společné výchovy se však nesešlo s úspěchem při hlasování v Senátu a při následném hlasování v Poslanecké sněmovně nedošlo k naplnění potřebného počtu hlasů, které by představený návrh uzákonily. Upřednostňování střídavé a společné výchovy před výchovou výlučnou je problematické z mnoha pohledů. Obecně lze říci, že je v zájmu dítěte, aby vyrůstalo v harmonickém prostředí, které vytváří matka i otec. V případě rozvodu či rozchodu rodičů je však otázkou, zda jsou schopni spolu vytvářet vhodné prostředí pro výchovu jejich dítěte, aniž by to bylo dítěti na újmu. I po splnění zákonných podmínek v podobě způsobilosti rodičů vychovávat dítě a zájmu o výchovu dítěte by obligatorní zavedení střídavé či společné výchovy nemuselo být vždy v zájmu dítěti.

Pojem střídavé výchovy byl zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nahrazen pojmem střídavé péče. Občanský zákoník byl přitom záměrně vyhlášen pod symbolickým číslem 89 s ohledem na historické souvislosti, které vydání tohoto zákona předcházely. S účinností od 1. 1. 2014 došlo k dovršení

⁵⁷ TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2015, VIII

⁵⁸ Důvodová zpráva návrhu změny zákona č. 94/1963 z roku 2010, poslanec Pavel Staněk

několikaletých snah o vytvoření komplexního soukromoprávního kodexu, který zahrnul i právní úpravu rodinných vztahů, čímž byl derogován do té doby platný zákon o rodině.

2 Současná právní úprava rodinného práva

Pro přehlednost a vyjasnění problematiky porozvodové péče o dítě je na místě definovat a systematizovat zásadní pojmosloví týkající se rodiny a péče o dítě v českém právním řádu.

Právní úprava rodinného práva byla vrácena do občanského zákoníku po téměř šedesáti pěti letech, neboť s účinností od 1. 1. 1950 byl přijat zákon o právu rodinném, který později nahradil zákon o rodině, čímž bylo rodinné právo na dlouhou dobu vyčleněno z všeobecného soukromoprávního kodexu do samostatného zákona.

Základním pojmem rodinného práva, jakožto souhrnu právních norem regulujících manželské a rodinné vztahy, je rodina. Legální definici pojmu rodina neobsahuje téměř žádná právní norma. Za výjimku lze z historického hlediska označit ustanovení § 40 ABGB z roku 1811, který rodinu definuje jako vztah mezi prarodiči a všemi jejich potomky. Naopak téměř všechny evropské právní předpisy upravující rodinné právo se pokouší o definici manželství. V českém právním řádu je manželství vymezeno v ustanovení § 655 ObčZ, které o manželství hovoří jako o trvalém svazku mezi mužem a ženou, který vznikl způsobem stanoveným občanským zákoníkem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc. Pojem trvalosti manželství a zákonné regulace jsou naprosto klíčovými z hlediska odlišení od jiných stavů a poměrů, které mají krátkodobý charakter. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku hovoří o 70% manželství, které přetrvávají, přičemž se za statisticky hlavní příčinu zániku manželství považuje smrt jednoho z manželů.

2.1 Vznik manželství

Snoubenci mají možnost uzavřít manželství před orgánem veřejné moci, pak se jedná o tzv. občanský sňatek, nebo před orgánem církve nebo jiné oprávněné náboženské společnosti. Tento proces je pak označen jako tzv. církevní sňatek. Věcný záměr zákoníku přijatý vládou usnesením č. 345 ze dne 18. 4. 2001 počítal pouze s právní úpravou občanského sňatku, neboť v posledních desetiletích dochází k velkému úbytku věřících, čímž se institut církevního sňatku zdál zákonodárcům nadbytečný. Avšak z politických důvodů bylo od tohoto záměru ustoupeno a církevní sňatek zůstal v právním řádu zakotven jako jedna z forem uzavření manželství.

Vztah mezi mužem a ženou, kteří spolu neuzavřeli sňatek je třeba od pojmu manželství odlišovat. Jedná se o tzv. nesezdané soužití, jež občanský zákoník výslovně neupravuje, a které se v osobní rovině řídí pouze morálními normami.⁵⁹ Ve vztahu ke společným dětem je však nepodstatné, zda jsou rodiče manžely, či druhy. Na základě rozhodnutí ESLP ze dne 12. 7. 2001 se totiž v souladu s čl. 8 EÚLP přiznává ochrana rodinného života i neformálním svazkům. Podstatným je zde faktický stav, tedy skutečné blízké osobní vazby.⁶⁰

Za účel manželství je zákonem stanoveno založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc. Tento výčet účelů manželství však nemůže být z principu obligatorní, neboť v současné době vzrůstajícího počtu neplodných párů nemůže ani zákon přikázat naplnění těchto účelů manželství. V případě, kdy manželé z důvodu svých biologických předpokladů nemohou mít děti, je posílen smysl manželství spočívající ve vzájemné podpoře a pomoci.

Za předpokladu, kdy v rámci manželství dojde k založení rodiny, respektive k narození potomků, vzniká rodičům soubor práv a povinností označených pod souhrnným pojmem rodičovská odpovědnost. Pojem rodičovské odpovědnosti v zahraničních právních úpravách vystihuje pojem „care“, „Sorge“ či „Obsorge“. České pojmosloví se tedy zdá být nesprávným a mnohem vhodnější by bylo zvolit odpovídající překlad, vystihující podstatu problematiky, neboť odpovědnost má rodič za to, aby řádně vykonával „care“, čili péči o dítě.⁶¹

Nicméně pokud se budeme držet současné české zákonné právní terminologie, rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která dle ustanovení § 858 ObčZ spočívají v péči o dítě, což představuje péči o zdraví dítěte, dále jako tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, dále v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání a v určení místa jeho bydliště. V širším pojetí obsahuje pojem rodičovské odpovědnosti i zastupování a spravování jmění dítěte (§ 892 a násl. ObčZ).

Právní jednání vznikající na základě rodičovské odpovědnosti mají dvě základní charakteristiky. První spočívá v povinnosti rodičů dbát názoru dítěte při rozhodování, jež se dotýká jeho zájmů, a dále v principu, že rodiče mají jednat

---

⁵⁹ LUŽNÁ, Romana. Právní vztahy mezi mužem a ženou, kteří nejsou manžely. *Právo a rodina*. 2007, roč. 9, č. 2, s. 1-6

⁶⁰ Rozhodnutí ESLP ze dne 12. 7. 2001, Feldek vs. Slovensko

⁶¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. ZUKLÍKOVÁ, M. A kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 450

ve vzájemné shodě, nehrozí-li nebezpečí z prodlení.⁶² Již z dob římského práva je známa moc otcovská, jakožto předchůdce dnešního pojmu rodičovské odpovědnosti. V tehdejší době byl tedy výkon práv a povinností nad dítětem svěřen pouze do rukou otce, kdy tento stav až na drobné výjimky trval až do 20. století. Na základě ustanovení § 865 ObčZ náleží v současné době rodičovská odpovědnost oběma rodičům, což je spojeno s právním zakotvením rovnosti mužů a žen v jejich právním postavení. Konkrétní podoba výkonu rodičovské odpovědnosti v praxi může nabývat rozličných forem, avšak oba rodiče mají právo a povinnost vykonávat svou rodičovskou odpovědnost zásadně ve stejném rozsahu. Obecně lze říci, že rodiče a děti mají vůči sobě vzájemná práva a povinnosti, přičemž účelem stanovení práv a povinností rodičů vůči dětem je dle důvodové zprávy k zákonu č. 89/2012 Sb. zajištění morálního a hmotného prospěchu dětí.

Za součást rodičovské odpovědnosti se však nepovažuje vyživovací povinnost a právo na výživné (§ 859 ObčZ), což je rozdíl ve srovnání s principy evropského rodinného práva, kde je právo na výživné a vyživovací povinnost obecně zařazeno pod pojem „parentel responsibility“.⁶³ Důvody pro vyčlenění výživného z obsahu pojmu rodičovská odpovědnost je formální pojetí majetkové povahy výživného, kde nehraje roli žádný osobní vztah mezi rodičem a dítětem. A za další z důvodů se považuje rozdíl mezi statkovou skutečností, kdy rodičovská odpovědnost končí nabytím svéprávnosti dítěte, kdežto právo na výživné dítěti nezaniká nabytím svéprávnosti ani zletilostí.

Způsob a rozsah rodičovské odpovědnosti je určující zájmem dítěte. Tento pojem však dle důvodové zprávy k zákonu č. 89/2012 Sb. nezavazuje pouze rodiče, ale toto hledisko je směrodatné i pro všechny orgány veřejné moci, především pro soudy a administrativní orgány rozhodujících o poměrech dítěte. V případě kolize výkonu rodičovské odpovědnosti se zájmem dítěte je přípustné, aby do vztahů mezi rodičem a dítětem zasáhl stát.⁶⁴

Zájem dítěte je třeba s ohledem na závazky plynoucí z Úmluvy o právech dítěte promítat do všech záležitostí a rozhodnutí týkajících se dítěte. Podstatné je zohlednit zájem dítěte při vydání soudního rozhodnutí týkajícího se rozsahu

---

⁶² ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013, s. 182

⁶³ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. ZUKLÍKOVÁ, M. A kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 450

⁶⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2004, sp. zn. III. ÚS 459/03

rodičovské odpovědnosti, způsobu výkonu práv a povinností rodičů, nebo naopak při vydání rozhodnutí, jež rodičovskou odpovědnost omezuje.

Za dítě lze označit každého člověka, který nenabyl plné svéprávnosti, tj. nedosáhl věku 18 let, neuzavřel manželství nebo dokud nenabylo rozhodnutí o přiznání svéprávnosti právní moci. Nabytím svéprávnosti dítěte dochází k zániku práva rodičů usměrňovat dítě pomocí výchovných opatření.⁶⁵ Rodičovská odpovědnost končí také smrtí rodiče, čímž se práva a povinnosti spojená s jejím výkonem přenášejí na druhého z rodičů.

2.2 Zánik manželství

Jedním z důvodů zániku manželství je smrt či prohlášení jednoho z manželů za mrtvého. Dalším důvodem stanoveným zákonem pro zánik manželství je rozvod. Za života manželů zaniká manželství na základě ustanovení § 29 odst. 2 ObčZ i skutečností, kdy dojde ke změně pohlaví jednoho z manželů, což je změna oproti předchozí právní úpravě, neboť zákon o rodině tuto formulaci výslovně neobsahoval. V případě, kdy bylo manželství prohlášeno za neplatné, se manželství považuje za neuzavřené, čímž tedy nedochází k zániku manželství jako takového.

2.2.1 Rozvod manželství

K rozvodu manželství rozhodnutím soudu může dojít dle ustanovení § 755 ObčZ v případě, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení. I za předpokladu, že je soužití manželů rozvráceno, nemůže dojít k rozvodu manželství, byl-li by rozvod v rozporu se zájmem nezletilého dítěte manželů, nebo se zájmem manžela, který se na rozvratu porušením manželských povinností převážně nepodílel a kterému by byla rozvodem způsobena zvláště závažná újma. Dané ustanovení je důvodovou zprávou k občanskému zákoníku označováno jako tzv. klauzule proti tvrdosti, která byla do českého právního řádu zakotvena již tzv. velkou novelou zákona o rodině. Z jiných zdrojů je pak znám i pojem tzv. antidiskriminační klauzule⁶⁶. Zájem dítěte zde spočívá v zájmu zachovat manželství z důvodu, jakým může být například nemoc dítěte, což v praxi představuje psychické či fyzické postižení

---

⁶⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta, Ondřej ŠMÍD a Marek JURÁŠ. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013, s. 88

⁶⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. ZUKLÍKOVÁ, M. A kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 226

nezletilého dítěte. Pojem zájem dítěte tedy nevyjadřuje přání dítěte, aby se rodiče nerozváděli, ale uvádí konkrétní důvod, proč nemá být manželství rozvedeno. Tyto důvody zjišťuje soud buď přímo, osobním dotazem na dítě, nebo prostřednictvím ustanoveného opatrovníka, jímž zpravidla nemůže být zákonný zástupce dítěte. Soud není zákonem zmocněn k vydání rozhodnutí o rozvodu manželství do té doby, dokud nenabude právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů k nezletilému dítěti pro dobu po rozvodu manželství. Řízení o úpravě poměrů k nezletilému dítěti bylo podle dříve platné zákonné úpravy známé pod pojmem řízení o výchově a výživě. Soud může v rámci tohoto řízení rozhodnout o širokém spektru otázek týkajících se nezletilého dítěte, ať už se jedná o otázky osobní, či majetkové, přičemž vždy bere do úvahy primárně zájem dítěte. V rámci řízení je zcela nezbytné vydání rozhodnutí o tom, komu bude dítě svěřeno do péče pro dobu po rozvodu manželství (porozvodová péče o dítě) a dále konkrétní stanovení povinnosti rodičů, zda a jak budou přispívat na výživu dítěte (§ 906 a násl. ObčZ).

O rozvodu manželství je oprávněn rozhodnout pouze soud, neboť o statusových věcech manželů nikdo jiný rozhodovat nemůže.⁶⁷ Současná právní úprava manželům nedovoluje smluvní ujednání o zániku manželství, což je rozdíl oproti určitým evropským právním řádům, které tzv. administrativní rozvod dovolují. Pouze soud tedy rozhodne o rozvodu manželství. Řízení o rozvod manželství však může probíhat více způsoby. Klíčovým pojmem je zde zjišťování rozvratu manželství a jeho příčin. Na základě současné právní úpravy obsažené v ustanovení § 755 a násl. ObčZ rozlišujeme rozvod se zjišťováním příčin rozvratu a rozvod bez zjišťování příčin rozvratu. Obecně lze shrnout, že řízení o rozvod manželství je dle ustanovení § 383 a násl. ZZŘS vždy řízením nesporným. V případě, kdy návrh na zahájení řízení o rozvod manželství podává pouze jeden z manželů, přičemž se druhý z manželů k návrhu nepřipojuje, ani se nejedná o společný návrh manželů, je soud povinen zjišťovat existenci rozvratu manželství dokazováním, na základě tvrzení a důkazů navrhovatele. Pokud se nepodaří prokázat existence rozvratu manželství, soud je povinen přistoupit ke zjišťování příčin rozvratu manželského soužití. V této situaci již však soud není vázán pouze navrhovanými důkazy, ale je sám povinen zjistit, jaké jsou příčiny rozvratu manželského soužití.

---

⁶⁷ ZUKLÍNOVÁ, M., ELIÁŠ, K. A kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, s. 328

Zákon pamatuje i na případ, kdy manželé podají společný návrh na zahájení řízení o rozvod manželství, nebo kdy se druhý z manželů k návrhu připojí, což upravuje ustanovení § 757 odst. 1 ObčZ, kdy se jedná o tzv. nesporný rozvod⁶⁸. V daném případě oba manželé shodně tvrdí, že v případě jejich manželství došlo k rozvratu a soud již nezjišťuje příčiny rozvratu manželství. Důležité je zde však splnění zákonných podmínek, za kterých lze manželství rozvést bez zjišťování příčin rozvratu, a to zda manželství ke dni zahájení řízení o rozvod manželství trvalo alespoň jeden rok a manželé spolu déle než šest měsíců nežijí. V případě, kdy jsou manželé rodiči nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti, jsou manželé povinni se dohodnout na úpravě poměrů dítěte pro dobu po rozvodu manželství a soud musí jejich dohodu schválit. Součástí dohody musí být jasné stanovení výživného k nezletilému dítěti a upravení péče o nezletilé dítě pro dobu po rozvodu manželství podle ustanovení § 906 a násl. ObčZ. Dále jsou manželé povinni dohodnout se na úpravě svých majetkových poměrů, svého bydlení a případné vyživovací povinnosti pro dobu po rozvodu manželství. Soud při řízení o rozvod manželství podle uvedeného ustanovení neprojednává spor, ale pouze zjišťuje, zda manželé mají shodnou vůli směřující k rozvodu a zda jsou totožná jejich tvrzení týkající se rozvodu. Při splnění výše uvedených podmínek, pokud tomu nebrání zvláštní zájem dítěte, soud vydá rozhodnutí o rozvodu manželství.

2.3 Právní ukotvení porozvodové péče o dítě

Jak již bylo nastíněno výše, právní úprava výkonu rodičovské odpovědnosti po rozvodu (rozluce) manželství není v právním prostředí novým pojmem. Postupem času však tento pojem prošel výraznými změnami až do dnešní podoby.

Problematika porozvodové péče o dítě je poměrně obsáhlým pojmem, jehož právní úpravu nelze charakterizovat v rámci jednoho právního předpisu. Tato problematika je upravena v mnoha pramenech práva, z nichž některé slouží jako základní prameny a jiné jako prameny podpůrné. Jak již bylo uvedeno výše, mezi výchozí hmotněprávní úpravu problematiky porozvodové péče o dítě patří zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jakožto základní kodex soukromého

---

⁶⁸ ŠMÍD, Ondřej a Renáta ŠÍNOVÁ. *Rozvod manželství*. vyd. 1. Praha: Leges, 2013, s. 57

práva, kam rodinné právo bezpochyby patří, neboť uvnitř rodiny jde o vůbec nejsoukromější vazby, které mezi lidmi mohou vzniknout.⁶⁹

Za podpůrné prameny právní úpravy porozvodové péče o dítě v českém právním řádu můžeme označit ústavní normy, Listinu základních práv a svobod, mezinárodní smlouvy, právo Evropské unie, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a další zákony. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve čl. 4 deklaruje, že základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci, čímž nepřímo odkazuje na Listinu základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku ČR.⁷⁰ Zde je obecně právní ochrana rodičovství a rodiny obsažena v čl. 32, který v odst. 1 zakotvuje, že rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena. Dle znění čl. 10 odst. 2 LZPS má každý právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. Toto právo vychází z primárního, biologického pojetí rodiny, se kterým jsou spojeny určité sociální vazby uvnitř rodiny, jež jsou následně upraveny právními předpisy. Podstatným ustanovením, jež se dotýká porozvodové péči o dítě, je čl. 32 odst. 4 LZPS ve znění: „*Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.*“

Z daného vyplývá, že rodičovská práva mohou být omezena pouze na základě soudního rozhodnutí, které se dle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, může týkat omezení nebo zbavení rodičovských práv, výchovy a výživy nezletilých dětí, schvalování důležitých úkonů nezletilého a stanovení, prodloužení či zrušení ústavní výchovy.⁷¹ Na dané ustanovení navazuje čl. 36 odst. 1 LZPS, který zakotvuje právo každého člověka domáhat se svých práv u nezávislého a nestranného soudu, přičemž dle čl. 37 odst. 3 jsou si všichni účastníci řízení rovni. Důležitý princip, který ukotvuje Listina základních práv a svobod ve svém čl. 3 odst. 1, je pravidlo, že základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví. Dané je podstatné především v souvislosti se svěřením dítěte do péče jednoho z rodičů, kteří by na základě tohoto ustanovení měli mít stejné výchozí postavení. Tento princip je obecně obsažen i ve čl. 1

⁶⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přeprac. A dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 16

⁷⁰ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 161

⁷¹ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 367

LZPS, který říká, že lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech a dále, že základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné. Tyto charakteristiky jsou tedy přílehlivé k právu rodičů na péči o děti a jejich výchovu, stejně jako k právu dětí na rodičovskou výchovu a péči dle čl. 32 LZPS.

Soudy jsou na základě čl. 90 Ústavy povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům.

Ústava ve svém čl. 1 odst. 2 stanovuje povinnost České republiky dodržovat závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva, resp. z mezinárodních smluv. Na základě článku 10 Ústavy ČR je součástí právního řádu České republiky mimo jiné i Úmluva o právech dítěte z roku 1989⁷², která doplňuje ostatní mezinárodní dokumenty týkající se lidských práv. „Na rozdíl od klasického členění lidských práv používá Úmluva členění trochu odlišné a tzv. dětská práva rozlišuje na čtyři základní skupiny:

- a) ochranná práva,
- b) práva směřující k zabezpečení blaha dítěte,
- c) práva směřující k osvobození dítěte, dávající dětem stejná práva jako dospělým,
- d) práva dítěte ve vztahu k jeho rodičům, pokud jde o sebeurčení dítěte, jeho samostatnost v rozhodování.“⁷³

Úmluva o právech dítěte zakotvuje ve svém čl. 3 odst. 1 pravidlo, že zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dítěte. Tento princip je více rozveden v zákonné právní úpravě a především v judikatuře soudů. Dále je v čl. 3 odst. 2 stanovena povinnost pro Českou republiku, jakožto smluvní stranu Úmluvy, spočívající v zajištění takové ochrany a péče o dítěti, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž musí být brán ohled na práva a povinnosti jeho rodičů. Každé dítě má dle čl. 7 odst. 1 Úmluvy právo na péči svých rodičů. Povinností České republiky je zajistit, aby dítě nebylo odděleno od svých rodičů proti vůli rodičů, výjimku z tohoto pravidla lze udělat pouze na základě rozhodnutí soudu a za předpokladu, že je dané v zájmu dítěte. V případě oddělení dítěte od jednoho nebo obou rodičů je smluvní strana Úmluvy povinna uznávat právo dítěte na udržování pravidelného osobního kontaktu s oběma rodiči, ledaže

---

⁷² HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Czech family law: multimediální učební text*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 14

⁷³ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3., přeprac. A dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 29

by to bylo v rozporu se zájmem dítěte (čl. 9 odst. 3 Úmluvy). Dítě je v rámci znění čl. 12 odst. 1 Úmluvy oprávněno formulovat své vlastní názory, které může svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se ho dotýkají. Těmto názorům musí být věnována patřičná pozornost s ohledem na věk a úroveň dítěte. Dle článku 18 odst. 1 Úmluvy je Česká republika vázána vynaložit veškeré úsilí k tomu, aby byla uznána zásada, že oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Zároveň je tímto ustanovením stanovena odpovědnost rodičů, případně zákonných zástupců, za výchovu a vývoj dítěte.

Z Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, kterou je Česká republika, jakožto smluvní strana, vázána, vyplývají další práva, kterými rodiče a děti mohou disponovat. Jejich ochrany se lze v případě porušení domáhat u Evropského soudu pro lidská práva se sídlem ve Štrasburku. S ohledem na problematiku porozvodové péče o dítě je podstatný článek 6, jež hovoří o právu na spravedlivý proces. Dále je nutné uvést článek 8 odst. 1 upravující právo na rodinný život a odst. 2, který smluvní straně zakazuje zasahovat do výkonu tohoto práva s výjimkou případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu ochrany a svobod jiných.

V souvislosti s pojmem porozvodové péče o dítě v ČR je podstatné zmínit i další úmluvy, jimiž je Česká republika vázána. Jedná se především o Evropskou úmluvu o uznání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a o obnovení výchovy dětí ze dne 20. 5. 1980, přijatá v Lucemburku, která pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 1. července 2000. Dále Úmluva o uznání rozvodů a zrušení manželského soužití, Evropská úmluva o výkonu práv dětí a Úmluva o styku s dětmi ze dne 15. 5. 2003 přijatá ve Štrasburku, která vstoupila v platnost dne 1. 9. 2005. Hlavním předmětem úpravy této úmluvy je stanovení všeobecných zásad pro vydávání rozhodnutí o styku rodičů s dítětem, dále určení vhodných ochranných nástrojů a záruk za účelem zajištění styku a případného okamžitého vrácení dětí po uplynutí doby určené pro styk rodiče s dítětem. Dalším úkolem, jež má úmluva upravovat je zlepšení spolupráce mezi ústředními orgány, soudními orgány a dalšími orgány s cílem prosazovat a zlepšovat styk mezi dětmi a jejich rodiči a dalšími dotčenými osobami. Prozatím nejaktuálnějším zdrojem poznatků, jež se týkají porozvodové péče o dítě, je rezoluce Rady Evropy č. 2079 s názvem „Rovnost postavení mužů a žen a společná rodičovská odpovědnost: role otců“, která prosazuje zrovnoprávnění mužů a žen v oblasti výchovy a péče

o dítě. Vyzdvihována je zde střídaná péče, jakožto nejlepší možná forma porozvodové péče o dítě.

Česká republika je dále vázána prameny práva vydanými v rámci Evropské unie, a to od doby vstupu České republiky do Evropské unie. Hlavním pramenem, týkajícím se rodinného práva, je nařízení Rady č. 2201/2003, o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozsudků ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti – tzv. Brusel II. bis. Dále je v rámci Evropské unie třeba zmínit činnost Komise pro evropské rodinné právo, tzv. CEFL, která od roku 2001 působí v oblasti komparací právních řádů členských států za účelem pochopení rozdílů a podobností v rámci samostatné právní úpravy. Hlavním úkolem je vypracování standardů evropského rodinného práva.⁷⁴

2.4 Zákonná úprava rodičovské odpovědnosti při rozvodu manželství

Základní ustanovení upravující výkon rodičovské odpovědnosti po rozvodu manželství je obsaženo v ustanoveních § 906 a násl. ObčZ. Dříve než soud vydá samotné rozhodnutí o rozvodu manželství je povinen určit, jak bude každý z rodičů napříště o dítě pečovat, přičemž je soud vázán primárně zájmem dítěte. Zákon zná dvě možné situace při rozvodu manželství ve vztahu k rodičovské odpovědnosti.

První je rozvod bez zjišťování příčin rozvratu, kdy rodiče předkládají soudu ke schválení dohodu, jež upravuje výkon rodičovské odpovědnosti a stanovuje vyživovací povinnost. Pokud manželé nedisponují takovouto soudem schválenou dohodou, nemůže být jejich manželství rozvedeno. Soud s ohledem na zájem dítěte zváží, zda předloženou dohodu schválí, či nikoli. V rámci zjišťování zájmu dítěte je soud oprávněn k výslechu dítěte a k uložení povinnosti rodičům, aby zajistili přítomnost dítěte při soudním jednání. Výslech je třeba provést s ohledem na osobnost dítěte s přihlédnutím k jeho věku, přičemž povinné školení soudců k metodice výslechu dítěte by bylo vhodné zajistit v rámci výuky na Justiční akademii, čemuž tak v současné době není. K neschválení dohody je soud oprávněn i bez výslechu dítěte v případě, kdy z předložené dohody vyplývá evidentní nesoulad se zájmy dítěte.

---

⁷⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 43-44

Druhou z možných situací je rozvod se zjišťováním příčin rozvratu. Rozhodující soud v tomto případě sám zahájí řízení ve věci péče o nezletilé dítě. Účelem tohoto řízení je vydat rozhodnutí, jež upravuje poměry dítěte pro dobu po rozvodu manželů, jakožto jeho rodičů. Primárním předmětem řízení je zde stanovení, jak bude každý z rodičů o dítě nadále pečovat po rozvodu manželství. Jedná se tedy o konkrétní specifikaci rodičovské odpovědnosti každého z rodičů k nezletilému dítěti, což ale platí pouze za předpokladu neomezení, nebo nezbavení rodičovské odpovědnosti k nezletilému dítěti. Součástí rozhodnutí upravující poměry dítěte pro dobu po rozvodu je všeobecné stanovení práv a povinností, které v souhrnu tvoří rodičovskou odpovědnost. Rozhodnutím tedy může být upravena např. I správa jmění dítě, nebo modifikace výkonu práva rodičů týkající se společného zastupování dítěte v případě, kdy lze očekávat, že bude obtížné zajistit neprodleně stanovisko druhého z rodičů, do jehož péče dítě nebude svěřeno.⁷⁵ V rámci tohoto řízení je třeba výslovně upravit právo rodičů na styk s dítětem. Zákaz styku s dítětem je rodičům vysloven jen z velmi závažných důvodů. Dalším podstatným úkolem soudu při rozhodování o výkonu rodičovské odpovědnosti pro dobu po rozvodu je stanovení vyživovací povinnosti každého z rodičů vůči jejich dítěti. Poté, co se daná záležitost projedná v rámci soudního jednání, se od manželů očekává, že se na výkonu rodičovské odpovědnosti pro dobu po rozvodu manželství dohodnou, stejně jako tomu je při rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu. Soud i v tomto případě bere na základě ustanovení § 906 odst. 2 ObčZ do úvahy zájem dítěte a na jeho základě vydá rozhodnutí, v němž schválí dohodu rodičů, nebo dojde k vlastnímu závěru, jež reflektuje zájem dítěte. Pokud rodiče nedojdou k dohodě, jež by upravovala výkon rodičovské odpovědnosti, rozhodne soud na základě svého uvážení s přihlédnutím k zájmům dítěte. Při svém rozhodování o výkonu rodičovské odpovědnosti má soud dále povinnost dle ustanovení § 906 odst. 1 ObčZ brát ohled nejen na vztah dítěte k rodičům, ale také na jeho vztahy k sourozencům a prarodičům, neboť nezletilé dítě je možno v návaznosti na ustanovení § 907 odst. 1 a § 909 ObčZ svěřit i do péče zletilého a svéprávného sourozence, případně prarodiče.

K osobě, jíž lze dítě svěřit do péče, se vyjadřuje ustanovení § 907 ObčZ, které v odst. 2 ukládá soudu povinnost při rozhodování o svěřením dítěte do péče rozhodnout tak, aby rozhodnutí odpovídalo zájmu dítěte. Při výběru osoby,

---

⁷⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. ZUKLÍKOVÁ, M. A kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 544

do jejíž péče má být dítě svěřeno je soud povinen brát ohled na osobnost dítěte, zejména na jeho vlohy a schopnosti ve vztahu k vývojovým možnostem a životním poměrům rodičů, stejně tak i na citovou orientaci a zázemí dítěte. Dále je soud povinen vzít v potaz výchovné schopnosti každého z rodičů, na stávající a očekávanou stálost výchovného prostředí, v němž má dítě napříště žít, na citové vazby dítěte k jeho sourozencům, prarodičům, popřípadě dalším příbuzným i nepříbuzným osobám. Pokud tomu neodporuje zájem dítěte, soud by ve svém rozhodnutí neměl rozdělit sourozence, neboť je zvykem, že sourozenci mají vyrůstat společně v jedné rodině.⁷⁶ Soud je na základě ustanovení § 907 odst. 2 ObčZ povinen vždy vzít v úvahu, který z rodičů dosud o dítě řádně pečoval a řádně dbal o jeho citovou, rozumovou a mravní výchovu, jakož i to, u kterého z rodičů má dítě lepší předpoklady zdravého a úspěšného vývoje. I v případě výběru osoby (osob), jež mají zajistit řádnou péči o dítě je v první řadě před soudem projednána dohoda rodičů dítěte, pokud taková dohoda byla předložena, s tím, že hodnotícím kritériem při schvalování dohody soudem je zde zájem dítěte. Pokud se rodiče neshodnou na výběru osoby, která má nadále o dítě pečovat, rozhodne o určení této osoby soud. Ve svém rozhodnutí soud respektuje právo každého rodiče na styk s dítětem, jakož i vzájemná práva rodičů na informace o dítěti.

Ohledně možností, komu může být dítě svěřeno do péče pro dobu po rozvodu manželství, se zákon vyjadřuje jasně v ustanovení § 907 odst. 1 ObčZ. Na základě soudního rozhodnutí může být dítě svěřeno do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče, nebo do společné péče. V případě, kdy by dítě mělo být svěřeno do společné péče, je třeba, aby s tím oba rodiče souhlasili. Tyto různé formy péče o dítě si jsou rovnocenné a pořadí výčtu, jež zvolil zákonodárce, nemá určovat pořadí volby při rozhodování soudu o péči o dítě.⁷⁷ Soud je oprávněn dítě svěřit i do péče jiné osoby než rodiče, je-li to potřebné v zájmu dítěte. Na rozdíl oproti předchozí právní úpravě obsažené v ustanovení § 45 ZOR je v případě svěření dítěte do péče jiné osoby než rodiče nutný souhlas obou rodičů s tímto svěřením, což předcházející právní úprava neobsahovala. Osoba jiná od rodiče, do jejíž péče má být dítě svěřeno, může být jakákoli osoba, předpokládá se však, že se bude jednat o osobu dítěti blízkou. Nepředpokládá se však, že by tato jiná

---

⁷⁶ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 166

⁷⁷ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. ZUKLÍKOVÁ, M. A kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 549

osoba byla zároveň osobou pěstouna. V praxi však tento předpoklad mnohokrát naplněn není a mnoho osob místo návrhu na svěřeni dítěte do péče jiné osoby žádá udělení pěstounské péče. Ta s sebou přináší finanční zvýhodnění v podobě pravidelné odměny pěstouna. Naopak osoba odlišná od rodiče, jež žádá pouze o svěřeni dítěte do své péče, žádné finanční prostředky nezíská. Této mezery v zákoně, která ve výsledku výrazně zatěžuje státní rozpočet, si jsou dobře vědomi například pracovníci v sociálních službách, kteří nemajetným klientům doporučují pro ně výhodnější možnost, a to usilovat o svěřeni dítěte do pěstounské péče. Takto popsany postup se však netýká jen porozvodové péče o dítě, ale bývá aplikován kdykoliv během života nezletilého dítěte v rámci úpravy jeho poměrů, a to i bez přímé souvislosti s rozvodovým řízením.

Obecně je pro svěřeni dítěte do péče jiné osoby podstatné nezpřetrhání vazeb dítěte se svými rodiči, kteří i přesto, že dítě nemají ve své péči, mohou dítě fyzicky vídat, nebo jsou s ním v přímé vazbě například na základě svého příbuzenského vztahu s jinou osobou, které bylo dítě svěřeno do péče.⁷⁸

V rámci příprav zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, vešla v diskuzi myšlenka zákonného upřednostnění společné a střídavé péči rodičů před péčí jednoho z rodičů, která však nebyla prosazena, neboť závěry z debat o skutečném zájmu dítěte a jeho prosazení ve formě privilegování obou rodičů nebyly jednotné.

Ustanovení § 907 odst. 2 ObčZ stanovuje, že při rozhodování o svěřeni do péče soud rozhoduje tak, aby rozhodnutí odpovídalo zájmu dítěte. Soud je při svém rozhodování povinen brát ohled na osobnost dítěte, zejména na jeho vlohly a schopnosti ve vztahu k vývojovým možnostem a životním poměrům rodičů. Podstatnými pojmy při rozhodování soudu je také citová orientace, což je bráno jako subjektivní hledisko každého dítěte. Dále je to zázemí dítěte a výchovné schopnosti každého z rodičů, což je naopak objektivní skutečnost, kterou soud může zkoumat a posoudit na základě vlastní úvahy. Co se týče problematiky stávající a očekávané stálost výchovného prostředí, v němž má dítě napříště žít, je soud povinen brát ohled i na tuto skutečnost v rámci svého rozhodování. Podstatné je však vzít v úvahu i možnost změny výchovného prostředí, která by byla v zájmu nezletilého dítěte. Obligatorní povinností soudu je vždy zkoumat a vzít v úvahu, který z rodičů dosud o dítě řádně pečoval a řádně dbal o jeho citovou, rozumovou a mravní výchovu, jakož i to, u kterého z rodičů

---

⁷⁸ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. ZUKLÍKOVÁ, M. A kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 549

má dítě lepší předpoklady zdravého a úspěšného vývoje, což má za cíl určit vhodné budoucí výchovné prostředí pro dítě. Vázanost soudu zkoumat vývojové možnosti dítěte je v ustanovení § 907 odst. 2 ObčZ obsažena dokonce na dvou místech. Je tedy otázkou, zda je záměrem zákonodárce daný pojem takto zdůraznit, nebo zda se jedná o pochybení tvůrců zákona. Možné je také vytvoření zákonného podkladu pro rozhodování soudu, v němž se více odráží řešení otázky zdraví dítěte, které je vystavováno negativním vlivům jednání svých rodičů například v podobě alkoholismu či kouření.⁷⁹

S ohledem na principy zakotvené v pramenech mezinárodního práva, jež České republika ratifikovala, případně v Listině základních práv a svobod, je soud při svém rozhodování o svěřeni dítěte do péče povinen dbát na to, aby nebylo porušeno, a zároveň aby došlo k naplnění práva dítěte na péči obou rodičů, což konkrétně upravuje ustanovení § 907 odst. 3 ObčZ. Dítě dále disponuje právem na udržování pravidelného osobního styku s oběma rodiči, což je klíčovým pojmem zejména při rozhodování soudu v situaci, kdy je dítě svěřeno do péče jednoho z rodičů, přičemž druhý z rodičů pobývá na místě, jež je značně vzdáleno od místa pobytu dítěte. Zde může soud v zájmu dítěte rozhodnout o povinnosti rodiče k pravidelnému styku s dítětem, pokud je to v zájmu dítěte a dítě je například k rodiči silně emočně vázáno. Stanovení četnosti a délky styku rodiče s dítětem může být v praxi značně komplikované. V případě, kdy není pravidelný styk technicky možný z důvodu vzdálenosti bydlišť rodiče a dítěte soud v rozsudku stanoví ke styku například dvě delší časová období za celý rok, kdy má dítě u druhého z rodičů pobývat, což nemusí být na vývoj dítěte požadovaný efekt, neboť v mezičase dochází k odcizení dítěte a rodiče. Z tohoto důvodu je vhodnější volit četnější frekvenci styků kratšího trvání, aby u dítěte nedocházelo ke vzniku negativních emocí vůči jednomu či oběma rodičům.

Rodič, jemuž nebylo dítě svěřeno do péče, má právo na pravidelné informace o dítěti, což prakticky znamená informační povinnost druhého z rodičů sdělovat informace týkající se dítěte a jeho vývoje - například sdělení ohledně zdravotního stavu dítěte, jeho školních výsledků a mimoškolních aktivit.⁸⁰ Podstatnou skutečností, která má svůj význam při rozhodování o porozvodové péči o dítě je fakt, že v případě, kdy je dítě svěřeno do péče jen jednoho z rodičů,

---

⁷⁹ TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. Vydání první. V Praze: C. H. Beck, 2015. s. 4

⁸⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3., přeprac. A dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 130

druhému z rodičů nezaniká plný rozsah rodičovské odpovědnosti. Za tohoto předpokladu je tedy nutné, aby spolu rodiče i po rozvodu manželství byli schopni komunikovat a především se dohodnout na výchově dítěte, což také ovlivňuje rozhodnutí soudu s ohledem na schopnosti každého z rodičů vzájemně komunikovat (§ 907 odst. 3 ObčZ). V praxi je toto ustanovení však značně problematické, neboť soud nemá vzhledem ke své vytíženosti možnost do hloubky zkoumat, jaké schopnosti a vůli k dlouhodobé dohodě ve skutečnosti rodiče mají. Po vydání rozhodnutí, upravující svěřením dítěte do péče, se postoj rodičů vůči sobě může značně změnit, čímž se zohledňování minulých vztahů mezi rodiči zdá jako téměř zbytečné a soud by danou skutečnost měl vzít při svém rozhodování v potaz.

Rozhodnutí, jež vydá soud ve věci výkonu rodičovské odpovědnosti pro dobu po rozvodu manželství, jsou vydávána *cum clausus rebus sic stantibus*⁸¹, což mimo jiné znamená, že je lze změnit i po nabytí právní moci. Tato rozhodnutí jsou vydána pro tentokrát, na základě současné právní úpravy a okolností, jež dávají soudu podklady k úvaze a následnému vydání rozhodnutí. V případě, kdy po vydání rozhodnutí dojde k zásadní změně okolností, za nichž bylo rozhodnutí vydáno, soud je povinen dle ustanovení § 909 ObčZ změnit rozhodnutí o úpravě poměrů dítěte, a to i bez návrhu. Tyto okolnosti svědčící pro změnu rozhodnutí mohou být dány jednak změnou týkající se subjektů řízení, nebo nějakou jinou objektivní okolností. Změna okolností týkající se daného případu může nabýt takového charakteru, že bude nutné, aby došlo k vydání nového rozhodnutí o výkonu rodičovské odpovědnosti, jímž se změní osoba, která má o dítě nadále pečovat. Důležitá je zde úvaha soudu nad zachováním principu stability výchovného prostředí a závažností změny okolností, jež by měly odůvodnit vydání nového rozhodnutí týkající se poměrů dítěte.

V rámci řízení o vydání rozhodnutí týkající se výkonu rodičovské odpovědnosti pro dobu po rozvodu manželství je soud zákonem vázán v první řadě projednat dohodu rodičů, jež stanovuje práva a povinnosti každému z rodičů v porozvodové péči o dítě. Pokud soud shledá, že navržená dohoda není v souladu se zájmem dítěte, rozhodne na základě vlastní úvahy, pro kterou si zajistí podklady specifikované v ustanovení § 907 odst. 2 ObčZ. Zákon tedy privileguje dohodu rodičů. Za předpokladu, že by to bylo účelné a vhodné může soud

---

⁸¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. ZUKLÍKOVÁ, M. A kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 557

na základě ustanovení § 100 odst. 2 OSŘ nařídít první setkání s mediátorem v rozsahu 3 hodin, jehož účelem by bylo hledání ideálního uspořádání porozvodových vztahů, především vyřešení otázek týkajících se nezletilých dětí a určení vyživovací povinnosti.⁸²

Rozhodnutí soudu upravující porozvodovou péči o dítě je vymahatelným exekučním titulem nejenom co se týče stanovené vyživovací povinnosti a výše výživného, ale také v úpravě rozsahu a četnosti setkání dítěte s druhým rodičem, pokud takový výrok rozhodnutí obsahuje. V případě, kdy jeden rodič neumožňuje druhému z rodičů styk s dítětem, zákon opravňuje podat k příslušnému soudu návrh na výkon rozhodnutí (§ 251 odst. 1 OSŘ). Soud v tomto řízení nejdříve písemně nebo ústně vyzve toho, kdo se odmítá podrobit rozhodnutí, aby toto rozhodnutí respektoval a plnil z něho plynoucí povinnosti pod hrozbou pořádkové pokuty. V případě, kdy povinný výzvy neuposlechne, je soud oprávněn provést výkon rozhodnutí, kdy je oprávněn nařídít odnětí dítěte osobě, jež není oprávněna o dítě pečovat a navrátit ho tomu, komu soudní rozhodnutí tuto pravomoc svěřuje.

---

⁸² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přeprac. A dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 135

3 Judikatura a praxe v oblasti porozvodové péče o děti

Zákonné pojetí problematiky porozvodové péče o dítě určuje základní rámec, v němž se výkon rodičovské odpovědnosti po rozvodu manželství může pohybovat. Praktická aplikace s sebou však přináší mnoho situací, jejichž řešení není v zákonné úpravě obsaženo. Nastalé poměry je tedy třeba vyjasnit v rámci judikaturní činnosti soudů, mezi nimiž jsou svou vahou pokládána za nejvýznamnější rozhodnutí Ústavního soudu České republiky, přičemž jeho rozhodnutí jsou závazná pro všechny orgány i osoby na základě čl. 89 odst. 2 Ústavy. Obecným soudům tak vzniká povinnost respektovat tzv. „ratio decidendi“ obsažené v konkrétním rozhodnutí.

Tradiční model rodiny byl vlivem křesťanského učení postaven na zpečetění svazku formou uzavření manželství, do kterého se rodí děti. Mezi nejvýraznější změny, které se v rámci současného pojetí rodiny odehrávají, řadíme fenomén soužití tzv. nesezdaných partnerů opačného pohlaví, kteří spolu neuzavřeli manželství a v rámci jejichž partnerství došlo k narození společných potomků. Spíše sociologickou je otázka, zda jsou tyto tendence způsobeny uvolněním poměrů ve společnosti, růstem míry ateizmu, či ztrátou hodnoty manželství jako celku. S daným souvisí i zvýšení počtu případů, kdy není otec dítěte před porodem právně určen. Velká část zástupců skupiny „dětí bez otce“ byla v dřívější době spojena především se skupinou matek se základním vzděláním, které žily v mnoha případech na prahu chudoby, kde v návaznosti na takto neúplnou rodinu docházelo k tzv. „feminizaci chudoby“.⁸³ V současné době je však tento fenomén překonán a rozdíly ve vzdělání žen se do (ne)úplnosti rodin nijak výrazněji nepromítají.⁸⁴

3.1 Statistické zhodnocení vývoje pojmu manželství

Na základě statistiky, kterou vypracoval Český statistický úřad a kterou znázorňuje graf č. 1, je evidentní, že procentní nárůst počtu dětí, které se narodily mimo manželství má výrazně vzestupnou tendenci, především s ohledem

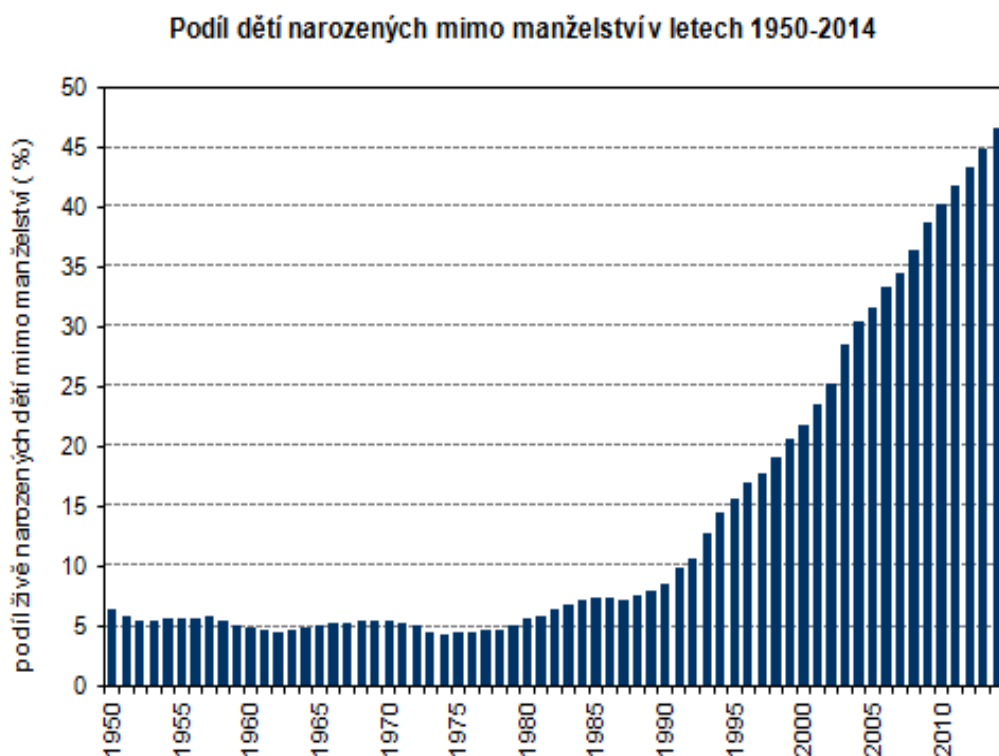
---

⁸³ RADVANOVÁ, Senta. *Žena a právo*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1971, s. 84.

⁸⁴ RADVANOVÁ, Senta. Stav české rodiny a rodinného práva v současné době. *Právní praxe*. 1999, roč. 47 č. 2-3

na období od revolučního roku 1989 do současnosti. Dané je logickým důsledkem nechuti nesezdaných párů vstupovat do manželství.⁸⁵

Graf. č. 1

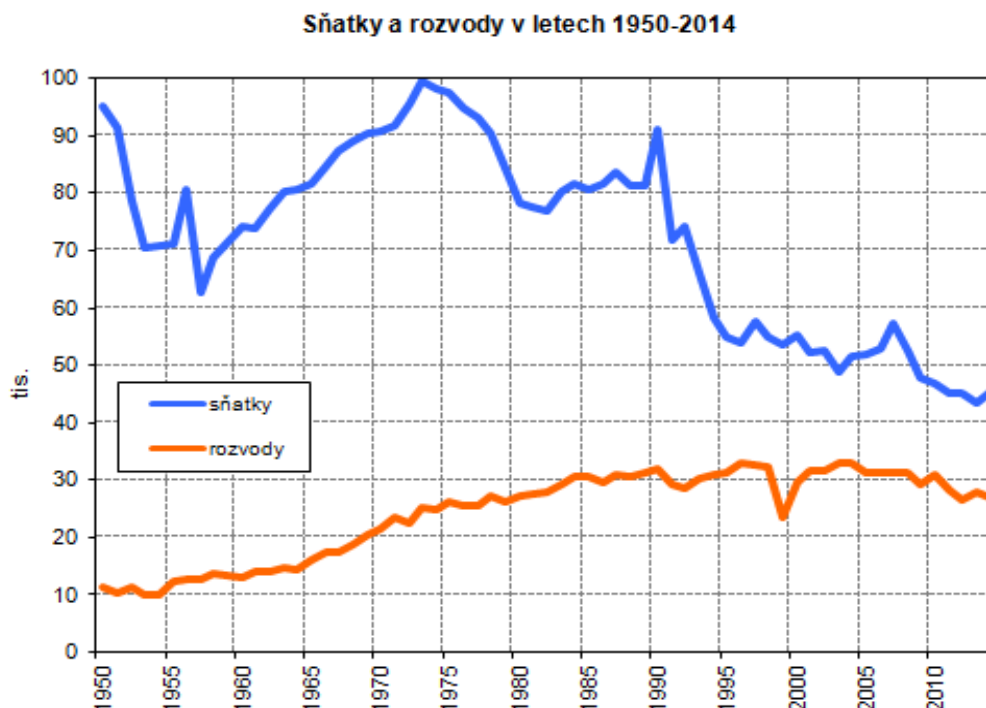
Zdroj: Český statistický úřad

Naopak je statisticky zaznamenán nárůst rozvodovosti manželských párů, kdy v praxi dochází k rozvodu téměř každého druhého manželství.⁸⁶ Tuto skutečnost zachycuje graf č. 2

⁸⁵Statistika Českého statistického úřadu, Podíl dětí narozených mimo manželství v letech 1950-2014 [online]. Aktualizováno dne 24. 6. 2015 [Cit. 13. 1. 2016]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/podil_deti_narozenyh_mimo_manzelstvi_v_letech_1950_2014

⁸⁶Statistika Českého statistického úřadu, Sňatky a rozvody 1950-2014 [online]. Aktualizováno dne 25. 6. 2015 [Cit. 13. 1. 2016]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/snatky_a_rozvody_1950_2014

Graf. č. 2

Zdroj: Český statistický úřad

Z dalších údajů zveřejněných Českým statistickým úřadem vyplývá, že za rozhodné období od 1. 1. 2013 do 30. 6. 2013 převažuje procento žen, jež soudu předložily návrh na rozvod manželství, a to přesně v 64 % případech. Ze všech rozvedených manželství bylo nutno celkem v 56 % případů rozhodnout o porozvodové péči o nezletilé dítě, z čehož lze dovodit, že 44% manželství bylo rozvedeno, jakožto manželství bezdětné. Celkový počet nezletilých dětí, jejichž právní poměry vůči rodičům musely být řešeny v následku rozvodu manželství, se týkal 12,3 tisíc nezletilých dětí. U každého třetího manželství ze čtyř byla jako hlavní příčina rozvratu manželství uváděna rozdílnost povah, názorů a zájmů,⁸⁷ což je značně alarmujícím údajem vzhledem k zákonem propagované stabilitě výchovného prostředí. V případě, kdy má každý z rodičů rozdílné představy o společnosti a životě, nebo disponuje odlišnými osobnostními charakteristikami, dostává se dítě pod vliv dvou odlišných faktorů a nastalá situace nemusí být prospěšná jeho vývoji, neboť v dětské psychice vyvolává zmatek. Za této situace, pokud je rozdílnost povah rodičů skutečně výrazná, je otázkou, zda by například svěření dítěte do společné péče obou rodičů bylo v jeho zájmu. Pravdou ovšem

⁸⁷ ŠTYGLEROVÁ, Terezie. *Obrat v rozvodech* [online]. Aktualizováno dne 20. 12. 2014 [Cit. 14. 1. 2016]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/0b00225862>

zůstává, že podle současné právní úpravy procesu rozvodu manželství se příčiny rozvodu manželství zkoumají (pokud se zkoumají) obvykle až po vydání rozhodnutí o porozvodové péči o dítě. Podstatnou skutečností v tomto procesu je také fakt, že soudce, řešící porozvodovou péči o dítě nemusí být totožný s osobou soudce, který rozvádí manželství, čímž nemusí dojít k propojení poznatků získaných v rámci obou řízení.

Podíl žen převažuje nejenom nad podílem mužů v rámci podání návrhů na rozvod manželství, ženy také naprosto převažují v počtu případů, kdy je dítě svěřeno do jejich výlučné péče pro dobu po rozvodu manželství.⁸⁸ Tato skutečnost však nemá žádné zákonné opodstatnění, neboť zákonné ustanovení o výkonu rodičovské odpovědnosti pro dobu po rozvodu manželství je naprosto genderově neutrální. Za rovnocenné se také považují formy výkonu rodičovské odpovědnosti podle ustanovení § 907 odst. 1 ObčZ, kdy soudu není stanovena povinnost privilegovat určitý typ porozvodové péče o dítě, přesto ze statistik například za rok 2014 vyplývá, že v rámci rozhodování o výkonu rodičovské odpovědnosti pro dobu po rozvodu manželství, bylo dítě svěřeno v 19 658 případech do výlučné péče matky. Výlučná péče otce byla soudem stanovena v 1 732 případech, což je oproti počtu svěřených dětí do výlučné péče matky znatelný rozdíl, který lze odůvodnit přetrvávajícím tzv. kultem mateřství, jež ve svém učení propagoval Sigmund Freud. Mateřská role je podle něj jedinečná, nezměnitelná na celou dobu života jako první a nejmocnější objekt lásky, a zároveň představuje prototyp všech pozdějších vztahů lásky.⁸⁹ Tento kult vyzdvihující péči matky byl již v odborné rovině překonán a v současné době jsou nejvíce zaznamenány názory, jež prosazují nutnost péče obou rodičů, neboť dítě pro svůj správný vývoj potřebuje v životě ženský i mužský vzor a především jejich lásku. Rozvodem manželství a následným svěřením dítěte do péče jednoho z rodičů dítě dochází ke zjištění, že láska netrvá věčně. Dítě je vystaveno úplně jiné situaci, než v jaké žilo do té doby, což s sebou nese mnoho negativních důsledků v jeho následujícím vývoji.

Vzhledem k uvedeným statistikám je pravděpodobné, že v případě řízení o porozvodové péči o dítě bude dítě svěřeno do výlučné péče matky, přičemž otec

---

⁸⁸ Statistika Ministerstva spravedlnosti zpracovaná ČSÚ [online], [Cit. 14. 1. 2016]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20556865/300002156615.pdf/1a8af2ab-6e19-4154-86fc-0fd3e7edf066?version=1.0>

⁸⁹ WARSHAK, Richard Ades. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1996, s. 30

opustí rodinnou domácnost. Matka obvykle v důsledku nedostatku finančních prostředků netráví čas se svým dítětem, čímž dochází k osamocení dítěte a jeho postupnému nedůvěřivému postoji ke vztahům a stálosti lásky. Tyto pocity později handicapují dítě v jeho vlastním postoji ke vztahům a institutu lásky.⁹⁰

V rámci hájení zájmu dítěte se jeví jako ideální zajištění kvalitního výkonu rodičovské odpovědnosti i po rozvodu manželství, a to v podobě střídavé nebo společné péče obou rodičů, kdy ani jeden z rodičů není podstatně omezen např. ve styku s dítětem, případně ve vlivu na jeho výchově, a to za předpokladu, že je dané v rámci konkrétních rodinných vztahů možné. Současná rozhodovací praxe soudů však na základě známých statistických údajů tento zájem dítěte příliš nereflktuje, neboť z aktuální statistiky vypracované Ministerstvem spravedlnosti pro rok 2014 plyne, že výchova dítěte po rozvodu manželství byla do společné a střídavé péče celkem svěřena ve 2 790 případech. Oproti statistikám z let minulých je zde zaznamenána stoupající tendence rozhodovací činnosti soudů, jež svěřují výchovu dítěte do rukou obou rodičů. Ze statistik vyplývá, že v roce 2000, tedy krátce po tzv. velké novele zákona o rodině, jež uzákonila svěření dítěte do společné, případně střídavé péče (podle tehdejší terminologie výchovy), bylo do těchto forem výkonu rodičovské odpovědnosti svěřeno celkem pouze 585 dětí. V roce 2010 bylo statisticky zaznamenáno 1 220 těchto případů a v roce 2013 dokonce 2 483 případů, kdy bylo dítě po rozvodu svěřeno do společné nebo střídavé péče obou rodičů.

Poslední z možných forem výkonu rodičovské odpovědnosti pro dobu po rozvodu manželství, jež umožňuje ustanovení § 907 odst. 1 ObčZ, je svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče. Tento způsob naopak statisticky zaznamenává snižující se tendenci v rozhodovací činnosti soudů. V roce 2000 bylo zaznamenáno 168 takovýchto případů, v roce 2010 přesně 80 případů a v roce 2014 pouze 51 případů svěření dítěte do péče jiné osoby než rodiče.⁹¹

3.2 Praktické poznatky z oblasti porozvodové péče o dítě

Oproti předcházející právní úpravě obsažené v zákoně o rodině nedošlo ve vymezení forem výkonu rodičovské odpovědnosti ke změnám. Tímto je možno tyto pojmy vykládat totožně jako za doby účinnosti dřívější právní úpravy včetně

---

⁹⁰ WARSHAK, Richard Ades. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1996, s. 47

⁹¹ Statistika Ministerstva spravedlnosti zpracovaná ČSÚ [online], [Cit. 14. 1. 2016]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20556865/300002156615.pdf/1a8af2ab-6e19-4154-86fc-0fd3e7edf066?version=1.0>

možné použitelnosti tehdejší judikatury týkající se dané problematiky. Při komparaci současné právní úpravy obsažené v občanském zákoníku se zněním zákona o rodině došlo k výrazné změně v právním zakotvení nutného souhlasu obou rodičů v případě, kdy má soud rozhodnout o svěřením dítěte do společné péče obou rodičů. Při rozhodování soudu o svěřením dítěte do střídané péče rodičů není takováto dohoda nutným předpokladem k vydání rozhodnutí, což ve svém nálezu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14 potvrzuje i Ústavní soud. Situace, při níž rodiče předkládají soudu ke schválení dohodu, ve které je porozvodová péče o dítě řešena svěřením dítěte do střídané péče obou rodičů však nutně neznamená, že nezletilé dítě bude svěřeno do střídané péče obou rodičů. Soud totiž při schvalování dohody bere v potaz zájem dítěte, jež je určujícím kritériem a v případě, kdy by dohoda nebyla v zájmu dítěte, soud tuto dohodu neschválí.

V souvislosti s tzv. velkou novelou zákona o rodině z roku 1998 byla uzákoněna možnost vydání rozhodnutí o svěřením nezletilého dítěte do společné nebo střídané péče (podle tehdejší terminologie výchovy) obou rodičů. Při zpětném pohledu na praktickou aplikaci těchto institutů lze konstatovat, že se úprava rodinných vztahů v režimu společné nebo střídané péče osvědčila. Poznatky vyplývající ze soudní, psychologické, psychiatrické a sociálně-právní praxe značí, že ačkoli tato úprava původně nemusela zcela odpovídat zájmům a přáním rodičů, zájmům dítěte odpovídá téměř vždy, neboť zde nedochází k hlubšímu narušení kontaktu s jedním z rodičů i v době po rozpadu manželství rodičů. Stanovení společné či střídané péče o dítě soudním rozhodnutím mělo podle komentáře k zákonu o rodině z roku 2008 bezpochyby eliminovat nebo alespoň snižovat konfliktní prostředí dané spory rodičů o dítě.⁹² S odstupem času a možností zhodnocení praxe nelze dané bezvýhradně tvrdit minimálně v problematice střídané péče. Svěřením dítěte do střídané péče sice může konflikt mezi rodiči zmírnit, avšak v případě, kdy rodiče nejsou schopni dosáhnout dohody o základních skutečnostech týkajících se dítěte, může se jejich vztah výrazně vyhrotit. Dále je třeba zmínit situaci, kdy rodič usiluje o výlučnou péči a soud rozhodne o svěřením dítěte do střídané péče. V tomto případě k eliminaci konfliktního prostředí nedochází, ba naopak může být konflikt ještě zhoršen.

Daná skutečnost může být projevem současných tendencí ve společnosti, které jsou představovány nerespektováním rozhodovací činnosti orgánů veřejné

---

⁹² HOLUB, Milan. *Zákon o rodině: komentář a předpisy související*. 8. aktualiz. A dopl. vyd. podle stavu k 1. 9. 2007. Praha: Linde, 2007, s. 64

moci. Například soudci zabývající se dlouhodobě opatrovnickým řízením upozorňují na jimi zaznamenaný pokles v úrovni chování účastníků řízení, kdy soudce ztrácí autoritu a tím pádem nedochází ani k respektování jeho rozhodnutí. V případě porozvodové péče o dítě je toto značně problematické, neboť vztahy v rámci rodiny by měli být řešeny pokud možno smířčí cestou, což ovšem nelze uskutečnit vždy. Zákon nabízí možnost využití institutu pořádkové pokuty pro účastníka řízení, který výrazně narušuje průběh řízení. Z důvodu možnosti vcítění se do dané situace, kdy jednání o osobním stavu může být psychicky náročné, je sporné, zda pokutu udělit, nebo nechat účastníka vyjádřit své emoce. Daným však může účastník řízení nabýt dojem absolutní volnosti ve svém chování, což může mít za následek nerespektování budoucího rozhodnutí soudu. Otázka všeobecné ztráty respektu k veřejným činitelům včetně osob soudců může souviset s výraznější medializací kauz, při nichž určití zástupci tohoto stavu pochybili. Daná skutečnost zanechává špatný dojem týkající se celé skupiny, do níž dotyčný patřil, a vytvoří se určitá společenská představa, například v podobě že „soudci jsou úplatní“, čímž před účastníky řízení podvědomě ztrácí na autoritě.

V řízení o určení výkonu rodičovské odpovědnosti pro dobu po rozvodu manželství jsou rodiče vystaveni velkým negativním emocím, kdy do popředí vystupuje reálná představa následků rozvratu manželství, jež pramení z pocitu viny, a také z pocitu křivdy. Tyto pocity vedou často rodiče k činům jako je kupování si dítěte, očeřňování druhého z rodičů v očích dítěte či různé jiné formy manipulace. Spíše výjimečné jsou případy, kdy se rodiče dokážou na rozvodu a porozvodovém uspořádání svých vztahů domluvit, aniž by danou situaci a s tím spojené emoce muselo pozorovat jejich dítě.⁹³ Negativní emocionální projevy rodičů mohou těžce poškodit nezletilé dítě v jeho vlastním osobnostním vývoji. Je tedy v zájmu dítěte, aby dané řízení bylo právně ošetřeno tak, aby docházelo k co největší možné ochraně práv dítěte. Klíčovým pojmem je zde spolupráce subjektů, účastnících se rozhodování o porozvodové péče o dítě, a zároveň rychlost celého řízení. Požadavek rychlosti řízení vyplývá z praktického negativního dopadu na všechny účastníky řízení, pokud řízení trvá dlouhou dobu. Nejvýraznějším následkem řízení, jež není rychle skončeno, je v podobě stresu pro účastníky řízení. Častým přáním rodičů procházejících si opatrovnickým řízením je „ať už to

---

⁹³ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, s. 11

hlavně nějak skončí“, čímž je zoufalost z průtahů v řízení vyjádřena naprosto přesvědčivě. Rodiče už tedy často odkládají stranou své osobní spory a přejí si uzavření celé věci s tím, že s výsledkem řízení se nějak budou muset vypořádat.

V České republice jsou zaznamenány velké rozdíly v rychlosti řízení o výkonu rodičovské odpovědnosti pro dobu po rozvodu manželství. Jsou známy případy, kdy řízení před opatrovnickým soudem o úpravě poměrů dítěte po rozvodu manželství trvalo více než několik let. Naopak jsou také soudy, kde je první jednání nařízeno v řádech týdnů od podání návrhu na zahájení řízení s tím, že ke konečnému rozhodnutí ve věci se soud v jednoduchých případech dobere maximálně v řádech měsíců. Problematické je v tomto ohledu poskytnutí časového prostoru pro vznik různých konfliktních situací týkajících se dětí a jejich rodičů, neboť dříve než může dojít k rozvodu manželství, musí být rozhodnuto o porozvodové péči o děti manželů. V případě, kdy řízení trvá nepřiměřeně dlouhou dobu, oddaluje se i splnění zákonné podmínky pro rozvod manželství. Tímto jsou manželé nuceni oficiálně setrvávat v manželství, ačkoli jejich vůle a představy o jejich soukromém životě a vztazích v rámci něj jsou odlišné. Tímto v manželích roste emocionální napětí a riziko vzniku konfliktních situací se svým (ještě do té doby současným) manželem. Nejvíce problematické na dané situaci je skutečnost, že manželé zpravidla řeší vzájemné konflikty před svými dětmi. Rodiče obvykle nemají jiné příležitosti k setkání kromě okamžiku, kdy dochází k předání dětí v rámci výkonu rodičovské odpovědnosti, a to především v případě, kdy spolu již manželé fakticky nebydlí. Ideálním však není ani oddělení společných domácností, kdy manželé zůstávají bydlet na stejném místě, například ve společném bytě. I zde dochází k mnohým konfliktním situacím, jež nemají manželé vůli řešit (s ohledem na rozvrat jejich manželství). Rodiče se v těchto situacích nechají unášet svými pocity a nechrání zájem svého dítěte, který v tomto případě spočívá v nevystavování dítěte takovýmto situacím. Čím déle bude soudní řízení trvat, tím více konfliktních situací bude dítě bez vlastního přičinění povinno snášet. Dané rozhodně nemá pozitivní vliv na jeho výchovu a vývoj ve znění, v jakém tuto povinnost rodičům zákon ukládá v ustanoveních § 855 a násl. ObčZ.

3.3 Postavení advokáta v řízení o porozvodové péči o dítě

Dalším důležitým článkem v řízení o výkonu rodičovské odpovědnosti pro dobu po rozvodu je poskytování právních služeb advokáty, kteří svým výkonem advokacie výrazným způsobem ovlivňují průběh řízení i celkové pojetí

problematiky rozvodu a porozvodové péče o dítě. Na základě ustanovení § 1 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., zákon o advokacii, se pod pojmem poskytováním právních služeb rozumí zastupování v řízení před soudy a jinými orgány, udělování právních porad, sepisování listin, zpracovávání právních rozborů a další formy právní pomoci za předpokladu, že jsou tyto činnosti vykonávány soustavně a za úplatu. A právě pojem úplaty je v rámci problematiky porozvodové péče o dítě klíčovým. Žádným zákonem není stanoveno nutné právní zastoupení před soudem v řízení o rozvod manželství, ani v řízení o výkonu rodičovské odpovědnosti pro dobu po rozvodu manželství. Někteří z manželů se však například z důvodu své osobní nejistoty, nebo z důvodu strachu před justičními orgány rozhodnou pro využití služeb advokátů v rámci těchto řízení.

Součástí povinností advokáta při výkonu advokacie je dle ustanovení § 16 zákona o advokacii chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny. Advokát je při výkonu advokacie povinen jednat čestně a svědomitě, ale zároveň je povinen využívat důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné. Toto ustanovení dává advokátovi oprávnění důsledně prosazovat zájmy klienta, které pak v praxi mohou být v konfliktu se zájmem dítěte. V rámci rozvodového řízení je nutno řešit otázku majetkového vypořádání manželů, která s sebou nese mnoho negativních emocí a často jedinou zbraní jednoho nebo obou rodičů je právě dítě. Tímto se dítě stává nástrojem při vyjednávání o úpravě budoucích poměrů rodičů, což má nezanedbatelný vliv na jeho vývoj. Vyskytují se případy, kdy to jsou právě advokáti, kteří neusnadňují situaci mezi rodiči a jejich dětmi, neboť jejich hlavní motivací je finanční ohodnocení.

Advokát se svým klientem uzavírá smlouvu o poskytování právních služeb, jejíž součástí může být stanovení smluvní výše odměny v podobě tzv. hodinové sazby. Další možnou variantou je stanovení mimosmluvní odměny, jež se řídí předpisem č. 177/1996 Sb., vyhláška Ministerstva spravedlnosti o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), kde se k výpočtu odměny advokáta za poskytnuté služby vychází z tarifní hodnoty a počtu úkonů právní služby dle ustanovení § 11 a násl. advokátního tarifu, které advokát v rámci případu učinil. Třetí možností je určení souhrnné odměny za celý případ s možným zohledněním odměny za výsledek řízení. Zvolení tohoto způsobu odměňování však není příliš oblíbené vzhledem k nepředvídatelnosti vývoje řízení. Z daného vyplývá, že pro advokáta, který si

plně neuvědomuje vážnost situace, je pochopitelně výhodnější strávit řešením případu klienta co nejvíce času, případně učinit co nejvíce úkonů právní služby, což v praxi může představovat tendence advokátů navrhnout v rámci zájmů svého klienta provádění různého dokazování, případně doporučit podání opravných prostředků proti rozhodnutí soudu, což je samozřejmě legální a advokát tím naplňuje povinnost, kterou mu zákon o advokacii uděluje. Těmito kroky ale dochází k prodlužování doby trvání řízení, což je vzhledem k výše popsané nutnosti rychlosti řízení v rozporu se zájmem dítěte a dále se vyostřuje již tak konfliktní vztah mezi rodiči. Teoreticky by bylo možné řešení, jímž by se předešlo výše nastíněné situaci v podobě stanovení zákonné paušální částky, kterou by advokát obdržel bez ohledu na délku řízení. Je otázkou, zda by bylo možné například do advokátního tarifu začlenit ustanovení, jež by postihovalo veškeré právní zastupování v řízeních o výkonu rodičovských práv a povinností s tím, že by advokátům byla omezena smluvní svoboda a bylo by jim jasně předem stanoveno, že by za celý případ svého mandanta obdrželi částku například ve výši 15.000,- Kč. Pomineme-li možné porušení ústavního pořádku ČR, pokud by byla daná novelizace přijata, bylo by otázkou, zda by schopní advokáti byli ochotni za zákonem stanovenou částku právní zastoupení převzít. Částka by to tedy musela být přiměřená, což je ovšem v advokátním prostředí velmi relativní pojem. Pro mnohé zkušené advokáty by toto ustanovení zákona mohlo znamenat celkovou ztrátu zájmu o obor rodinného práva, neboť advokát je především podnikatel, jehož účelem je dosažení zisku. Problematika rodinného práva by se naopak mohla stát zajímavou pro začínající advokáty, kteří ale nedisponují potřebnými zkušenostmi, což by ve výsledku mohlo být kontraproduktivní.

Často jsou také zaznamenány případy, kdy advokát ztratí nadhled nad svým případem a překročí hranici profesionality, kdy se stává neobjektivní a bojuje za práva svého klienta všemi prostředky, neboť je sám přesvědčen o skutečném stavu věci. Problematické na této situaci je skutečnost, že jen soud může věc hodnotit a na základě předložených důkazů vydat rozhodnutí. Advokát disponuje jen důkazy a tvrzeními, které mu předložil klient a je zcela běžné, že klient zdůrazňuje skutečnosti důležité pro jeho prospěch a o své pravdě se snaží přesvědčit i svého právního zástupce. Vzhledem k emočně náročné problematice, jejíž charakteristiku lze rodinnému právu bezpochyby přiznat, se dané může klientovi podařit. Nastíněná situace překračuje hranici profesionality mezi

advokátem a klientem a ve výsledku se situace stává ještě více vyhrocenou, což ohrožuje zájem dítěte a především jeho řádný vývoj.

3.4 Péče o nezletilé děti v době před rozvodem a po rozvodu

Řízení o výkonu rodičovské odpovědnosti se zahajuje na návrh podaný u místně příslušného soudu, přičemž příslušnost je dána místem bydliště dítěte, podle ustanovení § 467 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, kdy věcně příslušným je okresní soud (§ 3 odst. 1 ZZŘS). Rodiče mohou vzít v úvahu možnost, zda soudu předloží ke schválení dohodu, jež upravuje práva a povinnosti rodičů vůči nezletilému dítěti, nebo zda rozhodnutí o svých budoucích poměrech přenechají soudu. Zákon i praxe upřednostňuje předložení dohody soudu, neboť rodiče mají nejlepší představu o situaci uvnitř rodiny a jejich uvážení by tak mělo nejlépe vystihnout budoucí možnosti rodičů a potřeby dítěte, čímž by měl být nejlépe naplněn zájem dítěte. Pokud se rodiče nejsou schopni dohodnout, musí rozhodnout soud, který se při rozhodování řídí ustanovením § 907 odst. 2 ObčZ.

V rámci řízení ve věcech péče soudu o nezletilé podle ustanovení § 466 ZZŘS působí před soudem kromě rodičů, jakožto zákonných zástupců dítěte, také tzv. opatrovník (§ 469 ZZŘS), který nestranně a nezájatě zjišťuje a prosazuje skutečné zájmy dítěte. V praxi tuto funkci zpravidla vykonává orgán sociálně právní ochrany dětí, jehož právní úprava je zakotvena v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Dalším, kdo může být dle ustanovení § 470 ZZŘS účastníkem řízení je Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, jde-li o věci se vztahem k cizině. Pokud z úvodní fáze řízení jasně nevyplývá, který z rodičů disponuje lepšími výchovnými předpoklady, pak by soud měl ustanovit znalce obvykle z oboru zdravotnictví, odvětví psychologie, který vyhotoví znalecký posudek týkající se zhodnocení lepších výchovných předpokladů. Ukazatelů kvality v rámci znaleckého posudku je přitom nejméně deset.⁹⁴ Znalecká činnost v oboru psychologie je však v současné době předmětem ostré kritiky z důvodu absence standardů a problémů z erudicí znalců. V praxi dochází k vypracování závěrů, jež obsahují osobní postoj znalce k věci včetně projevu jeho předsudků. Znalec by měl disponovat potřebnými znalostmi a zkušenostmi v oboru, nikde však není více specifikováno, co přesně dané pojmy znamenají, což má

---

⁹⁴ BAKALÁŘ, Eduard, NOVÁK, Daniel, WARSHAK Richard Ades. *Slyšení nezletilého dítěte před opatrovníckým soudem: (tři studie problému)*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 12

za následek vypracování různých znaleckých posudků, jejichž kvalita je nesrovnatelná.⁹⁵

Za problematické se při rozhodování o porozvodové péči o dítě považuje také uchopení pojmu „přání dítěte“. Právo na formulaci vlastního názoru a na jeho vyslechnutí před soudem je dítěti přiznáno již Ústavou. Žádná právní úprava však nehovoří o vázanosti soudu řídit se požadavkem dítěte, jímž konkrétně určí, s jakým z rodičů si přeje nadále žít. Podle nálezu Ústavního soudu je přání dítěte nutné považovat za zásadní vodítko při hledání nejlepšího zájmu dítěte.⁹⁶ Dané je ovšem vázané na předpoklad rozumové a emocionální vyspělosti dítěte, která se nedá stanovit žádnou věkovou hranicí, od které by přání dítěte mělo být směrodatné.⁹⁷ Je tedy především na úvaze soudu, do jaké míry přání dítěte, vzhledem k dalším důkazům provedených během řízení, vyslyší.

Rozhodnutí soudu, v němž jsou upravena práva a povinnosti rodičů k jejich nezletilým dětem lze rozdělit na rozhodnutí upravující poměry v době do rozvodu manželství a na rozhodnutí o výkonu rodičovské odpovědnosti pro dobu po rozvodu manželství. Tato dvě rozhodnutí je nutno rozlišovat a nesměšovat jejich význam, neboť dle nálezu Ústavního soudu není rozhodnutí soudu, jímž se upravují práva a povinnosti rodičů k nezletilým dětem po dobu do rozvodu manželství vykonatelné i po rozvodu manželství, neboť by tím byl porušen čl. 32 odst. 1 LZPS.⁹⁸

V případě, kdy dojde ke změně poměrů, ze kterých soud vycházel při rozhodování o způsobu a formě výkonu rodičovské odpovědnosti pro dobu po rozvodu manželství, nebo ohledně úpravy rodičovské odpovědnosti, je soud oprávněn dle ustanovení § 475 odst. 1 ZZŘS změnit rozhodnutí týkající se výkonu povinností a práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti.

V rámci řízení o výkonu rodičovské odpovědnosti soud musí jednoznačně stanovit, komu bude dítě svěřeno do péče pro dobu před rozvodem a po rozvodu manželství (porozvodová péče o dítě) a dále konkrétně stanovit povinnosti rodičů (zda a jak budou podle § 906 a násl. ObčZ přispívat na výživu dítěte).

---

⁹⁵ BRZOBOHATÝ, Robin a kol. *Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte*. Tribun EU, 2015, s. 65-67

⁹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1708/14

⁹⁷ BAKALÁŘ, Eduard, Daniel NOVÁK a Richard Ades WARSHAK. *Slyšení nezletilého dítěte před opatrovnickým soudem: (tři studie problému)*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 13

⁹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 7. 2002, sp. zn. II. 465/02

3.4.1 Svěření dítěte do péče jednoho z rodičů

Svěření dítěte do péče jednoho z rodičů je statisticky nejčastější forma výkonu rodičovské odpovědnosti po rozvodu manželství i v rámci rozchodu nesezdaných partnerství. Ze statistik vyplývá, že počet rozhodnutí, jimiž byla rodičům udělena střídavá nebo společná péče pravidelně každým rokem stoupá. Naopak v případě vydaných rozhodnutí o svěření dítěte do péče jednoho z rodičů je podle známých statických údajů české soudnictví víceméně stabilní.⁹⁹ Objevují se ale i názory, které tvrdí, že v současném soudnictví se prosazují tendence, jež upouští od udělování střídavé péče v závislosti na vyhodnocení dopadů na psychiku dětí, kterým byla střídavá péče v minulosti nařízena, čímž se rozhodovací činnost soudů vrací ke svým původním zvyklostem a svěruje dítě do výlučné péče jednoho z rodičů na úkor střídavé péče.¹⁰⁰ S daným názorem nelze všeobecně a bezmezně souhlasit byť jen na základě statistických údajů uvedených výše. Dále je třeba vyzdvihnout povinnost soudu posoudit každý jednotlivý případ samostatně. Soudce je dle ustanovení § 62 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, povinen rozhodnout podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, a zároveň jeho rozhodnutí musí splňovat kritéria nezávislosti, nestrannosti a spravedlnosti. Statisticky je také zaznamenáno mnoho případů, kdy samotní rodiče, bez nutnosti soudního přičinění, zváží své možnosti a přichází již k soudu s dohodou, v níž preferují svěření dítěte do péče jednoho z rodičů.¹⁰¹

3.4.2 Střídavá péče

Střídavá péče představuje situaci, kdy je dítě na základě soudního rozhodnutí svěřeno v určitém předem přesně stanoveném časovém období do výchovy jednoho rodiče a v dalším časovém období do výchovy druhého rodiče. Soud je zároveň povinen vymezit práva a povinnosti rodičů, jež souvisí s výkonem střídavé péče o dítě.¹⁰² Problematickou otázkou se jeví určení časových intervalů, v jakých by střídání mělo probírat. V počátečním období po účinnosti novelizace, jež střídavou péči do právního řádu zavedla, se jevilo

---

⁹⁹ Statistika Ministerstva spravedlnosti zpracovaná ČSÚ [online], [Cit. 14. 1. 2016]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20556865/300002156615.pdf/1a8af2ab-6e19-4154-86fc-0fd3e7edf066?version=1.0>

¹⁰⁰ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 167

¹⁰¹ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, s. 15

¹⁰² DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Manželství a rozvody: praktický návod jak problémy řešit a jak jim předcházet*. Praha: Linde, 2002, s. 76

jako vhodné stanovení měsíčního časového období, po kterém mělo docházet ke střídání péče o dítě. Dané bylo vhodné především s ohledem na stanovení výživného, jež je splatné měsíčně a dávkám státní sociální podpory v případech, kdy na toto plnění měla rodina nárok.¹⁰³ Postupem času a díky zpětné vazbě v podobě poznatků z praxe se ukazuje, že v zájmu dítěte je stanovení kratších časových úseků, ve kterých má dítě pobývat u každého z rodičů. V případě malých dětí je doporučeno střídání v intervalu tří dnů, v pozdějším věku je obvyklý týdenní interval. Směrodatná je zde ale dohoda rodičů.¹⁰⁴

Z judikaturní činnosti Ústavního soudu vyplývá, že pokud jsou oba rodiče způsobilí k výchově dítěte, mají zájem o výchovu dítěte a oba dbají kromě řádné péče o výchovu dítěte po stránce citové, rozumové a mravní, mělo by být svěřeni dítěte do střídavé péče pravidlem, a pokud soud zvolí ve svém rozhodnutí jinou z možností, měl by prokázat, proč je právě tato forma výkonu rodičovského odpovědnosti v zájmu dítěte.¹⁰⁵ V rámci tohoto řízení byla Ústavním soudem řešena otázka tzv. pasti, do které se dostane mnoho rodičů, kteří usilují o svěřeni dítěte do střídavé péče. Hlavní úskalí zde spočívá v nízkém věku dítěte, kterým soudy argumentují v rámci negativního postoje ke svěřeni dítěte do střídavé péče obou rodičů. Později, kdy už je dítě ve věku vhodném pro úpravu poměrů, ve smyslu svěřeni dítěte do střídavé péče, soud argumentuje stabilizovaným prostředním, ve kterém dítě žije, a které není vhodné v zájmu dítěte měnit.¹⁰⁶ Nejvýznamnějším přínosem uvedeného judikátu bylo stanovení tzv. presumce střídavé péče, které v odborné i laické veřejnosti vzbudilo značné ohlasy. Na dané navazoval další náleží Ústavního soudu, který konstatoval, že stanovení výkonu rodičovské odpovědnosti ve formě střídavé péče o dítě není jasným a samozřejmým řešením za každé situace. V rámci daného náleží Ústavní soud formuloval čtyři základní kritéria, kterými se musí soudy při posuzování střídavé péče zabývat. V případě, kdy oba rodiče zhruba ob stojí při vyhodnocení daných kritérií stejně, soud je vázán premisou, jež říká, že v zájmu dítěte je být v péči obou rodičů.¹⁰⁷ „Tato čtyři kritéria jsou následující:

¹⁰³ HOLUB, Milan. *Zákon o rodině: komentář a předpisy souvisící*. 8. aktualiz. A dopl. vyd. podle stavu k 1. 9. 2007. Praha: Linde, 2007, s. 64

¹⁰⁴ DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Výlučná, střídavá nebo společná péče o nezletilého?* Právo a rodina, č. 1/2016. ISSN 1212-866X, s. 1

¹⁰⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13

¹⁰⁶ FOREJTOVÁ, Monika, GRYGEROVÁ, Jana. Otazníky nad presumcí střídavé péče o nezletilé děti aneb vliv ESPL na judikaturu Ústavního soudu. *Bulletin advokacie*. 2016, roč. neuveden, č. 1-2, s. 48, ISSN: 1210-6348

¹⁰⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14

1. Existence pokrevního pouta mezi dítětem a osobou usilující o jeho svěření do péče,
2. Míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěření do péče daného rodiče,
3. Schopnost daného rodiče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby,
4. Přání dítěte.¹⁰⁸

Při rozhodování o svěření dítěte do střídavé péče je soud vázán zájmem dítěte. Tento zájem je dle rozhodnutí Ústavního soudu prvořadým a měl by překonat i zažitě stereotypy orgánů veřejné moci, které rozhodují o modelu vztahu mezi oddělenými manželi a nezletilými dětmi.¹⁰⁹ Soud je tedy povinen v rámci každého řízení zohledňovat všechny konkrétní okolnosti případu a z nich plynoucí zájmy dítěte, podle kterých rozhodne o nejvhodnější možné podobě uspořádání vztahů mezi rodiči a dítětem.

Svěření dítěte do střídavé péče obou rodičů nesmí být dle nálezu Ústavního soudu ústupkem v jejich vzájemné rivalitě, ale vyjádřením kvalitního a pozitivního vztahu rodičů k dítěti, což předpokládá toleranci, vyspělost a dobrou vůli všech zúčastněných. Rozhodnutí, jímž je dítě svěřeno do střídavé péče by mělo vycházet ze společné vůle rodičů, jejich dohody a schopnosti vzájemně komunikovat. Důvodnost nesouhlasu jednoho z rodičů (případně obou rodičů) s nařízením střídavé péče nesmí být založen na iracionálním nebo nepřezkoumatelném důvodu. Takto projevený nesouhlas neomezuje soud ve vydání rozhodnutí, v němž dítě svěří do střídavé péče.¹¹⁰ V potaz je však nutné vzít i nálezu Ústavního soudu, sp. zn. I. ÚS 266/10 zde dne 18. 8. 2010, jež se vyjadřuje ve smyslu, že pokud se rodiče nejsou schopni na střídavé péči dohodnout, je to jeden z hlavních důvodů, proč by tato forma výkonu rodičovské odpovědnosti být zvolena neměla.¹¹¹ Problematika svěření dítěte do střídavé péče s ohledem na postoj rodičů k danému řízení je velmi rozporuplná a v akademických debatách dochází k velkým názorovým rozkolům. Například doc. MUDr. Jaroslav Gebhard, CSs. se domnívá, že „...v praxi může střídavá péče optimálně fungovat teprve za předpokladu, že oba rodiče mají nové partnery, jejich vzájemné negativní emoce již odezněly a všichni zúčastnění jsou ochotni

---

¹⁰⁸ TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2015, s. 8

¹⁰⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 420/05

¹¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 1. 2005, sp. zn. I. ÚS 48/04

¹¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2010, sp. zn. I. ÚS 266/10

se na této péči podílet.“¹¹² Daného závěru se dobírá také JUDr. Ing. Romana Rogalewiczová, která upozorňuje, že v případě rodičovského konfliktu může být střídavá péče pro dítě velkým traumatem – především pokud spolu rodiče dítěte nejsou schopni kvalitně komunikovat.¹¹³ Nelze tedy tvrdit, že střídavá péče vždy nejlépe naplňuje zájem dítěte, neboť mu teoreticky poskytuje rovnoměrnou péči a pozornost obou rodičů. V případě, kdy k sobě rodiče nechovají dobré vztahy a nejsou spolu schopni komunikovat je na zvážení soudu, zda by svěřením dítěte do střídavé péče nebylo v rozporu s jeho zájmem.

Co se týče vzdálenosti bydliště rodičů, kterým má soud svěřit nezletilé dítě do střídavé péče, byl v minulosti uznáván požadavek nutnosti blízkosti bydlišť rodičů. Tento požadavek sledoval možnost dítěte navštěvovat stejnou školu, pohybovat se v jemu známém prostředí a věnovat se svým současným mimoškolním aktivitám i v budoucnu.¹¹⁴ Z pozdější judikaturní činnosti Ústavního soudu však plyne, že vzdálenost bydlišť obou rodičů nepředstavuje sama o sobě překážku střídavé péči a pro současnou rozhodovací činnost soudů neznamena komplikaci v možnosti stanovení střídavé péče i k vykonávání školní docházky ve dvou rozdílných školních zařízeních.¹¹⁵

3.4.3 Společná péče

Společná péče obou rodičů je v praxi nepříliš často využívaným institutem, neboť jeho předpoklady jsou společné bydliště obou rodičů, zájem obou rodičů o výchovu dítěte, ochota komunikovat a spolupracovat mezi sebou. Hlavním předpokladem je pak souhlas a dohoda rodičů, kteří jsou schopni se domluvit na společné formě soužití a rozdělení si svých práv a povinností vůči dítěti.¹¹⁶ V praxi se tento institut využívá především v případě, kdy nezletilé dítě má brzy nabýt zletilosti, a rodiče nemají vůli pro dobu, jež zbývá na dovršení 18. roku jejich dítěte, řešit svá práva a povinnosti soudní cestou.¹¹⁷ V zahraničních právních úpravách je tento pojem známý pod označením „joint custody“ případně

¹¹² FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, s. 18

¹¹³ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Střídavá péče a rodičovský konflikt. *Práva a rodina*. 2016, ročník 18, č. 2, s. 12 ISSN 1212-866X

¹¹⁴ DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Manželství a rozvody: praktický návod jak problémy řešit a jak jim předcházet*. Praha: Linde, 2002, s. 75

¹¹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2014, sp. zn. I. ÚS 1506/13

¹¹⁶ DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Manželství a rozvody: praktický návod jak problémy řešit a jak jim předcházet*. Praha: Linde, 2002, s. 76

¹¹⁷ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, s. 19

„gemeinsame Obsorge“ a představuje formu výchovy dítěte, kdy žádný z rodičů neztrácí po rozvodu právo rozhodovat o dítěti, přestože dítě trvale žije pouze s jedním z rodičů.¹¹⁸ Nepochopením těchto zahraničních pojmů českými legislativci mělo dojít k chybnému zakotvení tzv. střídavé péče namísto tzv. společné péče¹¹⁹, což může být matoucí vzhledem k práci se zahraničními zdroji, kde se o společné péči hovoří v kontextu, v jakém je v českém právním prostředí známý pojem tzv. střídavé péče.

3.4.4 Svěření dítěte do péče jiné osoby

Nezletilé dítě lze svěřit do péče i jiné osoby, odlišné od osoby rodiče, což je výjimkou ze zásady, že výchova nezletilého dítěte je především úkolem rodičů.¹²⁰ Děje se tak pokud je to v zájmu dítěte potřebné a v praxi, podle důvodové zprávy k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, půjde patrně o rozhodnutí výjimečné a zpravidla také dočasné. Dané rozhodnutí bude vydáno zejména za situace, kdy rodiče vlivem svého emočního rozpoložení vytvářejí takové domácí prostředí, které je pro dítě zcela nevhodné, kdy ani jeden z rodičů není schopen zajistit řádnou výchovu dítěte.¹²¹ Součástí rozhodnutí o svěření dítěte do péče jiné osoby je i stanovení vyživovací povinnosti rodičů k dítěti, přičemž za počátek této povinnosti je považován den nabytí právní moci rozhodnutí. Dřívější vznik vyživovací povinnosti je možné stanovit pouze na základě předběžného opatření.¹²²

Z praktických poznatků pracovníků v sociálních službách vyplývá, že pokud je nutno svěřit dítě po rozvodu či rozchodu partnerství do péče jiné osoby děje se tak například v případech, kdy je jeden z rodičů odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, přičemž jeho druh není schopen sám zajistit řádnou péči o dítě. Další popsanou situací je stav, kdy manželé při rozvodu manželství musí opustit společnou domácnost, například z důvodu vysokých finančních nákladů na bydlení, a zároveň nejsou schopni zajistit bydlení pro sebe a své dítě. Tato problematika se týká především sociálně slabých rodin, kdy bývalým manželům nezbyvá jiného řešení, než si samostatně pronajmout pokoj v určitém ubytovacím zařízení. Na těchto zařízeních je problematická

¹¹⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3., přeprac. A dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 127

¹¹⁹ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 167

¹²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 1968, sp. zn. 1 Cz 12/68

¹²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 1965, sp.zn. 4 Cz 4/65

¹²² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 1986, sp. zn. Cpj 298/85

skutečnost, že majitelé z velké části odmítají ubytovávat nezletilé děti. Z průzkumu služeb, jež poskytují plzeňská ubytovací zařízení, vyplývá, že z celkového počtu 30 zkoumaných ubytoven jich pouze 13 nabízí možnost ubytování pro nezletilé děti bez stanovení dalších podmínek. V praxi jsou však tyto ubytovny dlouhodobě přeplněny a rodiče, kteří aktuálně řeší svou bytovou situaci, se tak dostávají do těžko řešitelné pozice. Není výjimkou, že daný stav ve svém konečném důsledku končí nařízením ústavní výchovy podle ustanovení § 971 ObčZ, neboť ani jeden z rodičů dítěte není schopen zajistit jeho řádný vývoj a zabezpečit jeho výchovu. Byť se popsaná situace netýká výrazného procenta nezletilých dětí, je přesto tristní skutečnost, že současný systém podpory rodin s dětmi na tyto situace nepamatuje. Nezletilé děti jsou bez vlastního přičinění vytrženy ze svého rodinného prostředí, což může ve výsledku znamenat nenávratné poškození jejich vztahu s rodiči a vytvoření špatného rodinného vzoru, který bude předáván dalším generacím. Přitom by se vzniku dané situaci dalo spolehlivě zabránit vytvořením systému záchranného bydlení pro rodiče a jeho dítě, na které by měl každý rodič s dítětem zákonný nárok. Pro státní rozpočet by toto zákonné ustanovení sice znamenalo určitou zátěž, ale ve výsledku by se tímto způsobem dalo předejít například následkům v podobě trestné činnosti osob, které vyrůstaly v nestálém rodinném prostředí nebo v ústavní výchově.

4 Komparace s vybranými právními řády

Právní úpravy obsažené v právních řádech ať už evropských či mimoevropských států spojuje skutečnost, že v rámci legislativní činnosti uvnitř jednotlivých států dochází více či méně ke zkoumání právního stavu dané problematiky s ohledem na právní úpravu v jiných státech. Právě z komparace s jinou právní úpravou čerpá zákonodárce inspiraci, kterou provede do právního řádu vlastního státu. V rámci porovnávání různých právních úprav můžeme dospět i k závěrům, které doporučí vyvarovat se určitým chybám a převzít poučení z cizích poznatků. Z daných důvodů je komparace právních řádů přínosným a mnohdy také nutným institutem v rámci tvorby zákonů, či jejich novelizací.

4.1 Slovenská právní úprava porozvodové péče o dítě

Slovenská právní úprava má k naší úpravě nejbližší, protože vychází ze společné úpravy z dob existence společného státu. Pojetí českého a slovenského rodinného práva bylo v jednotném zákoně upraveno poprvé v první polovině dvacátého století, přijetím zákona o právu rodinném z roku 1949, kde se pojem společně vyvíjel a procházel různými novelizacemi až do konce roku 1992, kdy došlo k rozdělení České a Slovenské Federativní republiky. Od tohoto okamžiku se vývoj právní úpravy rodinného práva ubíral v každém státě svou cestou, ačkoli je nutno podotknout, že právní úprava obsažená v právních řádech obou států si je do velké míry stále podobná.

Primárním zákonem, kterým se po rozpadu obou států upravovalo rodinné právo na Slovensku, zůstal zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Daný zákon byl v České republice nahrazen s účinností od 1. 1. 2014 zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, přičemž na Slovensku došlo k jeho derogaci již v roce 2005, a to zákonem č. 36/2005 Z.z., zákon o rodině a o změně a doplnění některých zákonů (dále i jen „SZOR“). Tento zákon vychází se stejných základů jako předchozí zákon o rodině, nově ovšem reflektuje společenské změny a závazky Slovenské republiky, jež jí plynou z mezinárodních smluv a úmluv. Z daného je patrná volba jiné cesty úpravy soukromého práva, neboť v České republice došlo k navrácení úpravy rodinného práva do obecného soukromoprávního kodexu (občanského zákoníku), kdežto na Slovensku přetrvávala oddělená zákonná právní úprava v podobě zákona o rodině a občanského zákoníku z roku 1964.

4.1.1 Manželství a rozvod na Slovensku

Manželství je dle slovenské právní úpravy obsažené v ustanovení § 1 SZOR považováno za dobrovolný svazek muže a ženy, jehož účelem je vytvořit harmonické a trvalé životní společenství, které zabezpečí řádnou výchovu dětí. Základ pro manželské právo je položen i v Ústavě SR, kde je prosazováno zvýšení ochrany manželství a podpora tradičních hodnot. Zaručena je také zvláštní ochrana práv mladistvých.¹²³ Snoubencům dává zákon možnost uzavřít manželství formou občanského a církevního sňatku, což je shodné s českou právní úpravou. Jediným možným způsobem zániku manželství za života obou manželů podle slovenské právní úpravy je, stejně jako v českém občanském zákoníku, rozvod manželství. Přičemž je vhodné upozornit na skutečnost, že zakotvení institutu rozvodu do právního řádu není dle judikátu ESLP ze dne 18. 12. 1985, Johnston a další vs. Irsko, povinností státu a záležití na úvaze zákonodárců, jak tuto problematiku upraví.

Ustanovení § 22 SZOR zakotvuje zásadu, že rozvodu manželství lze dosáhnout pouze v odůvodněných případech, přičemž posouzení odůvodnitelnosti závisí pouze na soudu. Hlavním důvodem pro rozvod manželství je kvalifikovaný rozvrat, kdy je slovenský soud povinen zjišťovat příčiny rozvratu vztahu mezi manžely. Tím je vyloučena možnost, jakou zná český právní řád v podobě tzv. nesporného rozvodu. Slovenská právní úprava dospěla také ke změně v té podobě, že soud již nezkoumá zavinění manželů na rozvratu manželství.¹²⁴ Při svém rozhodování o péči o nezletilé děti je slovenský soud, stejně jako ten český, vázán zájmem dítěte, který se promítá do ustanovení § 23 odst. 2 SZOR, v čemž je stanovena povinnost soudu při rozvodu manželství přihlídnout k zájmu nezletilého dítěte. Soud manželství nerozvede, pokud by to bylo v rozporu se zájmem dítěte. Český i slovenský soud je dále povinen pokusit se o usmíření manželů. V případě, kdy soud návrh na rozvod manželství zamítne, zakládá toto rozhodnutí překážku věci rozhodnuté. O daném pro příklad hovoří rozhodnutí Městského soudu v Praze ve znění českého překladu: „Zamítavý rozsudek ve věci rozvodu manželství zakládá překážku věci právoplatně rozsouzené, pokud po předcházejícím soudním rozhodnutí nenastaly nové skutečnosti, které samy o sobě anebo spolu se skutečnostmi, které už byly předmětem konání

¹²³ ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, s. 265

¹²⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, s. 268

předcházejícího zamítanému rozhodnutí, mohou být podkladem pro závěr o hlubokém a trvalém rozvratu manželství.“¹²⁵

4.1.2 Porozvodová péče o dítě na Slovensku

Výkon práv a povinností rodičů vůči nezletilému dítěti pro dobu po rozvodu manželství je dle ustanovení § 24 SZOR stanoven v rozhodnutí o rozvodu manželství. V porovnání s českou právní úpravou je zde tedy stále platný režim, při kterém je řízení o rozvod manželství spojeno s řízením o porozvodové péči o dítě, který byl z českého právního řádu odstraněn tzv. velkou novelou zákona o rodině z roku 1998. Soud je ex lege povinen rozhodnout o výkonu rodičovských práv a povinností k nezletilému dítěti, přičemž stejně jako česká právní úprava, umožňuje rodičům sjednat dohodu, v níž si svá práva a povinnosti vůči dítěti rodiče upraví (§ 24 odst. 3 SZOR). Tato dohoda nutně vyžaduje schválení soudu, jež je povinen sledovat zájem dítěte a jeho právo na zachování vztahu a osobního styku s oběma rodiči, jinak je nevykonatelná. Rodiče nezletilého dítěte, kteří neuzavřeli manželství, jsou také oprávněni k uzavření dohody, v níž je upraven výkon jejich rodičovských práv a povinností. Zákon nabízí možnost soudu schválit tuto dohodu jen částečně a ve zbytku dohody je soud oprávněn rozhodnout podle vlastního uvážení, jež je v zájmu dítěte.¹²⁶ Pokud k uzavření dohody nedojde, může soud i bez návrhu upravit výkon těchto práv rodičů, přičemž určí, dle znění ustanovení § 24 odst. 1 SZOR: „komu maloleté dieta zverí do osobnej starostlivosti... Súčasne určí, ako má rodič, ktorému nebolo maloleté dieta zverené do osobnej starostlivosti, prispievať na jeho výživu.“ Dále soud v rozsudku upraví výchovné působení druhého rodiče, tj. zda a jak bude realizován styk dítěte s druhým rodičem.¹²⁷

Stejně jako česká úprava procesního práva rodinného rozděluje řízení o výkonu rodičovských práv a povinností (rodičovské odpovědnosti) pro dobu před a po rozvodu manželství i právní úprava účinná na území Slovenské republiky tato řízení od sebe odděluje. Rozhodnutí o výkonu rodičovských práv a povinností pro dobu před rozvodem pozbývá platnosti dnem účinnosti právní moci rozhodnutí o rozvodu manželství. Podle slovenského zákona o rodině rozhoduje soud, před kterým se koná řízení o rozvod manželství i o výkonu

¹²⁵ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. června 1962, sp. zn. 5 Co 272/62

¹²⁶ PAVELKOVÁ, B., *Zákon o rodině. Komentár*. Praha, C.H. Beck 2011, str. 114

¹²⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, s. 306

rodičovských práv a povinností pro dobu po rozvodu manželství. V případě, kdy je nutné upravit rodičovskou odpovědnost pro dobu do rozvodu manželství, je příslušný k projednání dané věci soud, jež rozhoduje o péči o nezletilé děti namísto rozvodového soudu. Daná úprava je oproti české právní úpravě rozdílná, neboť zde opatrovnický soud rozhoduje jak o péči o dítě předrozvodové, tak i porozvodové. Naopak soud, jež vede řízení o rozvod manželství, nemusí být totožný se soudem, před kterým se koná opatrovnické řízení.

Stěžejní otázkou, kterou slovenský opatrovnický soud řeší v rozhodnutí o porozvodové péči o dítě je, jak již bylo zmíněno výše, určení, komu bude dítě svěřeno do osobní péče a výrok o styku dítěte s rodičem, jemuž dítě nebylo svěřeno do péče. Další poměry dítěte, jež je třeba upravit, je zastupování nezletilého dítěte a správa jeho majetku. Oproti právní úpravě obsažené v českém občanském zákoníku je dané pojetí výkonu rodičovské odpovědnosti širší, a zároveň je nutné jeho úpravu obligatorně stanovit v rámci každého rozhodnutí. Určení výše výživného, které je obvykle povinen hradit ten z rodičů, do jehož péče dítě svěřeno nebylo, je také ex lege nutno v rámci rozhodnutí upravit. V případě, kdy je dítě svěřeno do střídavé péče, může soud stanovit výživné oběma rodičům, nebo rozhodne tak, že žádnému z rodičů nestanoví žádnou vyživovací povinností vůči jejich dítěti (§ 62 odst. 6 SZOR). Soud může v rámci svého rozhodnutí upravit i styky dítěte s dalšími blízkými osobami a na základě ustanovení § 24 odst. 5 SZOR stanovit povinnost rodiči, kterému bylo dítě svěřeno do péče, poskytovat druhému z rodičů informace o nezletilém dítěti.

Svěřením dítěte do péče jednoho z rodičů nezanikají podle úpravy obsažené ve slovenském zákoně o rodině druhému z rodičů rodičovská práva a povinnosti, což je totožné s českou koncepcí porozvodové péče o dítě, kde je tento pojem znám pod označením rodičovská odpovědnost. Rodičovská práva a povinnosti spočívají podle ustanovení § 28 a násl. SZOR v soustavné a důsledné péči o výchovu, zdraví, výživu a všestranný vývin dítěte. Dále náleží oběma rodičům právo a povinnost zastupovat nezletilé dítě a spravovat jeho jmění tak, aby to odpovídalo zájmu dítěte. Pozastavení výkonu rodičovských práv a povinností je možné například v případě, kdy některému z rodičů brání ve výkonu závažná překážka (§ 38 odst. 1 SZOR). V případě, kdy je to v zájmu dítěte může soud omezit výkon rodičovských práv. Důvodem pro omezení je dle ustanovení § 38 odst. 2 SZOR v případě, pokud rodiče dítěte žijí trvale neuspořádaným způsobem života, nebo vůbec nevykonávají svoje povinnosti,

kteřé jim vyplývají z rodičovských práv a povinností, nebo nezabezpečují výchovu nezletilého dítěte. Soud je současně oprávněn zbavit rodiče výkonu rodičovských práv a povinností v případě, kdy rodič svých práv a povinností zneužívá například v podobě týrání, zneužívání či zanedbávání nezletilého dítěte. Za předpokladu omezení práv k výkonu rodičovské odpovědnosti jednoho z rodičů, přechází výkon těchto práv na druhého z rodičů. Pokud dojde k takovému omezení obou rodičů, soud ustanoví nezletilému dítěti opatrovníka. Z jiných důvodů nesmí k omezení rodičovských práv a povinností na základě litery zákona dojít, čímž ani rozvodové řízení nesmí být důvodem pro omezení rodičovských práv a povinností ani jednoho z rodičů.

4.1.3 Formy výkonu rodičovských práv a povinností

Dle ustanovení § 24 odst. 1 a 2 SZOR je možné výkon rodičovských práv a povinností nad dítětem pro dobu po rozvodu manželství svěřit do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče obou rodičů. V porovnání s českým právním řádem slovenská úprava neobsahuje možný výkon práv a povinností rodičů ve formě společné péče obou rodičů. Právní úprava institutu svěření dítěte do péče jiné osoby než osoby rodiče je ve slovenském pojetí podstatně složitější v porovnání s úpravou českou. V případě, kdy slovenský soud během řízení o rozvod manželství a úpravy rodičovských práv a povinností dospěje k názoru, že ani jeden z rodičů není způsobilý k výkonu rodičovské odpovědnosti, je povinen řízení o rozvod manželství přerušit a delegovat věc opatrovnickému soudu. Ten následně rozhodne o svěření dítěte do nějaké z forem náhradní péče a až poté může pokračovat řízení o rozvod manželství.¹²⁸

V případě, kdy jeden z rodičů objektivně zajišťuje lepší výchovné prostředí pro nezletilé dítě, dítě má k tomuto rodiči pevnější emoční vazbu a druhý z rodičů tyto skutečnosti nerozporuje, je soud oprávněn svěřit dítě do výlučné péče jednoho z rodičů. Pokud je mezi rodiči spor v podobě, kdy oba z rodičů usilují o svěření dítěte do své výlučné péče, je soud při své úvaze o určení rodiče, jemuž bude dítě svěřeno do výlučné péče povinen zohlednit osobnost rodiče, vztah rodiče k dítěti, morální standarty rodiče včetně osobní vypěstlosti v podobě respektu ke styku dítěte s druhým z rodičů a osobní

---

¹²⁸ PAVELKOVÁ, B., *Zákon o rodině. Komentár*. Praha, C.H. Beck 2011, str. 105

předpoklady rodičů pro výlučnou péči. Ke zjištění daných skutečností je soud oprávněn ustanovit znalce.¹²⁹

Stejně jako český zákon o rodině neznal ani slovenský zákon o rodině po dlouhou dobu institut střídavé péče. V České republice nastala změna s tzv. velkou novelou v roce 1998, na Slovensku byla tato forma výkonu péče o dítě zavedena až v roce 2010. Podmínkou pro vydání rozhodnutí o udělení střídavé péče oběma rodičům je způsobilost obou rodičů k výchově dítěte a dále musí mít oba rodiče zájem o osobní péči o dítě. Za splnění obou těchto předpokladů může soud svěřit dítě do střídavé péče, konečné rozhodnutí však spočívá v zájmu dítěte a především na konečném uvážení soudu, že touto formou výkonu rodičovských práv a povinností budou nejlépe zajištěny potřeby dítěte. V případě, kdy střídavou péči navrhuje alespoň jeden z rodičů je soud ze zákona o rodině povinen zkoumat její vhodnost pro dítě a případně vydat rozhodnutí, jímž se nezletilé dítě svěří do střídavé péče. Soud tedy může udělit střídavou péči oběma rodičům i přesto, že se jeden z rodičů domáhal svěřením dítěte do výlučné péče. Rozhodnutí o střídavé péči však nelze vydat v případě, kdy by jeden z rodičů nejevnil zájem o dítě osobně pečovat.¹³⁰ Určení intervalů, v nichž má dítě trávit čas s každým z rodičů není, stejně jako v české právní úpravě, stanoveno a je to na úvaze soudu, případně na dohodě rodičů, jak se dané poměry upraví především s ohledem na zájem samotného dítěte. Po vyřešení otázky svěřením dítěte do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče může soud rozhodnout o úpravě styku dítěte s rodičem, jemuž dítě nebylo svěřeno do péče. Rodiče však mohou požádat soud, aby otázku styku dítěte konkrétně neřešil, což soud může zohlednit ve svém rozhodnutí, kde výrokem stanoví, že na žádost rodičů styk s dítětem nestanovuje. Slovenská právní úprava stejně jako ta česká umožňuje soudu vyslovit omezení nebo zákaz styku rodiče s dítětem.

Lze shrnout, že slovenská právní úprava porozvodové péče o dítě je té české značně podobná. Slovenský právní řád neobsahuje žádné výrazné nebo průlomové ustanovení zákona, které by bylo třeba vzít v úvahu ohledně možnosti aplikovatelnosti do českého právního prostředí. Mírné rozdíly, kterých porovnávání právní řády dosahují, ve výsledku neměly za následek žádné přelomové změny ve vývoji rozvodovosti nebo celkovém pojetí péče o dítě. Míra rozvodovosti je totiž na Slovensku srovnatelná s českými statistickými údaji.

¹²⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, s. 307

¹³⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, s. 308

Co se týče svěřování dítěte do výlučné péče jednoho z rodičů, drží i na Slovensku tento způsob výkonu porozvodové péče o dítě prvenství co do počtu takto vychovávaných dětí.

4.2 Německá právní úprava porozvodové péče o dítě

Vůbec první komplexní úprava rodinného práva na území dnešní Spolkové republiky Německo byla obsažena v občanském zákoníku z roku 1896, známým pod názvem Bürgerliches Gesetzbuch, dále i jen jako „BGB“, který se v původním znění členil na část obecnou, právo obligační, věcné, rodinné a dědické. Dřívější právní úprava byla značně nejednotná a roztříštěná, což bylo způsobeno vývojem německého státu, kdy ke sjednocení menších německých států v jeden národní stát došlo až v roce 1871. Současná německá právní úprava rodinného práva obsažená v občanském zákoníku je oproti české právní úpravě komplexnější a řeší zákonnou formou i otázky, které je třeba v českém právním prostředí řešit cestou analogie práva nebo pomocí judikatury soudů.¹³¹

4.2.1 Manželství a rozvod v Německu

Stejně jako právo platící na území dnešní České republiky, i německé manželské právo bylo v minulosti silně ovlivněno křesťanstvím. Tridentský koncil, který se konal roku 1563, potvrdil výlučné právo katolické církve konat manželské obřady, s výjimkou manželství židovských. Do konce osmnáctého století tedy německá právní úprava neznala pojem civilní sňatek. Změna nastala působením francouzského občanského zákoníku, který znamenal převratnou změnu v pojetí soukromého práva a mimo jiné zavedl pojem civilního sňatku, přičemž tuto koncepci převzaly některé ze západních německých států. První zaznamenaný německý civilní sňatek byl uzavřen ale až v roce 1855 ve městě Varel. Následný vývoj upřednostňuje pojetí civilního sňatku, kdy od roku 1877 do roku 2008 bylo možné církevní sňatek uzavřít až po sňatku civilním. Změna nastala roku 2009, od kdy je možné uzavřít čistě církevní sňatek, který však nemá žádné právní následky.

Manželství se dle ustanovení § 1353 odst. 1 BGB uzavírá na celý život a manželé jsou vzájemně vázáni k manželskému soužití a mají k sobě vzájemnou odpovědnost. V případě, kdy je manželství rozvráceno a nelze očekávat změnu,

---

¹³¹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Realizace práva na styk s dítětem v České republice a v Německu*. Rigorózní práce, Brno, Masarykova univerzita, 2012, s. 80

je možné ho rozvést, přičemž soud nezjišťuje zavinění každého z manželů (§ 1565 odst. 1 BGB). Platí nevyvratitelná domněnka, že pokud spolu manželé více než jeden rok nežijí a oba s rozvodem souhlasí, manželství se považuje za rozvrácené. Podle ustanovení § 1566 BGB platí tatáž domněnka i v případě, kdy spolu manželé nežijí déle než tři roky, a to i bez nutnosti souhlasu obou manželů s rozvodem. Manželé jsou oprávněni svá práva a povinnosti upravit v podobě tzv. manželské smlouvy, avšak neplatí zde absolutní smluvní svoboda a občanský zákoník například zakazuje sjednat manželskou smlouvu, jejímž obsahem by bylo vzdání se vyživovacích práv nezletilého dítěte.

4.2.2 Porozvodová péče o dítě v Německu

Vztahy mezi rodiči a dětmi byly v původním znění BGB z roku 1896 upraveny v podobě tzv. rodičovské moci, kterou disponoval pouze otec vůči nezletilému dítěti a jež představovala právo otce rozhodovat o jeho dítěti. Pod vlivem nastolení nacistického režimu došlo k oddělení některých pasáží rodinného práva z občanského zákoníku do zvláštního zákona.¹³² V důsledku snah o nápravu válečného zákonodárství a vytvoření pojistek proti zneužití moci právem byla přijata v roce 1949 německá Ústava, jež garantuje rovné postavení mužů a žen, což nebylo samozřejmé a například právní řád Rakouska tuto zásadu zakotvil až v sedmdesátých letech minulého století.¹³³ Tento princip pokládá základy rovnosti obou rodičů v přístupu k rodičovské moci k nezletilému dítěti. Pojem rodičovské péče byl do německého práva zaveden novelou občanského zákoníku s účinností od roku 1980, přičemž šlo spíše o změnu pojmosloví,¹³⁴ zakotvenou do ustanovení § 1630 a násl. BGB. Princip vztahů mezi rodičem a dítětem však zůstal zachován a spočíval spíše v právu rodiče na dítě a nikoliv v jeho povinnosti o dítě pečovat. Předmětem úpravy otázky porozvodové péče o dítě v Německu tedy bylo stanovení, který z rodičů bude disponovat právem na péči o dítě s tím, že druhý z rodičů je z tohoto práva vyloučen.¹³⁵ Daná koncepce byla v roce 1982 německým spolkovým ústavním soudem shledána jako protiústavní a tím byly položeny základy dnešního pojetí, kdy oba rodiče

¹³² ELIÁŠ, Karel., ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. Praha: Linde, 2001, s. 27.

¹³³ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Manželství a paragrafy*. Praha: Computer Press, 2000, s. 3.

¹³⁴ RUDOLPH, Jürgen. *Ty jsi moje dítě*. 2. Vyd., Praha: Poslanec Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Tomáš Podivínský, 2014, s. 20

¹³⁵ RUDOLPH, Jürgen. *Du bist mein Kind. Die „Cochemer Praxis“ – Wege zu einem menschlicheren Familienrecht*. Berlin: Schwarzkopf & Schwarzkopf Verlag, GmbH, 2007, s. 33

disponují právy a povinnostmi vůči dětem i po rozvodu manželství. Samotnou zákonnou úpravu této problematiky však stanovila až novelizace přijatá v roce 1998. Přesto, je-li omezení výkonu práva na péči o dítě v souladu se zájmem dítěte, může soud ve svém rozhodnutí právo na péči i nadále omezit, což potvrzuje usnesení německého spolkového ústavního soudu ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. 1 BvR 1827/06. Pojem rodičovské odpovědnosti známý českému právnímu řádu pod § 865 ObčZ a násl. však německá právní úprava nezná. Přesto se však pod pojmem právo rodiče na péči o dítě rozumí právo na styk s dítětem a právo na informace o dítěti obdobně, jak tyto pojmy známe v české právní úpravě.

Před touto významnou novelou, která změnila pojetí výkonu rodičovské péče, bylo rozhodovací činností soudů dítě svěřováno ve většině případů do výlučné péče jednoho z rodičů, a to převážně matkám. Otcům byl obvykle zakázán styk s dítětem, nebo byl stanoven delší časový odstup, po kterém se dítě s druhým rodičem mohlo stýkat. Důvodem pro takovouto úpravu poměrů mezi rodiči a dětmi mělo být předejití konfliktů mezi rodiči, jímž by dítě muselo být svědkem.¹³⁶

Výkon rodičovské péče svěřením dítěte do péče obou rodičů (tzv. společné péče, jež je v českém právním známá pod pojmem tzv. střídavé péče) byla v německém právním prostředí uzákoněna až reformou BGB roku 1998, kdy bylo umožněno soudům svěřit dítě do péče obou rodičů i za předpokladu, že rodiče spolu neuzavřeli manželství. Dřívější právní úprava totiž ke svěřením dítěte do péče obou rodičů vyžadovala podmínku narození dítěte do manželství. V případě, kdy se dítě narodilo neprovdané matce, byla rodičovská péče svěřena do její výlučné péče, i přesto, kdy matka žila se svým druhem, tj. otcem dítěte.

Společnou péči oběma rodičům je tedy možno v současné době udělit rodičům dítěte, kteří spolu uzavřeli manželství i rodičům, kteří žijí jako nesezdaní partneři. Základem pro vydání takového soudního rozhodnutí je společné prohlášení rodičů o společném výkonu rodičovské péče, kterou musí osvědčit Úřad pro péči o mládež nebo notář.¹³⁷ Právní úprava obsažená v BGB tedy již

---

¹³⁶ CIRBUSOVÁ, Martina., ROGALEWICZOVÁ, Romana. Cochemská praxe – vznik a vývoj [online]. [Cit. 13. 2. 2016]. Dostupné z: http://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Evropsky_projekt_Rozvoj_partnerstvi/Cirbusova_Rogalewiczova_Cochemska_praxe_-_vznik_a_vyvoj.pdf

¹³⁷ Rodičovská odpovědnost – Německo [online]. Poslední aktualizace dne 15. 3. 2007 [Cit. 17. 2. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/civiljustice/parental_resp/parental_resp_ger_cs.htm#9.

nepreferuje výlučnou péči jednoho z rodičů a naopak dává prostor formě výkonu rodičovské péče v podobě společné péči obou rodičů.

Z daného lze při komparaci s českým právním řádem dospět k názoru, že omezování rodičovských práv ve prospěch jednoho z rodičů není na místě. Zkušenosti z německého právního prostředí ukazují, že mnoho dětí bylo zbytečně omezováno na styku se svým druhým rodičem, a to jen z důvodu obavy z konfliktní situace. Ta sice může být v určitých situacích na místě, ale rozhodně jí nelze zobecňovat jako všeobecně platný fenomén, týkající se všem vztahů mezi rodičem a dítětem. Z daného se lze inspirovat ve smyslu potlačení možných tendencí, které by mohly v České republice volat po omezování rodičovských práv jednomu z rodičů. Dítě pro svůj správný vývoj potřebuje oba rodiče, na což je mu přiznáno právo, které není vhodné omezovat. Dřívější německá právní úprava a její následky nám mohou sloužit jako určité memento pro případ, kdy by k podobné situaci mělo v českém právním řádu dojít.

5 Cochemský model

Pojem Cochemského modelu, resp. Cochemské praxe představuje formu interdisciplinární spolupráce profesí, zabývajících se záležitostmi dětí.¹³⁸ Tato zasíťovaná spolupráce různých odborných profesí ve formě určitého sdružení za čelem řešení rodičovských sporů má svůj původ v německém okrese Cochem-Zell, podle kterého získala také své pojmenování.

Základy pro možný vývoj v oblasti rodičovských práv a povinností vůči dítěti v německém zákonodárství položil zákon o pomoci dětem a mladistvým, jež nabyt účinnosti 1. 1. 1991. Tímto zákonem bylo rodičům přiznáno právo na pomoc a poradenství Úřadu pro péči o mládež při rozvodovém řízení a řešení otázky porozvodové péče o dítě, čímž byla prolomena zásada, kdy Úřad pro péči o mládež spolupracoval pouze se soudy, a to v podobě vypracování odborných posudků pro účely soudu. V okamžiku, kdy Úřad pro péči o mládež začal spolupracovat nejenom se soudy, ale i s rodiči nezletilých dětí, o jejichž osudech měl soud rozhodovat, vznikla myšlenka možného propojení poznatků, jež by v konečné formě prospěly zájmu dítěte. Pravomocí, které byly zakotveny v zákoně o pomoci dětem a mladistvým, se téměř okamžitě rozhodl využít Úřad pro péči o mládež v okrese Cochem-Zell, což znamenalo výraznou změnu v jeho dosavadním pojetí systému práce. Na aktivity Úřadu pro péči o mládež okresu Cochem-Zell však nepřišla odpovídající odezva od ostatních subjektů, kterých se změny také měly týkat. Úřad pro péči o mládež okresu Cochem-Zell se tedy pokusil navázat spolupráci alespoň s poradenským centrem při biskupství v Trieru, jehož účelem bylo pomáhat lidem při těžkých životních situacích. Postupem času se k této spolupráce přidaly i další instituce podílející se na řízení o rozvod manželství z čehož vznikla tzv. Arbeitskreis Cochem-Zell, nebo-li Pracovní skupina Cochem-Zell, která stanovila pravidla, podle nichž se instituce podílející se na rozvodu manželství mají řídit.

Nejvýznamnějším představitelem, a zároveň zakladatelem Cochemského modelu v podobě, v jaké ho známe dnes, je Dr. Jürgen Rudolph, bývalý německý soudce rodinného práva, jež se nejvíce zasadil o prosazení Cochemského modelu do praxe nejenom v jednotlivých německých spolkových zemích, ale také

---

¹³⁸ RUDOLPH, Jürgen. *Ty jsi moje dítě*. 2. vyd., Praha: Poslanec Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Tomáš Podivínský, 2014, s. 50

v zahraničí. Ústřední myšlenky Cochemského modelu byly diskutovány odbornou i laickou veřejností ve skandinávských státech, v Japonsku, Velké Británii a v Belgii, přičemž v některých z těchto států již tento model vešel částečně do praxe.

Hlavním impulsem pro vznik Cochemského modelu byl tehdejší stav německého zákonodárství a jeho úprava rodinného práva včetně porozvodové péče o dítě. Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, dítě bylo po rozvodu manželství na základě rozhodnutí německý soudů svěřeno obvykle do péče jednoho z rodičů, a to v naprosté většině do péče matky s tím, že s druhým z rodičů mělo dítě velmi omezený styk z důvodu možných vyhrocených vztahů mezi jeho rodiči. Na řízení o porozvodové péči o dítě se podílely vzájemně nespolupracující instituce, jejichž souhrnný výstup často nemusel vystihovat skutečný zájem dítěte. Z psychologických i dalších studií je známo, že dítě potřebuje ke svému správnému vývoji péči obou rodičů a rozhodnutím soudu o svěřením dítěte do péče jen jednoho z rodičů docházelo k ochladnutí a zpřetrhání vazeb s druhým rodičem, jejichž náprava pak byla značně obtížná.¹³⁹

Soudce Dr. Jürgen Rudolph, který se ve své profesní praxi dlouhá léta věnoval rodinnému právu včetně úpravy porozvodových poměrů rodičů a jejich dětí, spatřoval ve výše popsaném systému velké nedostatky. Řešení, jež by plně naplňovalo dosažení zájmu dítěte v dané situaci, viděl v zavedení nového systému, jehož hlavním úkolem by bylo oddělení osobních sporů rodičů od řízení o úpravu rodičovských práv a povinností, přičemž ústředním pojmem zde byl zájem dítěte a ne zájem jeho rodičů. V rámci této aktivity byla roku 1992 v okrese rodinného práva Cochem-Zell uspořádána konference, na které vystoupili zástupci pěti odborných profesí – soudci, advokáti, zástupci orgánů péče o děti, představitelé odborných poraden a soudní znalci. Průběh konference byl z počátku velmi kritický vůči všem těmto profesím vzájemně. Dle slov Dr. Jürgen Rudolpha si při prvním setkání „všechny profese vzájemně vynadaly, protože jsme si byli všichni jistí, že všichni ostatní dělají svou práci špatně, jenom my ji děláme dobře“¹⁴⁰ Například advokáti spatřovali problém v soudním řízení na straně soudců, kteří neměli být na jednání řádně připraveni. Naopak soudci

---

¹³⁹ RUDOLPH, Jürgen. *Du bist mein Kind. Die „Cochemer Praxis“ – Wege zu einem menschlicheren Familienrecht*. Berlin: Schwarzkopf & Schwarzkopf Verlag, GmbH, 2007, s. 20 – 25

¹⁴⁰ Jürgen Rudolph v Parlamentu ČR, 30. 10. 2014. JusticeTVcz [online]. Publikováno dne 5. 11. 2014 [Cit. 8. 2.2016]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=NcS4UxojMuM>

obviňovali advokáty z vyhrocování původně poklidných sporů. Největší míry nevráživosti však dosahovaly vztahy mezi advokáty a orgány péče o dítě, kdy advokáti byly podle orgánů péče o dítě destruktivní z pohledu vztahů uvnitř rodiny. Podle advokátů byl orgán péče o dítě málo komunikativní, nekompetentní a postup jejich práce byl značně stereotypní, neboť ve zprávě, kterou orgán předkládal soudu, bylo obvykle pouze zjištění o bytových situacích rodičů, o čistotě v domácnosti a o zaopatření dětí, přičemž doporučení o svěřením dítěte do péče dostával obvykle rodič, se kterým dítě sdílelo domácnost.¹⁴¹ V průběhu konference se dospělo ke zjištění, že hlavním problémem v řízení o výkonu porozvodové péče o dítě jsou vzájemné předsudky a nedůvěra v rámci všech zúčastněných profesí. Za výsledek dané konference lze stanovit závěr, na kterém se shodli všichni představitelé zúčastněných profesí, a to že každému dítěti je přiznáno právo na oba rodiče a jejich péče. V zájmu dítěte tedy bylo započít se vzájemnou spoluprací a propojení profesí zapojených na řízení upravující rodičovská práva a povinnosti. Na základě těchto závěrů byla roku 1993 uzavřena tzv. Cochemská úmluva, v níž byly stanoveny cíle a metody, jejichž účelem bylo propojení a spolupráce při výkonu činností uvedených profesí.¹⁴²

Základem Cochemského modelu a jeho možné aplikace v rámci řízení před soudem je tedy interdisciplinární spolupráce profesí účastnících se řízení. V rámci jejich spolupráce dochází k výměně poznatků, řešení konkrétních problémů a také ke vzájemné konstruktivní kritice, která vede k naplnění zájmu dítěte. Hlavním cílem, který si aplikace Cochemského modelu v praxi stanovila, bylo prosazení práva dítěte na oba rodiče. Dané spočívalo v dosažení stavu, kdy budou rodiče schopni vykonávat svá rodičovská práva a povinnosti i přes své osobní spory.

Dochází k prosazování myšlenky společné dohody rodičů o výkonu svých práv a povinností vůči dítěti, jež by byla preferována před rozhodnutím soudu o osudu dítěte. Zúčastněné profese měly stanoven společný úkol – pomoci rodičům k uzavření takovéto dohody, což spočívalo především v navázání dobré a konstruktivní komunikace mezi rodiči, při níž si rodiče měli být schopni uvědomit, že jejich osobní spory se netýkají jejich dítěte a dítě v žádném případě

---

¹⁴¹ RUDOLPH, Jürgen. *Du bist mein Kind. Die „Cochemer Praxis“ – Wege zu einem menschlicheren Familienrecht*. Berlin: Schwarzkopf & Schwarzkopf Verlag, GmbH, 2007, s. 40

¹⁴² ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Realizace práva na styk s dítětem v České republice a v Německu*. Rigorózní práce, Brno, Masarykova univerzita, 2012, s. 90

nesmí být prostředkem či obětí řešení jejich manželské (partnerské) krize. Obhajován je zde tedy primárně zájem dítěte, což je ovšem neurčitý právní pojem a pro každého jedince představuje něco jiného.¹⁴³ Manželský konflikt, který při rozvodu manželství obvykle nastává, se snaží zúčastněné profese převzít a řídit ho. Především je zde vyvinuta snaha předejít situaci, kdy jeden z rodičů přesvědčí zástupce některé ze zúčastněných profesí o nutnosti prosazení svého zájmu na úkor druhého z rodičů. Zúčastněné profese spolu mají komunikovat a spolupracovat pro předcházení takovýmto situacím a pro navození vhodné formy komunikace mezi rodiči. Cílem komunikace pak bude řádný výkon práv a povinností obou rodičů, který bude potvrzen v rozhodnutí soudu, jehož se všechny zúčastněné profese snaží dobrat.

K uplatňování principů Cochemského modelu v praxi dochází na území Německa již více než dvacet let. Za tuto dobu však stále nedošlo ke komplexní novelizaci potřebných právních norem, které by zakotvovaly praktický a povinný postup pro aplikaci Cochemského modelu při řízení o věcech výkonu rodičovských práv a povinností vůči dítěti. Určitým posunem však byla tzv. reforma práv dítěte z roku 1998, v níž bylo zakotveno právo dítěte na péči obou rodičů.

5.1 Cochemský model v praxi

Metody využívané pro praktickou aplikaci Cochemského modelu jsou především založeny na vzájemné komunikaci mezi zúčastněnými profesemi a rodiči dítěte. Rodiče jsou motivováni k navázání konstruktivní debaty, jejímž cílem je dosažení dohody o výkonu rodičovských práv a povinností k dítěti, přičemž dohody má být dosaženo ještě dříve, než je věc přeložena soudu. V případě, kdy je během tohoto komunikačního procesu mezi rodiči věc předložena soudu, soud se informuje o průběhu celého procesu a pokusí se na něj navázat. Stále je přítom sledován stejný cíl, a to dosažení dohody rodičů o úpravě svých práv a povinností vůči dítěti. Každá ze zúčastněných profesí plní v rámci celého procesu vlastní funkci, přičemž základní zásadou Cochemského modelu je rovnocennost těchto profesí a jejich činností. Další ze zásad je skutečné zapojení všech zúčastněných profesí, tj. soudu, advokátů, orgánů péče o dítě, poradních

---

¹⁴³ Jürgen Rudolph v Parlamentu ČR, 30. 10. 2014. JusticeTVcz [online]. Publikováno dne 5. 11. 2014 [Cit. 8. 2. 2016]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=NcS4UxojMuM>

center a soudních znalců, přičemž pokud dojde k absenci byť jedné z profesí, celý systém ztrácí na své funkčnosti.¹⁴⁴

Za dobu existence a aktivní aplikace Cochemského modelu na území různých soudních obvodů ve Spolkové republice Německo při řízeních o výkonu rodičovských práv a povinností došlo ke značnému nárůstu případů, kdy rodičům bylo dítě svěřeno do společné péče (v českém právním prostředí známé pod pojmem tzv. střídavá péče). K této úpravě dospějí rodiče sami, bez nutnosti soudního zásahu, pouze na základě vlastní dohody, ke které rodiče dovedly profese zúčastněné na Cochemském modelu. V soudním obvodu Cochem-Zell, kde má myšlenka Cochemského modelu svůj původ, došlo za dobu aplikace této metody (tedy přes více než 20 let) k vydání pouze několika rozhodnutí, jimiž by soud svěřil dítě do výlučné péče jednoho z rodičů.¹⁴⁵ V naprosté většině případů byli tedy rodiče schopni se domluvit na společném výkonu svých práv a povinností vůči dítěti, což lze z pohledu zájmů dětí považovat za výrazný úspěch.

5.2 Průběh řízení podle Cochemského modelu

Hlavním přínosem Cochemského modelu je zkrácení doby trvání řízení o výkonu rodičovských práv a povinností, neboť dle známých statistik 80% rodičů dospěje k dohodě do tří měsíců od podání návrhu na rozvod manželství.¹⁴⁶ Tím dojde k odstranění průtahů v řízení, během nichž dochází ke značnému zhoršování vztahů mezi rodiči a konflikt se vyostřuje. Během řízení při takto vyostřených konfliktech mezi rodiči je soudce často nucen k ustanovení soudního znalce, jež je pověřen vypracováním znaleckého posudku. Řízení se tímto ještě více prodlužuje a dochází také k navýšení nákladů řízení. Povinností soudu je do 14 dnů od zahájení řízení o rozvod manželství nařídit první jednání, přičemž rodiče jsou v této době již kontaktováni sociálním pracovníkem z orgánu péče o dítě, jehož úkolem je řešit otázku porozvodové péče o dítě. Během doby předcházející prvnímu jednání před soudem mohou rodiče dospět k dohodě, kterou poté předloží soudu ke schválení. V případě, kdy rodiče nejsou dohody schopni, jsou

---

¹⁴⁴ RUDOLPH, Jürgen. *Du bist mein Kind. Die „Cochemer Praxis“ – Wege zu einem menschlicheren Familienrecht*. Berlin: Schwarzkopf & Schwarzkopf Verlag, GmbH, 2007, s. 42-45

¹⁴⁵ RUDOLPH, Jürgen. *Ty jsi moje dítě*. 2. vyd., Praha: Poslanec Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Tomáš Podivínský, 2014, s. 35

¹⁴⁶ Co přinese zavedení Cochemské praxe [online]. [Cit. 11. 1. 2016]. Dostupné z: <http://cochem.cz/index.php/co-to-je/co-prinese-zavedeni-cochemske-praxe>

odkázání na sjednání individuální schůzky v odborné poradně, do které odchází za doprovodu advokáta nebo sociálního pracovníka ihned po skončení prvního soudního jednání. Rodiče si sjednají oddělené schůzky s poradcem, přičemž maximální interval je zde 14 dní, v nichž jsou rodiče povinni dostavit se na schůzku a začít jednat o porozvodové péči o dítě. Poradce vede sezení tak dlouho odděleně, dokud to situace vyžaduje, přičemž tato sezení probíhají s velmi malým časovým odstupem. Není výjimečnou situací, kdy jsou rodiče povinni dostavit se na sezení i několikrát týdně. V případě, kdy poradce uzná za vhodné sezení spojit, učiní tak, přičemž cílem společného sezení rodičů je sjednání dohody o výkonu rodičovských práv a povinností pro dobu po rozvodu jejich manželství. V dohodě je jasně specifikována péče o dítě, styk s dítětem, časové intervaly, ve kterých dítě bude pobývat u každého z rodičů a určení způsobu předávání dítěte. Daná dohoda je předložena soudu, který v rámci teprve druhého jednání dohlédne na dodržení zájmu dítěte a vydá rozhodnutí o výkonu rodičovských práv a povinností po rozvodu manželství.¹⁴⁷

5.3 Cochemský model a právní řád ČR

Myšlenka zavedení Cochemského modelu do českého právního prostředí se především v posledních letech stává předmětem odborných i laických diskuzí. Tato koncepce má své zastánce především v řadách otců, kteří usilují o svěřeni svého dítěte do výhradní, případně střídavé péče. Otcové často vychází z představy, že rozhodovací činnost českých soudů je silně stereotypní a stále plně nerespektuje rovné postavení mužů a žen, přičemž dítě svěruje do výlučné péče matce na úkor práv otce. Nastíněná představa se jeví z pohledu práva na spravedlivý proces a ochrany základních lidských práv a svobod, jež vykonává Ústavní soud ČR, jako iracionální. Nelze však zpochybnit tendence Ústavního soudu ČR, který se snaží o odbourání překážek, které tvoří obecné soudy v podobě důvodů, proč nelze dítě svěřit do střídavé péče a proč je nutné upřednostnit výlučnou péči jednoho z rodičů. Rozhodovací praxe obecných soudů se však výrazně nezměnila¹⁴⁸, což dokládají statistické údaje uvedené ve třetí kapitole této práce.

---

¹⁴⁷ Cochemský model schématicky [online]. [Cit. 13. 11. 2015]. Dostupné z: <http://cochem.cz/index.php/co-to-je/cochemsky-model-schematicky>

¹⁴⁸ LUŇÁČKOVÁ, Oldřiška. Je možná alternativa ke střídavé péči? *Právo a rodina*, č. 3 2016, s. 16. ISSN 1212-866X.

Pravdou ovšem zůstává, že současná právní úprava porozvodové péče o dítě je v českém právním řádu nedostatečná a neodpovídá plně zájmu dítěte, který by měl prostupovat veškerou právní úpravou byť jenom z důvodu dodržování závazků plynoucích pro Českou republiku z mezinárodních smluv. V zájmu dítěte je v naprosté většině případů zajištění péče obou rodičů, neboť dítě při svém vývoji potřebuje mužský i ženský vzor, k čemuž je nutné v rámci vykonatelného soudního rozhodnutí stanovit práva a povinnosti rodičů vůči dítěti. Především je nutno upravit otázku do čí péče bude dítě svěřeno, případně když je dítě svěřeno do výlučné péče jednoho z rodičů, je potřebné druhému z rodičů jasně vymezit právo a současně povinnost ke styku s dítětem. Dále je také nutné určit vyživovací povinnost a výši výživného rodiče (rodičů) vůči dítěti.

Jedním z nejvýraznějších rozdílů české právní úpravy řízení o výkonu rodičovské odpovědnosti pro dobu po rozvodu manželství oproti řízení, jež je provedeno v režimu Cochemského modelu, je přístup zúčastněných profesí na řízení, jejichž úkolem je za předpokladu vzájemné spolupráce dovést rodiče dítěte k dohodě, kterou předloží soudu. Podle současné zažité praxe nemají rodiče motivaci a ani je v mnoha případech nenapadne myšlenka k odložení svých osobních sporů stranou, aby se v zájmu dítěte racionálně domluvili na nejlepším možném řešení konkrétní situace. Současně platná právní úprava nehovoří o žádných institutech, které by přímo podporovaly dohodu rodičů. V české společnosti není ani prosazována myšlenka, aby rodiče před podáním návrhu na rozvod manželství či návrhu na výkon rodičovské odpovědnosti pro dobu po rozvodu manželství začali svou situaci uvnitř rodiny řešit v rámci spolupráce s odborníky, kteří by jim pomohli usměrnit jejich emoce. Rodiče by tak předešli vyvěrání svých emocí na prvním soudním jednání, které v mnoha případech vede k psychicky náročnému a zdlouhavému řízení, při kterém se vztahy mezi rodiči ještě více vyhrocují. To rozhodně není v zájmu dítěte, neboť málokterý rodič je schopný i nadále bezprostředně po skončení soudního jednání ovládnout své negativní emoce vůči druhému z rodičů před dítětem. V případě, kdy se takto chovají oba rodiče je dítě zmateno a dochází k budování jeho nedůvěry vůči vztahům a lásce obecně.

Problematická jsou však ustanovení občanského zákoníku, která sice dovolují rodičům sjednání dohody o výkonu svých rodičovských práv a povinností, avšak v žádných podpůrných ustanoveních nestanoví postup, jak se dané dohody mají rodiče dobrat. Rodiče tedy obvykle přichází před soud,

aniž by se předtím snažili svou situaci racionálně řešit a soud má tím pádem ztížené postavení. V rámci řízení řeší nejenom situaci dítěte v řízení, ale často je také nucen zasahovat do vztahů mezi rodiči například v případě, kdy dojde na výslechy rodičů. Rodiče by tedy měli být na základě zákona motivováni k řešení svých vztahů mimo soudní jednání, neboť soud neplní funkci psychologa, ani mediátora, ale jeho úkolem je upravit výkon práv a povinností vůči dítěti.

Do řízení o výkon porozvodové péče o dítě je podle české právní úpravy zapojen vždy soud, orgán sociálně právní ochrany dětí, jakožto zástupce dítěte, a rodiče. Záleží na úvaze rodičů, zda si zvolí svého právního zástupce, který by je měl v řízení před soudem zastupovat a hájit jejich práva. V tomto stadiu řízení vzniká riziko, že advokát, který se plně neřídí zájmem dítěte, případně zájmem svého mandanta, ale primárně zájmem v podobě odměny za poskytnuté právní služby, zneužije svého postavení a důvěry svého klienta a bude řízení před soudem záměrně ztěžovat a prodlužovat například v podobě nadbytečných návrhů důkazů. Možnosti právní úpravy problematiky odměňování advokáta byly již nastíněny v kapitole 3.2, přičemž jasný závěr z těchto úvah nelze vyvodit. V čem by však bylo možné upravit hlavu V., oddíl V., zákona č. 292/2012 Sb., o zvláštních řízeních soudních je ustanovení o uložení povinnosti právnímu zástupci k vyvíjení snahy o dohodu rodičů při opatrovnickém řízení. Prakticky by se tato snaha mohla projevit například v ustanovení o povinnosti kontaktovat bezodkladně protistranu (právního zástupce druhého z rodičů či přímo rodiče), přičemž na povinně sjednaném setkání by již každá ze stran disponovala jasnou představou o budoucí úpravě poměrů v rámci rodiny. Podstatné by na této situaci bylo využití důvěry klienta, a zároveň autority z pozice advokáta vůči protistraně za účelem sjednání rychlé a účelné dohody mezi rodiči ještě dříve, než dojde k projevu všech emocí spojených s rozvodem manželství a rozdělením společného jmění během řízení před soudem. Na soudním jednání je již situace často značně vyhrocená a rodiče tím pádem nejsou schopni dohody ani o výkonu svých rodičovských práv. Smyslem tohoto jednání by bylo poučení rodičů o nutnosti oddělení opatrovnického řízení od rozvodového řízení včetně konstruktivní debaty o skutečném zájmu jejich dítěte. Advokát by měl v zákoně o zvláštních řízeních soudních stanovenou povinnost v první řadě zjistit postoje rodičů k porozvodové péči o jejich dítě. V případě, že by mezi rodiči vznikl spor o budoucí péči o dítě, pak by advokát rodiče poučil o významu pojmu zájem dítěte. Zároveň by rodičům představil výhody dohody o výkonu porozvodové péče o dítě, ke které by je vedl.

Advokát by se tedy měl vynasnažit hájit nejenom zájem svého mandanta, ale i zájem jeho dítěte, přičemž při konfliktu těchto zájmů by měl vyvinout snahu tento konflikt odstranit, případně zmírnit jeho následky. Rodiče by si měli uvědomit, že v jejich zájmu je neubližovat svému dítěti a podle toho konat.¹⁴⁹ Rozhodně by však nemělo docházet k vyhrocování situace na úkor zájmu dítěte, kdy rodič usiluje s pomocí svého advokáta o odstranění druhého rodiče ze života dítěte. Dle čl. 7 Úmluvy o právech dítěte má dítě právo na oba rodiče, přičemž toto právo je dle právní síly mezinárodních smluv nadřazeno právní síle zákonů, jakož i ustanovení § 16 zákona o advokacii, které hovoří o rozporu pokynů mandanta s právním nebo stavovským předpisem, kdy advokát není těmito pokyny vázán.

V případě, že by právní zástupce nebyl při sjednávání dohody mezi rodiči úspěšný, nebo ty druhý z rodičů odmítal spolupracovat, vstoupila by do řízení další zúčastněná profese, a to orgán sociálně-právní ochrany dětí. Tento orgán by měl právní zástupce povinnost kontaktovat, s tím, že by mu sdělil průběh dosavadního jednání s rodiči a jejich postoje k řízení. Pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí by byli na základě novelizovaného zákona č. 259/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, povinni kontaktovat každého z rodičů samostatně za účelem zmapování aktuálního stavu ve věci. Na základě jejich odborného proškolení by byli schopni vyhodnotit situaci a zvolit vhodný postup, jehož účelem by bylo dovedení rodičů k uzavření vhodné dohody o úpravě jejich porozvodové péče o dítě. V případě, kdy by některý z rodičů odmítal s orgánem sociálně-právní ochrany dětí spolupracovat, byl by vystaven riziku udělení pokuty za spáchaný přestupek, který by byl specifikován v části deváté zákona o sociálně-právní ochraně dětí, o čemž by byl poučen.

Pokud by tedy rodiče nebyli schopni dosáhnout dohody za účasti právního zástupce nebo orgánu sociálně-právní ochrany dětí, bylo by nutné podat soudu návrh na zahájení řízení ve věci výkonu rodičovských práv pro dobu po rozvodu manželství bez předložení dohody. Soud by byl na základě zákona povinen zjistit, zda a jak se rodiče snažili sjednat dohodu o výkonu jejich rodičovských práv. V případě, kdy by rodiče podali návrh na zahájení řízení dříve, než by došlo ke kontaktu s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, byl by orgán soudem

---

¹⁴⁹ GORGES, Monika. *Das Cochemer Modell als innovativer Ansatz zur Wahrnehmung gemeinsamer elterlicher Verantwortung nach Trennung und Scheidung*. Diplomová práce, Fachhochschule Koblenz. s. 47 – 49. [online], [Cit. 22. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.kraftfelder.madmindworx.com/Vatersachen/NachTrennungUndScheidung.pdf>

bezodkladně vyzván ke kontaktování rodičů za účelem uzavření dohody podle předchozího odstavce. Orgán by v rámci řízení hájil již výhradně zájmy dítěte tak, jak je tomu podle současné právní úpravy.

Soud je na základě ustanovení § 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, oprávněn nařídit rodičům první setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu tří hodin s tím, že může dojít k přerušení řízení v maximální délce tří měsíců. Z hodnocení mediačního procesu v Německu vyplývá, že rodiče jsou ochotni spolupracovat dobrovolně s mediátorem například i z důvodu ukázaní soudu své snahy a skutečného zájmu o dítě, která je zohledněna v závěrečném rozhodnutí, což by mohlo být inspirací pro novelizaci českého právního řádu.¹⁵⁰ Někdy však může být situace tak vyhrocená a plná emoci, že nařízení setkání s mediátorem nemusí být za současné právní úpravy vhodné. Dle názoru soudkyně Mgr. Dobroslavy Žižkové je postoj české veřejnosti k osobám mediátorů spíše nedůvěřivý, neboť se jedná o poměrně nový prvek, od kterého rodiče neví, co mohou očekávat.

Nařízení setkání s mediátorem při vyhroceném konfliktu rodičů může být tedy spíše přítěží pro probíhající řízení vzhledem k průtahům řízení, neboť vztahy mezi rodiči jsou v mnoha případech již nenávratně poškozeny a mediátor nemá již šanci stav změnit. Naopak je zde riziko, že se rodiče utvrdí v postoji, že se stali obětí soudního systému, který jim nejenom že nechce přiznat výkon jejich rodičovských práv, ale navíc jim nařizuje setkání s člověkem, se kterým nemají nejmenší zájem se setkat. Dané je již důsledkem neinformovanosti rodičů a vyhrocenosti vztahů mezi nimi. Rodiče by proto měli být nejpozději na začátku řízení před soudem informováni o možnostech, jakým směrem se může řízení vyvinout v případě, kdy nebude dohody dosaženo a především by s rodiči mělo dojít k navázání kontaktu, jehož cílem by bylo zpracování emocí rodičů vůči sobě pro budoucí snazší spolupráci. Podstatné by zde bylo poučení rodiče o nutnosti oddělení opatrovnického řízení od řízení o rozvod manželství. Při opatrovnickém řízení je třeba oběma rodiči prosazovat pouze zájem dítěte a naopak v rozvodovém řízení se rodičům otevírá prostor k prosazování svých vlastních zájmů, s čímž musí být oba rodiče srozumitelně seznámeni.

---

¹⁵⁰ Thüringer Ministerium für Soziales, *“Tagungsdokumentation Cochemer Praxis für Thüringen 2005”*, s. 49. [online] [Cit. 22. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.kraftfelder.madmindworx.com/VatersachenGleichmass/CochemerPraxisThuer.pdf>

V praxi právního poradenství rozvádějícím se manželům je však znám největší problém, na který tento systém naráží, a to v podobě nespolupráce jednoho z rodičů. Danému rodiči při ignoraci snah o komunikaci s druhým z manželů v podstatě nic nehrozí a soud na něj při rozhodování o porozvodové péči o dítě hledí stejně jako na rodiče, který by byl ke komunikaci a k případné dohodě s druhým rodičem svolný. Tento nedostatek by bylo vhodné odstranit v rámci novelizace ustanovení § 907 odst. 2 ObčZ, kde by bylo stanoveno zohlednění postoje rodiče k řízení v rámci vydání rozhodnutí. Dané by mohlo být motivací rodiče k navázání komunikace s druhým z rodičů, jejímž účelem by bylo dospět k dohodě o porozvodové péči o dítě.

V současné době je také nedostatečně právně upraveno odměňování mediátora, které v případě pokračujících mediačních setkání přesahujících jedno jednání není bráno jako náklad soudního řízení. Rodiče jsou tedy povinni odměnu hradit z vlastních zdrojů, což vzbuzuje v mnohých rodičích odmítavý postoj k celému procesu mediace. V současné době je možno hradit odměnu mediátora při dlouhodobé spolupráci poměrně složitým způsobem, a to spoluprací s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, který disponuje dotací na výkon sociálně-právní ochrany dětí poskytovanou Ministerstvem práce a sociálních věcí. O danou úhradu však musí rodiče usilovat poměrně náročnou cestou bez zaručeného úspěchu.

Lze konstatovat, že výše popsaným složitým situacím by se dalo předejít včasným zapojením odborníků z orgánu sociálně-právní ochrany dětí, případně psychologů, kteří by zpracovali emoce rodičů z nevydařeného manželství a dalších stresových situací ještě před prvním soudním jednáním. Tímto by v rámci prvního soudního jednání mohlo dojít již k racionální debatě o možnostech výkonu práv a povinností každého z rodičů. V úvahu přichází také uzákonění možnosti více jednání rodičů s mediátorem, které by bylo bráno jako součást nákladů řízení, čímž by byl rodičům poskytnut větší prostor ke sjednání dohody. Dané by však bylo vázané na podmínku minimální snahy rodičů o dohodu. V případě, kdy by jeden z rodičů jednání o dohodě přímo odmítal a prosazoval si výhradně svůj zájem například v podobě výlučné péči o dítě bez umožnění diskuze s druhým manželem, soud by byl povinen danou skutečnost zohlednit v rámci hodnocení výchovných schopností rodiče.

Mnoho rodičů přichází na první nařízené soudní jednání o výkonu rodičovských práv a povinností pro dobu po rozvodu manželství jako na své

vůbec první jednání před soudem v životě, s čímž souvisí jejich strach z neznáma a nervozita. Rodiče jsou z dané situace ve stavu, kdy nejsou schopni kvalitně hájit svá práva a zájem dítěte, čímž může dojít k vydání rozhodnutí, který plně nereflexuje skutečný zájem dítěte. Z daného důvodu je tedy také vhodnější přicházet před soud s předjednanou dohodou obou rodičů a nepředávat tak pravomoc rozhodnout o budoucím životě celé rodiny do rukou soudu. Ten je sice povinen vydat rozhodnutí, které je v zájmu dítěte, ale vzhledem k situaci, kdy nemá dostatek prostoru, aby mohl proniknout do hlubokých a často složitých vztahů mezi rodiči a dětmi, může vydat rozhodnutí, s jehož výkonem v praxi nebude spokojeno ani dítě, ani rodiče.

Požadavky, které se na soud v rámci řízení o porozvodové péči o dítě kladou, spočívají především v hájení zájmu dítěte, což zahrnuje i problematiku délky řízení a snahu soudce vést rodiče k uzavření smíru podle ustanovení § 9 ZZŘS. Rodičovský konflikt může být velmi dynamický, a proto je nutné nařídit první jednání na co nejbližší možný termín po podání návrhu na zahájení řízení. Dle zkušeností soudců je zde ale velký problém s přetížeností soudů, kdy v praxi nelze nařídit jednání na dřívější termín než v horizontu dvou týdnů, což je spíše výjimečné i s ohledem na nutnost předložení zpráv např. orgánu sociálně-právní ochrany dětí a školy o dítěti a jeho situaci. Dané zprávy je třeba do daného termínu vždy vypracovat, neboť jsou základními výchozími zdroji informací pro budoucí vydání rozhodnutí. Problematické na dané situaci je nedostatek soudců, případně jejich asistentů. Pro Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud a Ústavní soud platí, že u každého soudce působí alespoň jeden asistent. U obecných soudů toto neplatí, a pokud má obecný soudce k dispozici svého asistenta, obvykle je to spíše dočasné, neboť asistenti soudců jsou často přemístováni k jiným soudcům v rámci různých oddělení soudů. Popsaná praxe je pro soudce spíše přítěží, neboť soudce musí věnovat čas zaškolování daného asistenta, přičemž investovaný čas není rentabilní. Situaci by vyřešilo uzákonění ustanovení o přidělení alespoň jednoho stálého asistenta soudce i soudcům okresních, krajských a vrchních soudů. Asistent soudce by mohl vykonávat snazší úkony v řízení, které jsou pro soudce spíše rutinní, a přitom by byl odměňován mnohanásobně nižším platem než samotný soudce, čímž by došlo i ke snížení nákladů na soudnictví obecně.

Potřebné novelizace právního řádu, které by odstranily problémové otázky současné porozvodové péče o dítě, a které by vedly všechny zúčastněné profese

ke spolupráci, by byly vzhledem k náročnosti zákonodárnému procesu značně zdlouhavé a složité. Lze však konstatovat, že téměř žádná citelná úprava právního řádu ČR se neobejde bez vyvinutí mnoha snah, které musí prosazovat skupina zastánců dané novelizace. V současné době v České republice ještě zřejmě není dostatečný počet zastánců Cochemského modelu, kteří by dokázali vzbudit v Parlamentu ČR diskuzi k nutnosti převzetí Cochemského modelu, jakožto jiné formy pojetí opatrovnického řízení. Pravdou ovšem zůstává, že téměř nikdo, kdo si prošel složitějším rozvodovým řízením (případně i jen řízením opatrovnickým) není se současnou právní úpravou spokojen a myšlenky Cochemského modelu kvituje. Je tedy otázkou času a intenzitou snah zastánců opatrovnického řízení podle Cochemského modelu, kdy a zda dané novelizace vejdu v parlamentní diskuzi s případným závěrem v podobě změny legislativy. V České republice se za nejznámějšího zastávce opatrovnického řízení podle Cochemského modelu považuje zapsaný spolek Cochem.cz, který vyvíjí velké snahy k propagaci a legalizaci této praxe. Pod záštitou tohoto spolku byla sepsána petice o učinění legislativních změn, které povedou k aplikaci Cochemského modelu v českém právním řádu.¹⁵¹ Pro posunutí úvah o legalizaci Cochemským modelem v ČR z úrovně zájemců o tuto problematiku na parlamentní úroveň, by bylo zapotřebí vzbudit zájem především u poslanců a senátorů, kteří jsou kompetentní dané změny v českém právním řádu učinit. Členové spolku již v současné době spolupracují například s poslancem Evropského parlamentu Mgr. et Mgr. et Mgr. Tomášem Zdechovským, Justiční akademií, či mnoha univerzitami v rámci celé České republiky. Je tedy snad jen otázkou času, kdy pojem Cochemského modelu bude i součástí parlamentní diskuze. Daná rozprava buď odhalí slabiny modelu a nemožnost jeho aplikovatelnosti do právního řádu, nebo naopak výrazně zasáhne do současného pojetí rodinného práva v ČR.

Vzhledem k současné (ne)stabilitě rodinného prostředí, kdy dochází k rozvodu téměř každého druhého manželství, by měla být vyvíjena snaha zákonodárců o co možná nejlepší právní úpravu opatrovnického řízení. Partneři totiž vstupují do manželství za účelem početí dětí a trvalého soužití, přičemž nezvažují případné právní následky rozpadu jejich vztahu. Je tedy v rukou zákonodárců myslet na blaho občanů a právně zabezpečit co nejlepší formu

---

¹⁵¹ Podpis petice [online]. [Cit. 17. 2. 2016]. Dostupné z: <http://cochem.cz/index.php/component/rsform/form/3-podpis?Itemid=236>

úpravy porozvodové péče o dítě, která bezpochyby spočívá v dobrovolné dohodě rodičů o úpravě svých budoucích poměrů. Dohoda rodičů má vystihovat zájmy všech stran a právní poměry jsou tak stanoveny přesně podle nich, čímž nevzniká žádný prostor pro pocit křivdy ze soudního řízení.

„Ve všech případech je proto pro rodiče a nezletilého lépe uzavřít rozumnou dohodu a neplýtvat energií, časem a financemi na soudní spory.“¹⁵²

---

¹⁵² DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Výlučná, střídavá nebo společná péče o nezletilého?* Právo a rodina, 2016, roč. 18, č. 1, s. 6. ISSN 1212-866X.

Závěr

Předložená diplomová práce se věnuje problematice porozvodové péče o dítě v ČR především s ohledem na současné právní instrumenty týkající se ochrany práv dítěte a jeho rodičů při rozvodu manželství, jež jsou upraveny právním řádem ČR.

Cílem práce bylo popsání současné problematiky porozvodové péče o dítě s ohledem na dějinný vývoj v komparaci s mezinárodním právem a právními řády sousedních států. Hlavním účelem představeného popisu je možnost poučení se z pozitivních i negativních zkušeností aplikovaných v předmětné oblasti, včetně návrhu postupu, který by vedl k co možná nejrychlejší a pro dítě nejpříjemnější úpravě výkonu rodičovské odpovědnosti jeho rodičů po rozvodu manželství.

Z poznatků, které byly v rámci práce shromážděny, docházíme ke zjištění, že s ohledem na dějinný vývoj se nejrychleji projeví změny v oblasti pojetí rodiny a manželství v období současného a uplynulého století. Zároveň došlo k radikálnímu růstu počtu rozvodů, přičemž sňatečnost měla spíše klesající tendenci. To je spjaté mimo jiné i se skutečností, že naše společnost vykazuje v porovnání s minulostí vyšší míru ateizace, čímž dochází ke ztrátě zábran při rozvodu manželství. Křesťanství, které hrálo v minulosti mnohem důležitější roli, chápalo manželství jako svátost, jež je rozlučitelná až smrtí jednoho z manželů. V rámci posledních let je zaznamenán kromě rostoucí rozvodovosti i fenomén dětí narozených mimo manželství, které disponují sice stejnými právy jako děti narozené v manželství, ale z pohledu stability jejich rodinného prostředí je tato forma soužití otázkou mnohých debat. Především je diskutováno, zda jsou v rámci partnerství nesezdaných rodičů naplněny požadavky na správný vývoj a výchovu dítěte včetně předávání potřebného vzoru v podobě vztahu mezi mužem a ženou, kdy je uzavření manželství bráno jako projev jejich vůle zavázat se k právům a povinnostem vůči druhému z manželů na celý život.

V práci byla v rámci úvodu, pěti kapitol a závěru, na který navazuje resumé a seznam použitých zkratk a zdrojů, zhruba nastíněna současná problematika porozvodové péče o dítě v českém právním prostředí. Představené téma je nutné chápat na základě ověřené praxe jako interdisciplinární, neboť svým dosahem se týká nejenom oblasti práva, ale také psychologie, sociologie a mnohých jiných společenskovedních disciplín. Na základě stejného principu, jaký používá v Německu Cochemský model, se jeví jako ideální propojit i v českém prostředí současné poznatky z uvedených oblastí a vytvořit systém,

který bude hájit především zájmy nezletilých dětí na základě spolupráce rozvádějících se rodičů s odborníky. Inspirací pro vytvoření tohoto systému by mohl být právě postup aplikovaný již v mnoha státech Evropy. Naopak je třeba vzít si ponaučení z minulé právní úpravy rodinného práva v Německu, kde byl po rozvodu manželství jeden z rodičů často téměř zbaven svých rodičovských práv, což s ohledem na zpětnou vazbu dotčených dětí nebylo v jejich zájmu. Dítě má právo na oba rodiče a tomuto právu je třeba přizpůsobit současný právní řád České republiky.

V české společnosti jsou zaznamenány určité fenomény například v podobě nestability vztahů, častého střídání partnerů či nechtů současné populace k zakládání rodiny, jež není schopna právní úprava postihnout a napravit. Je však třeba si uvědomit, že institut manželství má sice mnoho úskalí a problémů, ale nikdo do této doby neobjevil lepší způsob, jak vztahy v rámci rodiny řešit.¹⁵³ Za těchto okolností by se ale dalo hovořit o nutnosti naplnění základní funkce práva, kdy je třeba v rámci právní úpravy co možná nejlepším způsobem regulovat vztahy v rámci společnosti a učinit všechny potřebné kroky pro zmírnění následků rozvodu či rozchodu rodičů dítěte. Zároveň je třeba myslet na zájem dítěte s ohledem na skutečnost, že rodiče mají na vývoj dítěte nenahraditelný a často také nenapravitelný vliv. V této souvislosti by tedy bylo vhodné, aby dítě i po rozvodu rodičů nepřicházelo o jeden ze vzorů, ať už v podobě otce nebo matky, a tím stále získávalo potřebné podněty od mužského i ženského prvku v rámci jeho správného vývoje a budování své vlastní, psychicky vyrovnané osobnosti.

Avšak pravdou zůstává, že každý případ je silně individuální a rozhodně by nebylo v zájmu dítěte stanovit jednu zákonnou formu porozvodové péče o dítě nebo nějakou z nich preferovat. Je na posouzení každého soudce, jak rozhodne o osudu rodiny, o níž se řízení vede. Každá z forem porozvodové péče o dítě má své opodstatnění a uplatnění a je na soudu, aby rozumně uvážil každý případ podle konkrétních skutečností a nepodléhal tzv. haló efektu, který je typický především pro soudce s dlouholetou praxí.¹⁵⁴ Podstatné je však za každé situace respektovat judikaturu Ústavního soudu ČR.

---

¹⁵³ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, s. 2

¹⁵⁴ Přednáška doc. PhDr. Pavla Prunera, CSc. *Základy psychologie pro právníky*. Západočeská univerzita v Plzni, fakulta právnická. Zimní semestr, akademický rok 2010/2011

Rozvodové a opatrovnické řízení není již z podstaty věci účastníkům příjemné. Rodiče by si však v těchto chvílích měli uvědomit, že oni znají své rodinné poměry mnohem důkladněji než soudce na základě předloženého spisu a měli by tak z vlastní vůle, na základě racionální debaty, případně za pomoci výše zmiňovaných odborníků, dospět k dohodě, v níž své rodinné poměry upraví. Nápomocí by jim v dosažení této dohody měla být vhodná úprava opatrovnického řízení obsažená v právním řádu ČR, a to především v zákonu o zvláštních řízeních soudních a občanském zákoníku. V podstatě by se mohlo jednat o jistou obdobu nesporného rozvodu, kdy navrhovatelé již přicházejí před soud s vlastním návrhem řešení všech okolností. Nutné je však podotknout, že novelizace současně platného občanského zákoníku jsou v diskuzi již od počátku jeho účinnosti. Za dobu delší než 2 roky, kdy je občanský zákoník účinný, však k žádné novelizaci nedošlo a je tedy otázkou, jak dlouhý proces před sebou úprava opatrovnického řízení má, neboť konkrétní změny potřebných ustanovení nebyly do této doby na půdě Parlamentu ČR ani představeny. Na nutnosti změn současné legislativy se však shodují zástupci všech profesí účastnících se na opatrovnickém řízení, což je pro budoucí legislativní vývoj snad dobrou zprávou a jejich hlasy po změně budou vyslyšeny.

Resumé

This thesis deals with the issue of divorce with the respect to the childcare after parental divorce in the context of family law. In this thesis the historical development of the concept of marriage divorce is described, and also childcare especially with regard to developments in modern times. This thesis deals with the current legislation of family law, where special attention is paid to the ways of exercising care of children after divorce. The next part describes the famous cases about childcare after parental divorce and practical experience with legal proceedings. Another part of this thesis is dedicated to the comparison with the German and Slovak legislative. On the German practice regarding childcare after divorce is an interesting concept of Cochem model that brings new possibilities for resolving the conflict between parents as possible in the best interest of their child.

Legal proceedings under Cochem model rules is characterized by collaboration and communication professionals attending on the divorce. Currently is in the common practice that judges, lawyers, social workers and other interested parties don't communicate together, so they can't share important information for the better progress of the proceeding. It is necessary that the trial was quick primarily to protect the best interests of the child. The concept of the best interest of the child permeates guardianship proceedings and as it must be taken into great consideration. Representatives of all professions who are involved in control of the performance of the childcare after parental divorce should fully respect and promote the child's interest mainly at the expense of the interests of the parents.

The present work deals with the possible draft amendments to existing laws, including the justification of the need for these changes. Due to the current high divorce rate marriage it is appropriate to ensure that children are protected as much as possible from the unfortunate consequences of divorce proceedings, which could affect them for life. German practice with Cochem model talks about significant change in the concept of family law as a whole, which concludes with a better interests of the child. The Czech legal regulation of family law is inadequate under the current legislation. The judges, lawyers and social workers come to an agreement that new legislation is necessary. It is therefore necessary make the change of the present legislation, particularly the Civil Code, for the best interest of the child.

Seznam použitých zkratek

- Občanský zákoník, ObčZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon o rodině, ZOR - zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Ústava - Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- ABGB – zákon č. 946/1811 ř.z., Všeobecný občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie
- BGB – německý občanský zákoník, Bürgerliches Gesetzbuch
- OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- ZZŘS – zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních
- SZOR – zákon č. 36/2005 Z.z., zákon o rodině a o zmene a doplneni niekterých zákonov
- LZPS - ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- ESLP - Evropský soud pro lidská práva
- EÚLP - Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Použité zdroje

Literatura

I. česká

- BAKALÁŘ, Eduard, Daniel NOVÁK a Richard Ades WARSHAK. *Slyšení nezletilého dítěte před opatrovnickým soudem: (tři studie problému)*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-119-2.
- BÍLÝ, Jiří Libor. *Právní dějiny na území ČR: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2003. Vysokoškolské právní učebnice. ISBN 80-7201-429-3.
- BRZOBOHATÝ, Robin a kol. *Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte*. Tribun EU, 2015. ISBN 978-80-263-1010-5
- ČERNÁ, Marie. *Rozvod, otcové a děti*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. ISBN 80-86432-11-4.
- ČEŠKA, Zdeněk. *Československé rodinné právo*. 1. vyd. Překlad Zdena Tichotová. Praha: Panorama, 1985. Učebnice (Panorama).
- DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Manželství a rozvody: praktický návod jak problémy řešit a jak jim předcházet*. Praha: Linde, 2002. Právo pro všední den. ISBN 80-86131-34-3.
- ELIÁŠ, Karel a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Linde, 2001. ISBN 80-7201-313-0.
- FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008. Právní rukověť (ASPI). ISBN 978-80-7357-350-8.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. Právní učebnice (Aleš Čeněk) ISBN 8073802333.
- HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 2. rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, ISBN 80 -7179 -740 -5
- HOLLÄNDER, Pavel. *Základy všeobecné státovědy*. 2., rozš. vyd., (Ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 1. vyd.). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-178-6.
- HOLUB, Milan. *Zákon o rodině: komentář a předpisy související*. 8. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1. 9. 2007. Praha: Linde, 2007, 751 s. ISBN 978-80-7201-668-6.

- HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo: zvláštní část*. Vyd. 1. Plzeň: Západočeská univerzita, 1996. ISBN 80-7082-286-4.
- HRDINA, Ignác Antonín a Petr DOSTALÍK. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-235-6.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Czech family law: multimedialní učební text*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-3937-X.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-7239-192-5.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Manželství a paragrafy*. Vyd. 1. Praha: Computer Press, 2000. Právní rady. ISBN 80-7226-409-5.
- KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin. *Římské právo*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-134-5.
- KLABOUCH, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1962.
- KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-7380-000-4.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5053-2.
- KNOLL, Vilém, Alena RUNDOVÁ a Petra JÁNOŠÍKOVÁ. *Vybrané mezníky českých právních dějin*. 1. vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-11-2.
- MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-433-1.
- MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Ilustrace Vladimír Jiránek. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-58-X.
- NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5163-4.
- RADVANOVÁ, Senta a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1999. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-182-2.
- RADVANOVÁ, Senta. *Žena a právo*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1971. ISBN 22.00

- RUDOLPH, Jürgen. *Ty jsi moje dítě*. 2. Vyd., Praha: Poslanec Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Tomáš Podivínský, 2014.
- SEDLÁČEK, J. *Rodinné právo*. Brno: Československý akademický spolek Právník, 1934.
- SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-334-6.
- ŠÍNOVÁ, Renáta, Ondřej ŠMÍD a Marek JURÁŠ. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013. Teoretik. ISBN 978-80-87576-74-8.
- ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. *Manželství*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8
- ŠMÍD, Ondřej a Renáta ŠÍNOVÁ. *Rozvod manželství*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013. Teoretik. ISBN 978-80-87576-66-3.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. ZUKLÍKOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014. ISBN 978-80-7478-369-2.
- TUREČEK, Josef a kol., *Světové dějiny státu a práva ve starověku*, Praha: Orbis, 1963.
- TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-596-1.
- TRETERA, Jiří Rajmund. *Církevní právo*. 1. vyd. Praha: Jan Krigl, 1993, s. 31
- VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3.
- VESELÁ, Renata. *Vývoj rodinného práva do roku 1938*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. Právnické sešity. ISBN 80-210-0794-X.
- WARSHAK, Richard Ades. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1996. Rádci pro život (Portál). ISBN 80-7178-089-8.
- ZUKLÍNOVÁ, M., ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2.

II. cizojazyčná

- PAVELKOVÁ, Bronislava. *Zákon o rodině: komentár*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edícia komentované zákony. ISBN 978-80-7400-359-2.
- RUDOLPH, Jürgen. *Du bist mein Kind. Die „Cochemer Praxis“ – Wege zu einem menschlicheren Familienrecht*. Berlin: Schwarzkopf & Schwarzkopf Verlag, GmbH, 2007. ISBN 978-3-89602-784-9.

Odborné články

- DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Výlučná, střídavá nebo společná péče o nezletilého? *Právo a rodina*. 2016, roč. 18, č. 1. ISSN 1212-866X
- FOREJTOVÁ, Monika, GRYGEROVÁ, Jana. Otazníky nad presumpcí střídavé péče o nezletilé děti aneb vliv ESPL na judikaturu Ústavního soudu. *Bulletin advokacie*. 2016, roč. neuveden, č. 1-2. ISSN 1210-6348
- KAPRAS, Josef. O zletilosti dle českého práva. *Časopis Matice moravské*, roč. 28, 1904.
- LUNÁČKOVÁ, Oldřiška. Je možná alternativa ke střídavé péči? *Právo a rodina*. 2016, roč. 18, č. 3. ISSN: 1212-866X.
- LUŽNÁ, Romana. Právní vztahy mezi mužem a ženou, kteří nejsou manžely. *Právo a rodina*. 2007, roč. 9, č. 2. ISSN 1212-866X
- NYKODÝM, Jiří. *Novela zákona o rodině zákonem č. 91/1998 Sb.*, Bulletin advokacie. 1998, č. 8. ISSN 1210-6348
- RADVANOVÁ, Senta. Stav české rodiny a rodinného práva v současné době. *Právní praxe*. 1999, roč. 47, č. 2-3.
- ROGALEWICZOVÁ, Romana. Střídavá péče a rodičovský konflikt. *Práva a rodina*. 2016, roč. 18, č. 2. ISSN 1212-866X

Judikatura

I. česká

- Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 18.3.1997, sp.zn. NC 41/95
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2004, sp. zn. III. ÚS 459/03
- Nález Ústavního soudu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14
- Nález Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1708/14
- Nález Ústavního soudu ze dne 26. 7. 2002, sp. zn. II. 465/02
- Nález Ústavního soudu ze dne 27. 1. 2005, sp. zn. I. ÚS 48/04
- Nález Ústavního soudu ze dne 11. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 420/05

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13
- Nález Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2010, sp. zn. I. ÚS 266/10
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. 1. 20114, sp.zn. I. ÚS 1506/13
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 1968, sp. zn. 1 Cz 12/68
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 1965, sp.zn. 4 Cz 4/65
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 1986, sp. zn. Cpj 298/85
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. 6. 1962, sp. zn. 5 Co 272/62
- Sjednocující stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 1966, sp. zn. 4/66

II. cizojazyčná

- Usnesení německého spolkového ústavního soudu ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. 1 BvR 1827/06
- Rozhodnutí ESLP ze dne 18. 12. 1985, Johnston a další vs. Irsko
- Rozhodnutí ESLP ze dne 12. 7. 2001, Feldek vs. Slovensko

Mezinárodní smlouvy

- Úmluva o právech dítěte
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
- Evropská úmluva o uznání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a o obnovení výchovy dětí
- Úmluva o uznání rozvodů a zrušení manželského soužití
- Evropská úmluva o výkonu práv dětí
- Úmluva o styku s dětmi

Zákony a jiné právní předpisy

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

- Zákon č. 36/2005 Z.z., zákon o rodině a o změně a doplnění některých zákonů
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
- Zákon č. 85/1996 Sb., zákon o advokacii
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení Rady č. 2201/2003, o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozsudků ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti
- Zákon č. 265/1949 Sb., zákon o právu rodinném
- Zákon č. 69/1952 Sb., o sociálně právní ochraně mládeže
- Zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči
- Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád
- Zákon č. 320/1919 Sb., rozlukový zákon
- Zákon č. 256/1921 Sb., o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských
- Zákon č. 56/1928 Sb., o osvojení
- Zákon č. 4/1931 Sb., na ochranu osob oprávněných požadovat výživu, výchovu nebo zaopatření
- Vládní nařízení ze 7. března 1940 č. 136 Sb., kterým se vydávají předpisy o židech a židovských míšencích
- Ústavní dekret ze dne 3. 8. 1944, č. 11/1944 Úředního věstníku, o obnovení právního pořádku
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb

Jiné zdroje

- CIRBUSOVÁ, Martina., ROGALEWICZOVÁ, Romana. Cochemská praxe – vznik a vývoj [online]. [Cit. 13. 2. 2016]. Dostupné z: http://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Evropsky_projekt_Rozvoj_partnerstvi/Cirbusova_Rogalewiczova_Cochemska_praxe_-_vznik_a_vyvoj.pdf
- Co přinese zavedení Cochemské praxe [online]. [Cit. 11. 1. 2016]. Dostupné z: <http://cochem.cz/index.php/co-to-je/co-prinese-zavedeni-cochemske-praxe>
- Důvodová zpráva návrhu změny zákona č. 94/1963 z roku 2010, poslanec Pavel Staněk

- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb. ze dne 3. 2. 2012 [online]. [Cit. 10. 1. 2016]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>
- GORGES, Monika. *Das Cochemer Modell als innovativer Ansatz zur Wahrnehmung gemeinsamer elterlicher Verantwortung nach Trennung und Scheidun*. Diplomová práce, Fachhochschule Koblenz. [online], [Cit. 22. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.kraftfelder.madmindworx.com/Vatersachen/NachTrennungUndScheidung.pdf>
- Podpis petice [online]. [Cit. 17. 2. 2016]. Dostupné z: <http://cochem.cz/index.php/component/rsform/form/3-podpis?Itemid=236>
- Přednáška doc. PhDr. Pavla Prunnera, CSc. *Základy psychologie pro právníky*. Západočeská univerzita v Plzni, fakulta právnická. Zimní semestr, akademický rok 2010/2011
- Rezoluce Rady Evropy č. 2079
- Rodičovská odpovědnost – Německo [online]. Poslední aktualizace dne 15. 3. 2007 [Cit. 17. 2. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/civiljustice/parental_resp/parental_resp_ger_cs.htm#9
- ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Realizace práva na styk s dítětem v České republice a v Německu*. Rigorózní práce, Brno, Masarykova univerzita, 2012.
- Řeč Alexeje Čepičky, ministra spravedlnosti, ze dne 7. prosince 1949 na 37. schůzi Národního shromáždění republiky Československé [online]. [Cit. 13. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/037schuz/s037005.htm>
- Statistika Českého statistického úřadu, Podíl dětí narozených mimo manželství v letech 1950-2014 [online]. Aktualizováno dne 24. 6. 2015 [Cit. 13. 1. 2016]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/podil_deti_narozenyh_mimo_manzelstvi_v_letech_1950_2014
- Statistika Českého statistického úřadu, *Sňatky a rozvody 1950-2014*[online]. Aktualizováno dne 25. 6. 2015 [Cit. 13. 1. 2016]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/snatky_a_rozvody_1950_2014
- Statistika Ministerstva spravedlnosti zpracovaná ČSÚ [online], [Cit. 14. 1. 2016]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20556865/300002156615.pdf/1a8af2ab-6e19-4154-86fc-0fd3e7edf066?version=1.0>

- ŠTYGLEROVÁ, Terezie. *Obrat v rozvodech*, [online]. Aktualizováno dne 20. 12. 2014 [Cit. 14. 1. 2016]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/0b00225862>
- Thüringer Ministerium für Soziales, “*Tagungsdokumentation Cochemer Praxis für Thüringen 2005*” [online] [Cit. 22. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.kraftfelder.madmindworx.com/VatersachenGleichmass/CochemerPraxisThuer.pdf>